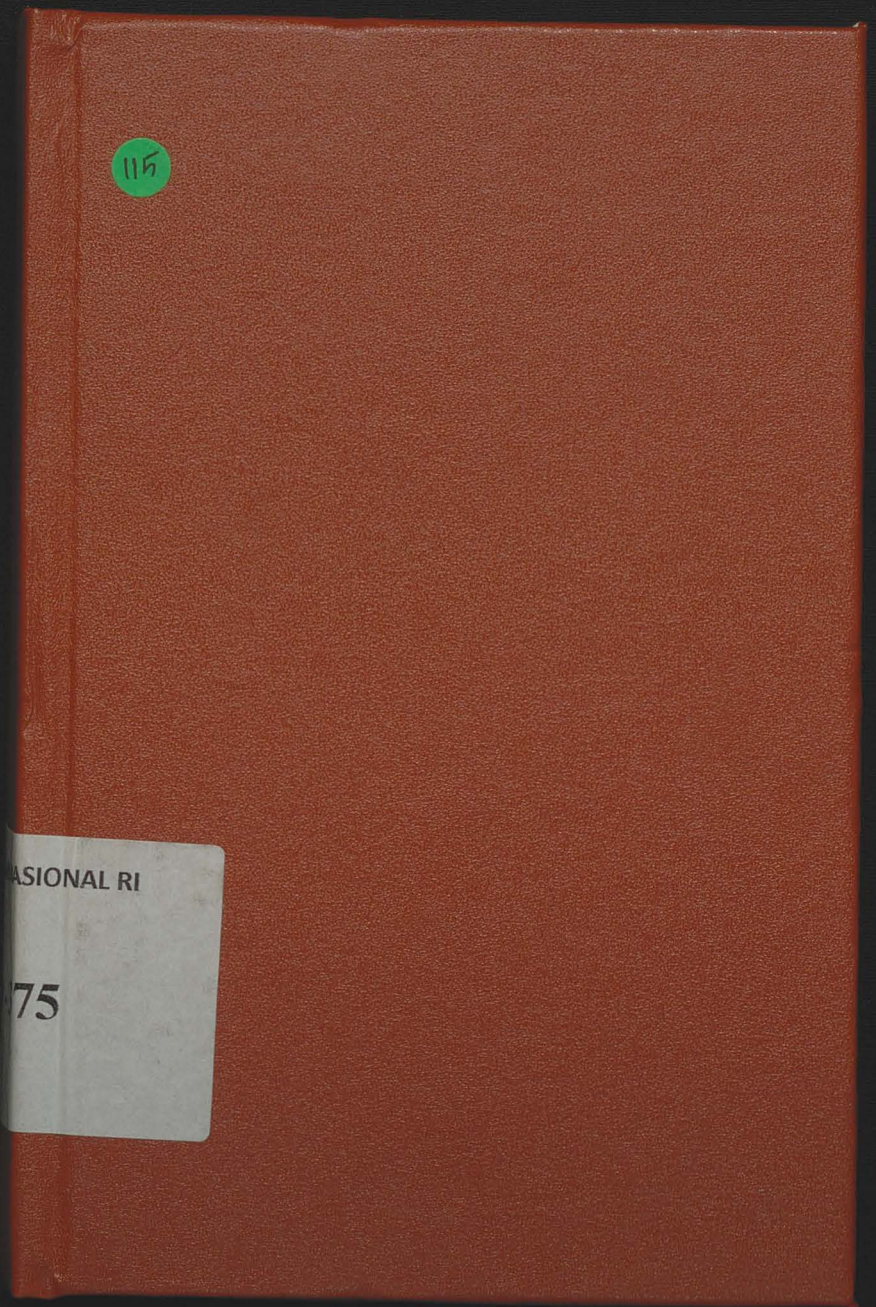
115
ASIONAL RI
75

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ERRATA

OP HET

Vademecum voor Bivakcommandanten.

Blz.	50, regel	9	v. b.: l. r.o. vervalt.
„	52, „	18	v.b.: in plaats van *f* 2.— te lezen *f* 1.—.
„	56, „	11	v.b.: in plaats van: indien zij in, te lezen: indien zij niet in.
„	57, „	10 en 11	v.o.: (Zie a.o. 1904 No. 80) vervalt.
„	64, „	4	v.o.: in de 1e rubriek, in plaats van: versche te lezen: versch.
„	80, „	4	v.o.: in plaats van: art. 2 te lezen: art. 5.
„	81, „	6	en 7 v. b. te lezen: (3). Indien de in meergenoemd art. 5 bedoelde afschriften vonnissen enz.
„	128, „	17	v.b.: in plaats van: staat, te lezen: straat.
„	128, „	2	v.o. van noot [1]) vervalt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI, 375

VADEMECUM

VOOR

BIVAKCOMMANDANTEN

OP ADMINISTRATIEF EN ANDER
NIET-TACTISCH GEBIED.

UITGEGEVEN DOOR DE

INDISCHE KRIJGSKUNDIGE
VEREENIGING.

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP
VAN
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

BATAVIA
RUYGROK & Co.
1913.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORBERICHT.

Het Bestuur der Indische Krijgskundige Vereeniging heeft gemeend een nuttig werk te verrichten dit boekje samen te stellen en den leden der Vereeniging aan te bieden.

Er is naar gestreefd in een klein bestek samen te vatten hetgeen den officier *buiten* van nut kan zijn.

Aan allen, die bij de samenstelling hunne gewaardeerde medewerking hebben verleend, zij hier dank betuigd.

Het Bestuur.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 1-07-2010
Nomor Induk : 1158/PK-Museum/2010
BIB - ID : 9103960
ITEM - ID : 21222952
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

INHOUD.

Blz.

I. **Bivakinrichtingen.**
a. Materialen . . . . . 1.
b. Bevestigingen. Verbindingen . . . . . 2.
c. Afdaken. Barakken . . . . . 3.
d. Keukens . . . . . 5.
e. Privaten . . . . . 5.
f. Hygiëne . . . . . 6.

II. **Gemeenschapsmiddelen.**
a. Wegen . . . . . 6.
b. Vlotten . . . . . 8.
c. Bruggen . . . . . 10.
d. Waadbare plaatsen . . . . . 16.

III. **Toepassing Oorlogsrecht tegen den Inl. vijand.** 17.

IV. **Vluchtige opmetingen** . . . . . 20.

V. **Militaire Memoriën** . . . . . 27.

VI. **Administratie, Instructiën, Excursieregeling, Regelen materieel beheer, Vivres, Kleeding, Uitrusting, Wapening, Ledergoed, Munitie, Modellen.**
a. Comp. Instr. met Bijvoegsel en modellen 42, 43, 44 . . . . . 29.
b. Korps Instr. (Bijvoegsel) en modellen 99 t/m 104 . . . . . 41.
c. A. O. 1912 No. 24. Excursieregeling . . . 50.
d. Kleeding en Uitrusting, Model 30 C. I. . 68.
e. Wapening en Ledergoed, modellen . . . 69.
f. Munitiën, modellen . . . . . 75.

VII. **Dwangarbeiders.**
a. A. O. 1904 No 12. Voorschriften handhaving orde en tucht dwangarbeiders onder militair beheer. 78.

VIII. **Gewonde, vermiste, overleden militairen, melding, kennisgeving, bericht.**
a. A. O. 1903 No 161. Melding, kennisgeving, bericht bij verwonding, vermissing of overlijden van militairen . . . . . 97.
b. A. O. 1909 No 25. Rapport in te dienen bij overlijden van militairen bij en door de vervulling hunner dienstplichten . . . . . 104.
c. A. O. 1893 No 50. Gewondenstaat . . . 104.
d. A. O. 1870 No 67. Onderzoek en verslag bij (poging tot) zelfmoord . . . . . 106.
e. Noodtestament te velde . . . . . 106.
f. Reglement militaire nalatenschappen . . . 109.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Blz.

IX. **Reglement van Krijgstucht. Straffen. Reclames. Onderzoek. Bevoegdheid.**
a. Reglement van krijgstucht . . . . . 126.
b. A. O. 1862 No. 70. Overtredingen van Alg. verordeningen . . . . . 133.
c. A. O. 1887 No. 69. Bepalingen omtrent straffen. 134.
d. A. O. 1901 No. 70. Onderzoek bij opleggen van en reclame over straffen . . . . . 139.
e. A. O. 1874 No. 10. Reclameeren over opgelegde straf (arrest). . . . . 140.
f. A. O. 1887 No. 21. Verklaring over te leggen bij reclames . . . . . 142.
g. A. O. 1879 No. 32. Toelichting op A. O. 1874 No. 10 . . . . . 143.
h. A. O. 1875 No. 32. Idem . . . . . 143.
j. A. O. 1885 No. 1. Bevoegdheid offn. Commn bij reclames en bij krijgsraadzaken. . . . . 143.
k. A .O. 1860 No. 40. Onbevoegde kennisneming van bezwaren en handelingen bij reclames . . 144.
l. A. O. 1903 No. 146. Bevoegdheid opleggen straf bij troepen op marsch. . . . . 145.
m. A. O. 1903 No. 104. Verhouding tusschen Commandant te velde of op excursie zijnd detachement en ouder of hooger in rang daarbij ingedeelde offn. . . . . 147.
n. Krijgsraadzaken. . . . . 148.
o. A. O. 1904 No. 157. Wenken voor het opmaken van klachten. . . . . 150.

X. **Besmettelijke ziekten. Drinkwater. Hygiëne. Geneeskundige handleiding. Geneesmiddelen.**
a. A.O. 1910 No. 50. Choleraorder . . . . . 152.
b. A.O. 1909 No. 24. Drinkwater. . . . . 159.
c. Hondsdolheid. Instituut Pasteur . . . . . 162.
d. Geneeskundige Handleiding.
Bloedingen . . . . . 166.
Neusbloeding . . . . . 169.
Bloedspuwing . . . . . 169.
Wondsoorten . . . . . 169.
Wondbehandeling . . . . . 170.
Beten van dieren enz. . . . . 171.
Verbandleer . . . . . 172.
Verbandstoffen . . . . . 172.
Noodverband. . . . . 172.
Zwachtelverbanden. . . . . 173.
Doekverbanden . . . . . 177.
Beenbreuken. . . . . 180.

Blz.

Verstuiking, ontwrichting, kneuzing . . . . 182.
Vervoer van zieken en gewonden . . . . . 182.
Kunstmatige ademhaling . . . . . 185.
Verdrinking . . . . . 185.
Ophanging. . . . . 186.
Marschziekten.
Flauwte, onmacht, bewusteloosheid . . . . . 186.
Zonnesteek. . . . . 187.
e. Gebruiksaanwijzing geneesmiddelen.

Uitwendige Geneesmiddelen.

1. Ammonia liquida . . . . . 188.
2. Boorzalf. . . . . 189.
3. Boorzuurpoeders à 5 gram. . . . . 189.
4. Chinosol-tabletten à 1 gram . . . . . 190.
5. Chloras kalicus poeders à 5 gram . . . . . 190.
6. Dermatol . . . . . 190.
7. Jodiumtinctuur . . . . . 191.
8. Kajoepoetie-olie . . . . . 191.
9. Kwikzalf. . . . . 192.
10. Oogdroppels . . . . . 192.
11. Perubalsem. . . . . 193.
12. Schurftzalf . . . . . 193.
13. Sublimaat-pastiljes à 1 gram . . . . . 194.
14. Vaseline. . . . . 195.

Inwendige Geneesmiddelen.

1. Anijs-ammoniak . . . . . 195.
2. Buikpoeders (of tabletten) . . . . . 195.
3. Castorolie . . . . . 196.
4. Chininepillen . . . . . 196.
5. Cholera-essence . . . . . 200.
6. Citroenzuur-oplossing 1 : $2^1/_2$ of citroenzuur-tabletten à 1 gram. . . . . 200.
7. Hoestpoeders (of tabletten) . . . . . 201.
8. Laxeerpillen . . . . . 201.
9. Magnesia . . . . . 201.
10. Phenacetinepoeders (of tabletten) à $^1/_2$ gram . . 202.
11. Simaruba . . . . . 202.
12. Sulphas cupri-poeders à $^1/_4$ gram . . . . . 203.
13. Wormpoeders. . . . . 203.
14. Verdund zoutzuur . . . . . 203.
Verbandmiddelen. . . . . . 204.
Vergiftigingen en middelen daarbij aan te wenden.
1. Ammonia . . . . . 205.
2. Koperen muntstukken. . . . . 205.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Blz
3. Opium 203
4. Rattenkruid (arsenik-verbinding). 205
5. Stijfkramp en kaakklem-veroorzakende vergiften. 205
6. Sublimaat 205
7. Bedorven visch, oesters, garnalen 205
8. Zuren (sterke), azijnessence, zoutzuur, zwavelzuur, carbolzuur 206
f. Ontsmettingsmiddelen, Ontsmetting . . . . , 206

I. BIVAKINRICHTINGEN.

a. Materialen. Bamboe zoo laag mogelijk bij den stoel kappen met kapmes (Mar. sabel), dikke soorten met handbijl; niet laten vallen, waardoor hij scheurt, doch opvangen en geleidelijk laten zakken. Liefst versche, hoogstens half droge bamboe gebruiken en kort voor gebruik splijten (bij voorkeur door Inl.) waardoor behalve bamboe, peloepoeh, wilah's, tali bamboe en toetoes te verkrijgen.

Peloepoeh is in lengte opengekapte bamboe, waarvan tusschenschotten verbrijzeld zijn en daarna is plat geslagen; overblijfselen der schotten en scherpe kanten wegkappen; bij dikke bamboe kunnen reepen over breedte in tweeën verdeeld worden; geschikt voor vlechtwerk, bekleeding, enz.

Wilah's zijn latten b. minstens 0,02 M., te verkrijgen door bamboe in tweeën en verder te splijten, tusschen schotten weg te kappen, scherpe kanten weg te snijden en bij stameinde laag van binnenzijde af te nemen. Dienen tot vlechtwerk, als latten, enz.

Tali-bamboe zijn reepen b. 0,005—0,02 M., l. naar behoefte, vervaardigd als of uit wilah's met wegneming van geheele zachte binnengedeelte; dikte van overblijvende harde, veerkrachtige buitendeel afhankelijk van soort. Bindmiddel ter vervanging van touw, rotan, tali-doeg en drgl.

Toetoes te verkrijgen uit wilah's, l. 1 geleding, b. ± 0.03 M., waarvan harde buitenkant afgekrabd en zachte binnenvezels weggesneden, over breedte gespleten in reepjes d. 0,001 M. tot op ± 0,05 M. van geleding. Te gebruiken voor binden van matten aan pagers, dakregels aan spanribben, atappen, welits en drgl. aan dakregels of spanribben.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Sesaks zijn bamboehorden, bij voorkeur door Inl. te maken uit peloepoeh, fign. 1 en 2, of wilah's, fign. 3 en 4. Gesloten sesak van peloepoeh is de sterkste. Tegen verliezen van verband omboorden (fig. 5 en 6). Voor omwanding en vloer.

Rotan in tweeën en daarna, overeenkomstig doel, verder splijten en scherpe kanten wegnemen laten, bij voorkeur door Inl.; z. n. t. v. weeken in water. Ongespleten en halve rotan voor touw, fijn gespleten voor bindkoord.

Atappen en **welits** (flg. 7), resp. van palmbladeren en alang-alang vervaardigd, voor dakbedekking, soms omwanding.

Gevlochten palmbladeren van sagoe-, nipah-, aren-, klapa-, pinang-, enz. boomen bij voorkeur door Inl. doen vervaardigen. Tak, ontdaan van dikke onderen te zwakke topeinde overlangs splijten en van elke helft afzonderlijk bladeren kruiselings in elkaar vlechten. Dient om spoedig bivakgebouwen in te dekken en te omwanden.

Matten. Kadjang— van naast en gedeeltelijk over elkaar gelegde pandan doeri- (nipah- of andere palm-) bladeren, met gespleten rotan aan elkaar geregen. **Kepang**— of **bamboe**—, gevlochten van dunne reepen bamboe, b. 0,02—0,03 M.

Piketten van hout, bamboe, desnoods niboeng-, pinang- en arenlatten en drgl., met of zonder kop, l. 0,2—1,5 M. Voor korte gespleten, voor lange heele bamboe te gebruiken, liefst van stameinde; einde waarop geslagen wordt steeds met tusschenschot eindigen; andere einde aanpunten.

b. Bevestigingen, verbindingen. Twee touwen: **visschers-** (fig. 8) **platte** (fig. 9) en **wevers-knoop** (fig. 10). — Touw aan ander voorwerp: **halve steek** of slag (fig 11), **timmersteek** (fig. 12), **mastworp** (fig. 13), **schuifknoop** (fig. 14).—**Sjorringen: hoofd-**

Plaat I.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

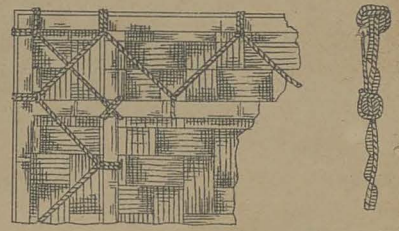

Fig. 6.

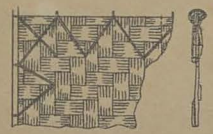

Fig. 7.

Fig. 8.

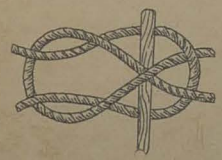

Fig. 9.

Fig. 10.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Fig. 11.

Fig. 12.

Fig. 13.

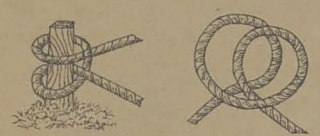

Fig. 14.

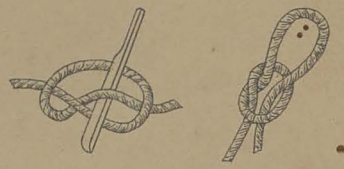

Fig. 15.

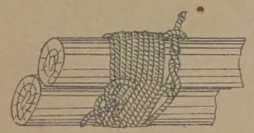

Fig. 16.

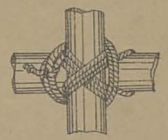

Fig. 17.

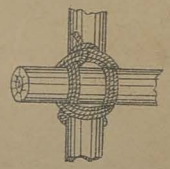

Fig. 18.

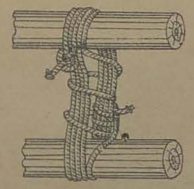

Fig. 19.

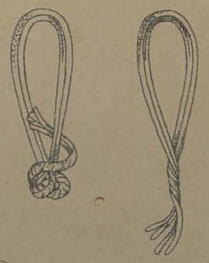

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Fig. 20. Heele lasch.

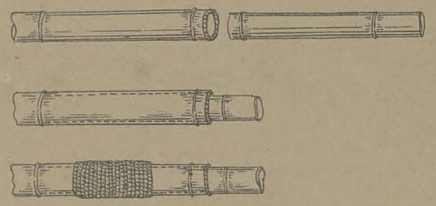

Fig. 21 Halve lasch.

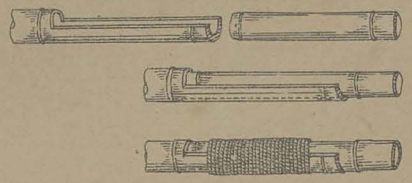

Fig. 22.

Fig. 23.

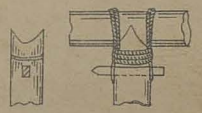

Fig. 24.

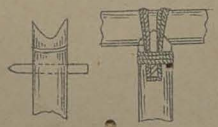

Fig. 25.

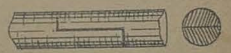

PERPUSTAKAAN NASIONAL
INDONESIA

Fig. 26.

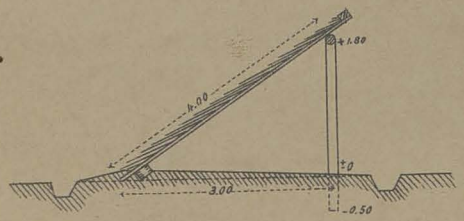

Fig. 27.

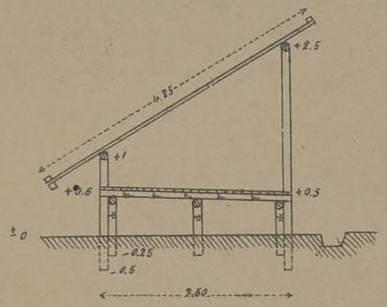

Fig. 28.

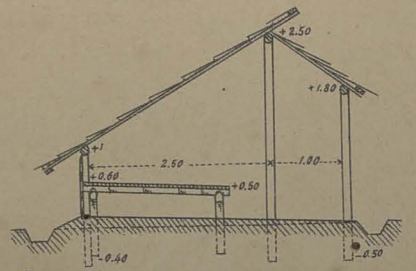

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

(fig. 15), **kruis-** (fig. 16), **platte-** (fig. 17), **krans-** (fig. 18). Beginnen met een der genoemde knoopen of steken, behalve mastworp, sluiten met halve steken. Bij kruis- en platte sjorringen gewone slagen met los touweinde wurgen. Bij vrees voor afglijden der sjorringen, tusschen de slagen 1 of 2 sterke spijkers slaan. Nieuw touw t.v. rekken.

Met rotan zelfde knoopen, steken en sjorringen; voor knoopen in heelen of halven rotan dezen eerst draaien tot hij in lengterichting scheuren krijgt. Twee einden rotan te verbinden door **Inlandschen knoop,** gelijk visschersknoop, doch met oogen in plaats van gewonen knoop. Sjorringen liefst met schuifknoop beginnen; bij dunne rotan ook te sluiten met wrongknoop (fig. 19).

Bamboe knoopen en sjorringen van tali-bamboe en toetoes. Sjorringen als bij touw, doch eene einde met de hand vasthouden, totdat noodige slagen gelegd, daarna met andere einde verbinden door wrongknoop en onder een of meer slagen die sjorring doorgestoken.

Bamboeverbindingen, zie fig. 20 tot en met 24. Bindmiddelen: tali doeg, rotan, tali bamboe, ijzerdraad, touw. Steeds letten op geledingen, waar bamboe het sterkst, minst spoedig scheurt of barst. Verticaal staande bamboe zooveel mogelijk onder en boven met tusschenschot eindigen, stijl in elk geval van boven.

Pinang- en **niboeng**stammen op soortgelijke wijze als bamboe te verbinden; heele en halve lasch te vervangen door rechte (fig. 25).

Voor verbindingen fign. 22 tot en met 24 einde van stam aan weerskanten inkappen en door die gaten stevige, aangepunte pen van hard hout, pinang of niboeng slaan.

c. Afdaken, fig. 26, 27, 28. Meest voor sectiën; ligplaats per man 0,75 — 1 M.; stijlen der gebinten 2 — 4 M. van elkaar; gaten om de afdaken afleiden

PERPUSTAKAAN NASIONAL
K INDONESIA

naar alg. afwateringsgoot; z. n. grond onder afdak ophoogen — Stijlen en gordingen: bamboe, pinang, niboeng en sparren: stevige latten, halve of dunne heele bamboe; dakregels (rengs): wilah's, dunne pinang- of andere latjes.

Indekking: afbraak van Inl. huizen (omwanding, dakvlakken van atap of welits), matten, boomschors, bladeren, gevlochten palmbladeren, atappen, welits (fig. 29), losse alang-alang. Waterdicht: dakvlakken, atappen, welits, 0,01 M. dikke, dakpansgewijze lagen alang-alang, zeer dikke laag bladeren, imitatieleer (per Gr. noodig 2 st. van 15 M.).

Afstand spanribben bij gebruik omwandingen en dakvlakken 1 M., anders 0,5 M.; rengs, op 0,1 — 0,2 M. van elkaar, moeten gebruikt worden bij bladeren en losse alang-alang; liefst ook bij matten en boomschors, 0,3 M. van elkaar.— Tegen op- of afwaaien van dakbedekking roosters aanbrengen van bamboelatten enz.

Menschen nooit op den blooten grond laten liggen, doch op droge bladeren of alang-alang, stukken sesak, peloepoeh, planken, enz. Beter op balé-balé's; daarom afdaken op één rij stijlen alleen bij tijdsgebrek en kortstondig gebruik. Voor ligvlak der balé-balé's sesaks, peloepoeh, stukken omwanding, aaneensluitende latten, planken enz., al dan niet overdekt met bladeren, alang-alang enz.

Afdaken aan achter- en zijkanten afsluiten; verbeteren door galerijtje aan te brengen.

Voor bivaks van eenigen duur barakken b. v. volgens de figuren 30, 31 en 32.

Voor gebruik gedurende zeer korten tijd en alleen als bescherming tegen zon en dauw, bij onvoldoend materiaal in naasten omtrek, kunnen horizontale afdaken dienen (fig. 33), ingedekt met uitgespreide alang-alang, palmtakken enz.; ook **schuiltenten** van spreien (fig. 34).

Fig. 29.

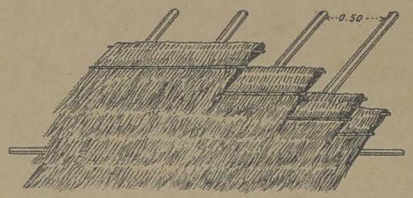

Fig. 30a.

Rakken voor kleeding en ledergoed; horizontale geweerrakken.

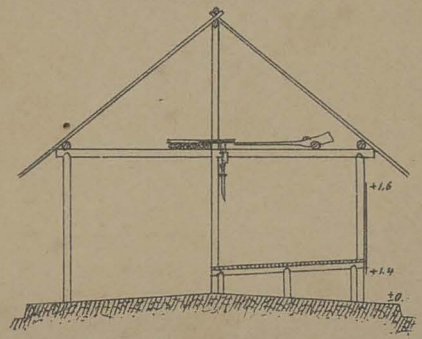

Fig. 30b. 1:200 Windschoren

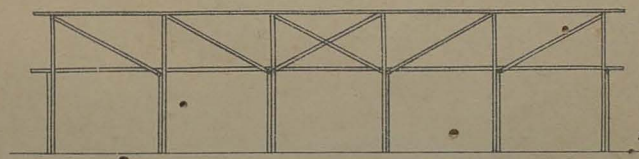

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Fig. 31. 1 : 250 Vier officierskamers en één mess.

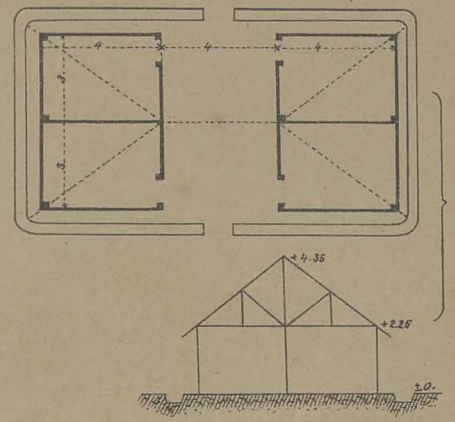

Fig. 32a. 1 : 250 Breede barak voor zieken

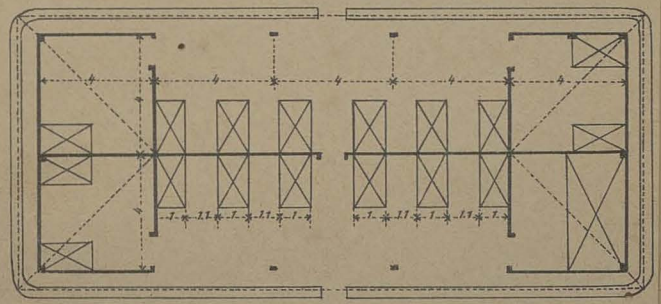

Fig. 32b.

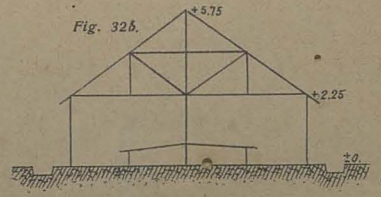

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Fig. 33.

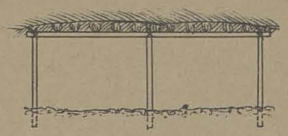

Fig. 34.

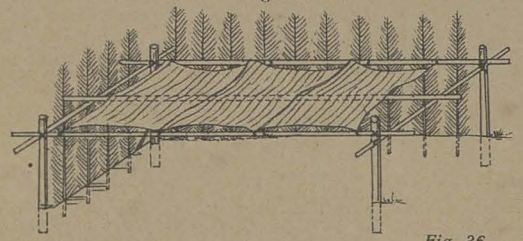

Fig. 35.

Fig. 36.

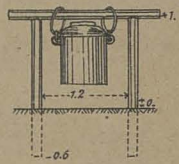

Fig. 37.

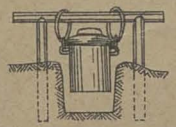

Fig. 38.

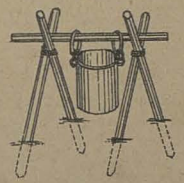

Fig. 39.

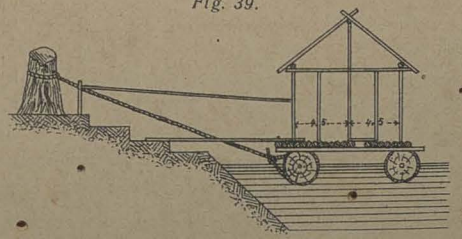

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Afdaken voor offn. als boven; voor waterdichte indekking ook het meestal meegenomen imitatieleer te gebruiken; z. m., voor ieder off. afzonderlijke balé-balé, b. 1 M., afstand 1 — 2 M.

d. Keukens plaatsen waar weinig brandgevaar (beneden den wind), water gemakkelijk verkrijgbaar, vuil water, keukenafval gemakkelijk te verwijderen; liefst aan stroomend water.

Kookstellingen in te richten als in fig. 35 tot en met 38; stookgat naar windrichting gekeerd.— De steenen (in fig. 37) zijn te vervangen door met zand, aarde of grind gevulde conserveblikken. — Middelsoort kookketels moeten aan stroppen van rotan, touw of ijzerdraad hangen minstens b. 0,2 M., voor kl. kookketels zijn ze niet noodig.

Kookinrichtingen voor ééne menage zoo dicht mogelijk bijeen, z. m. beschermd door afdak, met behoorlijke afwatering. In elke keuken een aanrechttafel bijv. van bamboe met peloepoeh; minstens een st. sesak of drgl. als aanrechtplaats.

e. Privaten (fig 39 t/m 42) bij voorkeur plaatsen boven stroomend water; zoo niet mogelijk, dan ze beneden heerschende windrichting, op minst hinderlijke punten, liefst buiten bivak, graven, waarbij gebruik te maken van natuurlijke inzinkingen. Vlotten ingericht tot privaat voldoen het best.

Bij gegraven privaten uitkomende aarde zoo opgooien, dat steeds gemakkelijk grond in de uitgraving is te werpen; zorgen, dat geen regenwater in den kuil kan stroomen. Steeds van dak boven zitplaats voorzien, zitplaatsen onttrekken aan zicht van voorbijgangers of -varenden; z. m. afzonderlijke privaten of afgeschoten gedn. voor offn., o. offn., manschappen, vrouwen, koelies en dwangarbeiders.

Voor Eur. soms zitribben 0,5 M. en rugleuning 0,9 M. boven vloer; zindelijker zijn de inrichtingen voor

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Inl., n.l. gaten in den vloer l. 0,4 M., b. 0,2 M., afstand 0,8 M. m. op m. Voor 100 man noodig 2,5 M. zitrib of 4 gaten.

Gegraven privaten dagelijks 2 maal met eenige aarde aanvullen; buiten gebruik gestelde geheel dicht werpen.

Bij gebrek aan tijd voor aangegeven privatenbouw, steeds plaats voor privaat aanwijzen; te verbeteren als in fig. 43 (hurkplaats met leuning).

f. **Hygiëne** in bivak bevorderen door: te zorgen voor goede afwatering ter voorkoming van modderige plekken; streng er op te letten, dat afval of andere onreinheden niet elders worden neergeworpen, dan in aangewezen vergaarbakken of kuilen; niet met stroomend water te verwijderen keuken- (slacht-) afval op meest geschikte plaats buiten bivak te verbranden (begraven); streng tegen te gaan, dat behoefte op andere dan aangewezen plaatsen wordt gedaan; mest in stroomend water of privaatputten te doen weg werpen.

II. GEMEENSCHAPSMIDDELEN.

a. Wegen.

Communicatiewegen. Tracé: 1. Zoo kort mogelijk, groote afgravingen en ophoogingen vermijden; **2.** steile hellingen vermijden, bij druk voertuigenverkeer in geen geval meer dan $^1/_{12}$; **3.** aanzienlijke hellingen en contrahellingen trachten te ontgaan; **4.** kunstwerken zooveel mogelijk vermijden.—Hoofdvoorwaarde: bouw in kortsten tijd met geringste arbeidskracht te voltooien.

Vereischten voor weg: harde ondergrond; hard, effen; niet glad bovenvlak; voldoende breedte en vrije ruimte; behoorlijk afgeronde bochten; gelijkmatige en flauwe hellingen; goede afwatering; minstens 0,5 M. boven bandjirpeil.—Voorts veiligheid tegen vijandelijke handelingen, gelegenheid tegen vijand op te treden.

Fig. 40.

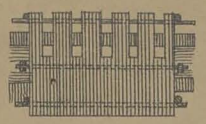

Fig. 42.

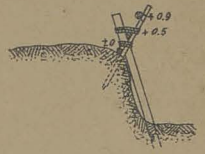

Fig. 41.

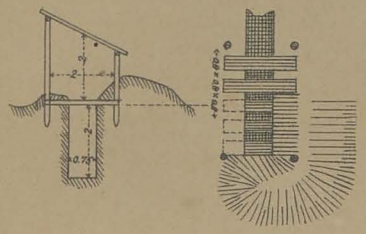

Fig. 43.

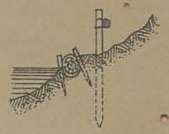

Fig. 44

Vlot van pisangstammen

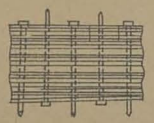

Fig. 46

Bamboe-bos voor vlotten

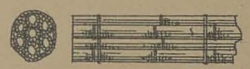

Fig. 45.

Houtvlot met dak.

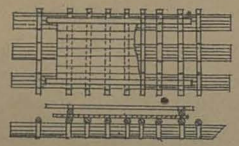

Fig. 47.

Twee gekoppelde prauwen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Breedte. Voor druk verkeer van alle wapens, (verharding) minstens b. 5 M.; voor voertuigen met niet grootere spoorbreedte dan vd.-geschut 4 M. nog voldoende. — Bij gering verkeer en weinig tijd minstens: voor belegeringsgeschut 2,5; vd.-dito 2; bg.-dito getrokken 1,2, gedragen 0,6; voetpaden 0,5. — **Vrije ruimte** voor: wegen b. 2 M. en meer = wegbreedte; voor bg. art. minstens 1,75; voetgangers met vrachten en rijpaarden aan de hand minstens 1; vrije hoogte voor ruiters 3, overigens 2.5 M. — Wegen, te smal voor uitwijken, van uithaalplaatsen voorzien; levert steilte moeilijkheden op voor voertuigen, dan rusten aanleggen.

Tijdelijke wegen maken: as uitzetten, hinderlijke voorwerpen verwijderen; R. en L. onderkanten van de taluds der slooten uitzetten met piketten (slooten met minstens 0,3 bodembreedte en d. 0,5; binnen- en wegtalud $^1/_1$ à $^1/_2$, buitentalud $^1/_1$, bodemhelling $\frac{1}{100}$ à $\frac{1}{150}$); in de as op (ev. in kuilen geplaatste) piketten hoogte van den weg aangeven. Grond voor ophooging te verkrijgen uit slooten, z. n. naar buitenzijde te verbreeden Afwateringsgeultjes in de 0.5 à 2 M. breede bermen. Kas vullen met puin, steenslag of grind, eerste laag 0,04 à 0,06, successievelijk bijvoegen tot voldoende hardheid verkregen; bij zachten grond en druk verkeer z. n. in diepere kas eerst een paar lagen groote keien leggen; tonrondte $^1/_{20}$. Knuppelwegen maken als grond te zacht voor ophooging.—Langs hellingen weg uitsnijden, bovenvlak naar binnen hellend, waar sloot aangebracht, met duikers naar ravijn afwaterend. — In bochten as minstens 15 M. straal, bij zulke van 90° tevens verbreeding; ontmoetingen en kruisingen afronden als bochten. — **Uithaalplaatsen** 1 ± 15, b. voor belegeringsgeschut minstens 5, voor vd. 4, voor bg. en beladen dr. dn. 3,5, voor rijpn. en bevrachte

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

koelies 2, tusschen de bermen; steeds in de bochten en op ± 500 M. onderlingen afstand, zoodanig dat zooveel mogelijk beide naastgelegene uithaalplaatsen zichtbaar. — Bij lange hellingen van meer dan $^1/_{12}$ voor zwaardere voertuigen dan berggeschut, halve en heele **rusten** maken, resp. middels keien of boomstammen aange brachte verhoogingen om de 50 en hor. weggedeelten 1. 15 M., om de 250 M.

Verbeteren: blijvende verbetering te verkrijgen door weg ter plaatse geheel of gedeeltelijk te vernieuwen, dikwijls reeds voldoende wanneer afwatering meer doeltreffend wordt gemaakt.

b. Vlotten. 1. Van **pisangstammen** (fig. 44), top- en stameinden afwisselend naar elkaar, koppeling met aangepunte wila's; in sterken stroom liever niet in 2 of 3 lagen, maar versterken met heele, stevig aan elkaar gesjord; meestal niet van groote afmetingen, slechts geschikt voor enkele manschappen, kl. hoeveelheden mun. en vivres, enz. Niet langer dan een week bruikbaar. — **2** Van **pinangstammen,** alleen pas gevelde boomen te bezigen, slechts 1 maand te gebruiken; stammen om en om, van voren een punt vormend. — **3.** Van **boomstammen** als regel in één laag, stammen fluitsgewijze aangepunt, naast elkaar stevig verbonden van voren als pinangvlot; stammen, die lang op het droge hebben gelegen, verliezen ± $^1/_5$ van hun draagvermogen. – Stammen ook 0,1 of meer van elkaar, naar drijfvermogen, met dek van planken, sesak, enz.; langs den rand van het dek ribben of bamboe (fig. 45); bij te weinig lange stammen, daartusschen ook korte te bezigen, met verspringende stootvoegen. — **4.** Van **bamboe,** het best pas gekapt of sedert kappen in water gebleven; droge bamboe verliest ± $^1/_5$ van draagvermogen. Als regel gemaakt als van pinang, doch in meerdere lagen; ook wel van bossen (fig. 46), verbonden met dwarsregels, met dek van aaneensluitende

dunne sparren of bamboe of van sesak, ong. als fig. 45. — **5.** Van **tonnen**, goed waterdicht, met stevige bodems en ijzeren hoepels, in enkele of dubbele rijen, goed aaneensluitend vastgesjord aan ribben; vloerliggers vastgesjord aan hoofdribben der tonnen; dek van sesak, planken, aaneensluitende bamboe of knuppels, bamboe dwarsliggers of sparren met sesak, enz. Langs rand van dek ribben of bamboes. — Vorengenoemde vlotten in het water, doch liefst op den wal te maken (zorgvuldiger en steviger verbindingen) en dan op een aantal stevige, rechte en gladde ribben, loodrecht op den oever en reikend tot in het water, waarover vlot in water te schuiven. Draagvermogen proefondervindelijk bepalen; dek zoodanig aanbrengen, dat bij gelijkmatige belasting, ingedompeld vlot vlak op het water ligt.

Id 6. Van **vaartuigen. a. Berthonbooten** gekoppeld middels 2 bamboes, 0,3 overstekend; overige 16 bamboes tusschen en z.n. ook buiten die 2, aaneen sluitend, met sjorringtouw op 4 plaatsen er tusschen doorgehaald; ook wel op 0,25 van uiteinden bamboegapit bevestigen. Dekbreedte 1,2, belasting als regel niet meer dan 750 K.G. — **b.** Twee à 4 **djoekoengs** (djaloers) gekoppeld, voorzien van dek van sesak of planken. **c.** Twee **prauwen** gekoppeld (fig. 47).

Aan te bevelen voor herhaaldelijk overtrekken over de rivier met alle soorten van vlotten kabel te spannen; vlot met touw of rotan, dubbelgenomen of met lus, aan kabel verbinden, waarlangs met handen over te trekken.

Reeppont, enkele of gekoppelde vaartuigen of vlotten, bewogen langs een reep, aan boomen of sterke palen of bij lang gebruik aan takel of haspel vastgemaakt. Verbinding van pont en reep door touw met rotanring; 1 of 2 strijkroeren, bij kl. ponten riemen of pagaaien om pont schuin op stroom te stellen

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

(fig. 48). — Op smalle rivieren met veel stroom moet reep boven water blijven; breede rivieren met weinig stroom hangt reep in water, bij id. met sterken stroom ijzerdraadkabel gebruiken.

c. Bruggen. Voorbereidende maatregelen. **a. Breedte** meten met koord, met of zonder hulp (overwerpen met steen aan het einde) van vaartuig, of, bij breede rivieren, berekenen uit stel driehoeken; het eenvoudigst door op eigen oever 2 punten a en b te bepalen, welke met goed zichtbaar, zoo dicht mogelijk bij waterkant gelegen punt c op anderen oever gelijkbeenigen driehoek vormen met rechten hoek in a en hoek van 45° in b: a b is dan = a c. — **b. Waterdiepte** en **bodemaard** bepalen door verdeelde lat op afstanden van 1 à 2 M. vert. op bodem te zetten en bij waterspiegel af te lezen; diepte ook te meten door dieplood. — **c. Stroomsnelheid** aan oppervlakte meten door drijver, waarop wind geen vat heeft; bij snelheid van 0,9 M. of meer, vasten bodem te verwachten. — **d. Oevers**: hoogte boven water, terrein- gesteldheid.

Nagaan of zich op plaats van schraagbeenen en modderbalk of van jukpalen geen groote steenen of diepe gaten bevinden. — Daarna soort brug bepalen: voor juk- waterdiepte niet veel meer dan 3 M.; voor vlot- stroomsnelheid niet grooter dan 2 M.; afstand steunpunten liefst 4 à 5 M.; onderkant liggers oeverbrug en bruggen met vaste steunpunten 0,75 M. boven hoogsten te verwachten waterstand; bij drijvende steunpunten onderkant dek zoo hoog mogelijk boven waterspiegel brengen.

Soorten: **1. Colonne** —, breed voor Inf. met vieren en Cav. met tweeën minstens 3, voor belegeringsgeschut 2,4, voor vd.-dito 2; **2. loopbruggen** voor Bg.-art., minstens b. 1,2, tusschen leuningen 1,75, Cav. resp. 0,75 en 1, —; voor Inf. minstens 1 ligger en b. tusschen leuningen 1. — M.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

Fig. 48.

Reeppont

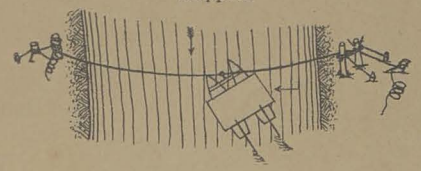

Fig. 49.

Oeverbrug bestaande uit 1 stam

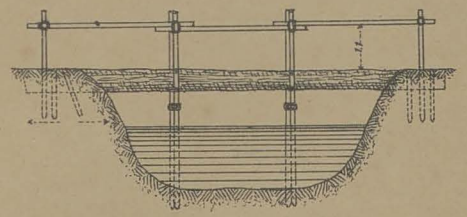

Fig. 50.

Wijze van plaatsing der leuningstijlen.

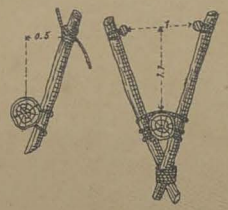

Fig. 51.

Oeverbrug met op afstand van elkander geplaatste liggers en knuppelhouten dek.

Bruggen zonder steunpunten, oeverbruggen, en met, nl. schraag-, juk-, pijler-, ponton, vlot-bruggen.—Elk vak kan bestaan uit: **1e.** enkelen ligger (boomstam, stevige bamboe, rondhout, spar, balk, plaat, rib, plank, spoorstaaf of I ijzer); **2e.** aaneensluitende liggers, z. n. versterkt door regels met kranssjorring (ij.-draad of ander bindmiddel), of spijkeren of schroeven (bij ht. liggers) of met schroefbouten (spoorstaven en I ijzer);—**3e** aaneensluitende liggers met dek. Liggers zijn boomstammen, rondhouten, sparren, bamboe of rails, z.n. versterkt door dwarsregels; openingen tusschen liggers z. n. opvullen met knuppels, takken met bladeren, asphaltvilt, peloepoeh, etc,; daarover z.m. laag zoden met gras omlaag, daarop aarde. Bij gebruik van dunne, rechte liggers, dadelijk zoden of alleen aarde op brengen. Boven buitenste liggers meestal dunnere stammen, ribben of bamboes bevestigen. — Dek van goede rechte knuppels, bamboes, sesak (meer voor dunne dan voor zware liggers) en planken steekt 0,2 — 0,3 buiten uiterste liggers uit, daarop vastgehouden door 2 sluitribben, bevestigd met krans- of woelsjorring (planken uitkepen, sesaks van gaten voorzien); — **4e.** aaneensluitende liggers met dwarsliggers en dek. Liggers als regel boomstammen, zware palmen of rondhouten; dwarsliggers zijn knuppelhouten of bamboes, met sluitribben op uiterste liggers geklemd, sluitend bij aarden dek; sterke dwarsliggers een weinig van elkaar bij sesakdek; — **5e.** op afstand van elkaar geplaatste liggers, met dek. Liggers zijn boomstammen, rondhouten, bamboes, sparren, balken, ribben, rails en I ijzers; dek van knuppelhouten, bamboes, sesaks of planken; met sluitribben; — **6e.** op afstand van elkaar geplaatste liggers met dwarsliggers en dek. Liggers als **5e**; dwarsliggers zijn knuppelhouten, bamboes, korte ribben of balken: dek van aarde, sesak of planken;

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dwarsliggers van ribben of balken alleen met planken dek.

As liefst hor. en rechthoekig op stroomrichting, hellend bovenvlak voor loopbruggen hoogstens 15^0 (1 : 3,7), voor colonne— hoogstens 5^0 (1 : 11,5); bij as schuins op stroomrichting, tusschensteunpunten toch evenwijdig aan stroomrichting plaatsen. — Brugbreedte = breedte tusschen sluitribben van dek of afstand uiterste liggers m. op m.

Landhoofden. Grondbalk is minstens 0,6 langer dan buitenwerksche afstand uiterste liggers; dikte 1 à 2 × hoogste liggers; over $^1/_2$ à $^2/_3$ der dikte ingegraven; met piketten vastzetten. Liggers bevestigen: boom- en klapa-stammen slechts tusschen piketten, z.m. een weinig ingekeept; pinang-, niboeng- en bamboeliggers met platte sjorring van ij.-draad, tali doeg, touw, enz.; bij oeverbruggen alleen tusschen piketten; balken en ribben met voorloeven of ingekeept of met klampen van onderen, z. m. versterkt door hakkelbouten, mastkrammen of ij. banden.—Stootbalk als grondbalk, z. n. iets lichter en korter. Bij aarden dek bovenkant stootbalk gelijk onderkant, in andere gevallen gelijk bovenkant dek. — Bij oeverbruggen op harde oevers grondbalk weglaten; einden der liggers ingraven; in plaats stootbalk soms te volstaan met piketten tegen liggereinde.

Liggers z. m. over 2 of meer vakken laten doorloopen; over de steunpunten 1,5 à 2 × hun hoogte (dikte) steken (minstens 0,2): einden eerst aan steunpunten met platte sjorring en dan aan elkaar met hoofd- of kranssjorring vastmaken.—**Afmetingen** der liggers niet geringer dan voor spanning van 3 M.; in het alg. voor 3 à 12 M. spanning, zijden van liggers van vierkante doorsnede $^1/_{25}$ à $^1/_{30}$, dus 0,12—0,30. Afmetingen van ht. liggers bij niet meer dan 0,75 onderlingen afstand:

Spanning in M.	Zijde der vierkante doorsnede in c.M.	Zijden der rechthoekige doorsnede in c.M.	Rondhout, ml. in c.Ma	Toelichtingen.
3	12	$^{10}/_{13}$ of $^{9}/_{14}$	14,5	Toevallige belasting niet meer dan 400 K.G. per M². of bij bruggen, b. 0,5 M. of minder, 200 K.G. per M.
4	14,5	$^{13}/_{15}$ „ $^{12}/_{16}$	17,5	
5	17	$^{15}/_{18}$ „ $^{14}/_{19}$	20,5	Voor minder goed hout dan djati, doorsnede als voor 1 of 2 M. grootere spanning nemen.
6	19	$^{17}/_{20}$ „ $^{16}/_{21}$	22,5	Wordt voor col.-brug grooter draagvermogen vereischt, dan: 1e. steunpunten
7	21	$^{19}/_{22}$ „ $^{18}/_{23}$	25	dichter bij elkaar plaatsen; 2e. liggers sterker nemen; of 3e. afstand liggers ver-
8	23	$^{21}/_{24}$ „ $^{19,5}/_{25}$	27,5	minderen; bij een en ander te letten op draagvermogen der ondersteuningsmiddelen.
9	25	$^{23}/_{26}$ „ $^{21,5}/_{27}$	30	
10	27	$^{24}/_{28}$ „ $^{23,5}/_{29}$	32,5	Draagkracht van klapa, niboeng, bomboe, pinang = $^1/_2$ ($^3/_{10}$) van even dik rondhout (vierkant hout).
11	28,5	$^{27}/_{29}$ „ $^{25}/_{30}$	34	
12	30	$^{28}/_{31}$ „ $^{26,5}/_{32}$	36	

Dekplanken, d. voor col.- (loop-) bruggen minstens 0,03 (0,025), in het alg. nooit kleiner dan $^1/_{25}$ van liggerafstand, voor zwaar geschut $^1/_{25}$; minste dikte dan 0,065 voor vd.- en 0,10 voor zwaarder geschut.

Draagbalken als regel van zelfde mat. als liggers, minstens 0,6 langer dan brugbreedte.

Oeverbruggen. Landhoofd *a.* Met enkelen ligger (fig. 50), ook bos aaneengebonden bamboes of rondhouten. Eenvoudigst door boom zoodanig te kappen, dat top op anderen oever valt. Eenvoudige leuning — gespannen touw of rotan — noodig om oponthoud bij overtrekken te verminderen. Zie fig. 50. — *b.* Met aansluitende liggers. *c.* Met op afstand van elkaar geplaatste liggers: zie fig. 51. — Leuningen bij **b** en **c** missen, vooral bij groote breedte en aanwezigheid

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van sluitribben; zijn ze noodig, dan daarvoor te nemen sparren, bamboes of touwen, ev. met tusschenstijlen òf in rivierbodem gedreven òf aan buitenste liggers vastgesjord. enz. — **d. Kreebrug** bestaande uit kreedek van wila's gevlochten tusschen 20 ij.-draden van 0.002 (l. 11 M.; uiterste draden 0.45 uit de as) met stevige eindbamboes l. 1,2 à 1,3, totaal l. ± 10 M. **1.** te leggen op liggers, ± 0,3 uiteen (voor paarden aan de hand, dek te beleggen met asphaltvilt); **2.** op den eenen oever met 2 à 3 piketten vastzetten, met behulp van aan ander einde bevestigd touw middels 2 takels spannen tot doorzakking in midden ong. 0,5 (ook na belasting van dek) en dan met piketten op anderen oever vastzetten; geschikt voor Inf.-loopbrug, max. spanning 17 à 18 M. (2 krees van 10 M.), van Inf.- kreedek ± 10 M. (2 van 6 M.). Leuning aanbrengen van ij.-draad enz.

Lengte zelden meer dan 12 M., door bijzondere middelen een enkele maal 15 M. — Ook van oever tot oever reikend vlot te bezigen.

Id. Versterken 1. Door dwarsregels max. 3.— **2.** Door sterke sluitribben. — **3.** Door vert. ondersteuningen, hetzij in rivierbodem gedreven staanders met dwarsregel, hetzij door schragen met dwarsregel. — **4.** Door schoren aan weerskanten of kruiselings aangebracht, of tuitouwen, bij het midden aangezet en aan weerszijden naar beide oevers gespannen.—Voorts middels span-, span- en hang-, hang-werk en hangbruggen, die technisch pers. eischen.

Overbrengen van liggers. Kan men anderen oever bereiken vóór overbrengen van 1en ligger, dan **1.** dezen overtrekken. – Zoo niet, dan: **2.** zeer langen ligger met topeinde vooruit op rollen voortschuiven, tot hij op anderen oever rust; korte liggers aan elkaar verbinden; — **3.** balk leggen evenwijdig aan en vlak langs oever; los daarop en 1 M. van elkaar

2 liggers met topeinden vooruit, verbonden met glad rondhout; dit raam zoover mogelijk vooruitschuiven, over te brengen ligger over grondbalk en grondhout schuiven; — **4.** niet te zware liggers eerst oprichten (kuil aan voeteneind), daarna, geleid door tuitouwen, naar overzijde laten vallen. — Tweede ligger overbrengen door met eene einde over eersten ligger te schuiven, beweging regelende met tuitouwen; volgende liggers op rollen over beide eerste.

Schraagbruggen in het alg. alleen toe te passen bij rivieren van weinig breedte; stroomsnelheid max. 1.5 M., max. waterdiepte 2,5; bij zeer geringe stroomsnelheid en 3. M. diepte, of snelheid grooter dan 1,5 en zeer weinig diepte. — Gewone, van pinang, niboeng, rondhout, bamboe, balken, ribben, platen en planken, met of zonder draagbalk; beenen gekruist onder 30^0—60^0, kruis stevig vastgesjord; steeds met grondbalk; liggers z.m. over meer dan een vak laten doorloopen, uiterste schraag met liggers aanbrengen; bij bamboeschragen gaten boren in grondbalk en hieraan zandzakken of steenen bevestigen ter bezwaring; schraagbeenen als leuningstijlen. — Alleen geschikt voor loopbrug.

Kromhoutbrug. Schragen van bamboe, dunne rondhouten of sparren; beenen bij topeinde kruisen en vastsjorren helling $^4/_1$; met grond- en draagbalk; bij grootere lengte dan 1 M. tusschen beenen, bamboedraagbalk dubbel nemen; boven dek 1,8 M. vrije ruimte noodig; leuning op 1 M. boven grondbalk. — Alleen geschikt voor loopbrug. Overige schraagbruggen eischen technisch pers. — In het alg. schraagbruggen slechts voor kortstondig gebruik geschikt, vooral bij gebruik van touw- of talidoegsjorringen; moeten zij langeren tijd, bijv. 1 maand, worden gebruikt, dan bijzondere voorzieningen treffen tot versterking der schragen.

Juk-, pijler- en ponton-bruggen (van Berthonbooten) door technisch pers. te slaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vlotbruggen. Vlotten van boomstammen en va bamboe, zoo lang en stijf mogelijk, b, 2—2,5; b weinig stroom breeder; bij te gering drijfvermoge laag gebezigde drijflichamen op te brengen, als ver breeding niet mag. — Verankeren: bij stroomsnelhei kleiner dan 1 M. stroomopwaarts om het ander stroomafwaarts om het 4e; bij sterker stroom all bovenstrooms; bij eb- en vloedwerking boven- e benedenstrooms even sterk. Middels ankers, aan span reep (liefst ijzerdraadkabel; ankertouwen geen steile helling dan $^1/_{10}$), aan palen in het water, aan boome of palen op de oevers (alleen bij korte bruggen) vlotten dichtst bij oevers met tuitouwen aan oeve verbinden.— Samenstelling: elk vlot 3 draagbalken vastgesjord aan 2 of 3 dwarsregels; elke ligger rus op 4 draagbalken, steekt in elk vak 0.2 voorbij mid delsten draagbalk uit. — Doorlaten liefst van vaartui gen maken.

Herstellen naar gelang der soort, vernielingswijz en beschikbare materialen. — Bij schraag-, pijler- ponton- en vlot-bruggen vernielde gedeelten opnieuw aanbrengen, gedeeltelijk vernielde jukken met lasschen opbouwen, geheel vernielde vervangen. — Openinge in steenen bruggen, niet wijder dan 15 M. overbrug gen zonder steunpunten, of, maar dan ook voo grootere openingen, met steunpunten (Hauptschrage of drijvende lichamen). — **Verbeteren** in den gees van versterken van oeverbruggen (**925**).

d. Waadbare plaatsen moeten van oevers naa diepste plaats zacht afloopenden, effen, vasten e harden bodem (liefst kiezelgrond) hebben. Opspore middels bevolking, doch zelf onderzoeken; wadde te vermoeden: 1. waar voetpaden (karresporen) o oever aanloopen; 2. bij plotselinge, plaatselijke ver breeding van rivier; 3. bij plotseling sterk toenem van stroomsnelheid in recht vak: 4. bij mondin

bovenwaarts van bruggen, tusschen 2 dicht bij elkander gelegen bochten, in laatste geval òf in schuine strekking tusschen uitspringende punten òf loodrecht op oevers midden tusschen de bochten.

Vóór **gebruik** goed onderzoeken en met meetlat peilen, bij voldoenden tijd afbakenen door inslaan van stevige palen, waarlangs touwen; desnoods touwen alleen benedenstrooms, drijvende te houden door bamboes of boeien; des nachts in en uitgang door vuren, flambouwen, lantarens aangeven, laatste ook aan bovenbedoelde palen vast te binden. Hoogsten, nog bruikbaren waterstand op oever aangeven. Wad na elke bandjir en na lang ongebruikt zijn onderzoeken.

Verbeteren. Groote, hinderlijk boven bodem uitstekende steenen opruimen of middels baken aangeven; enkele te diepe gedeelten soms met steenen op te vullen; toegang tot wad vergemakkelijken, z.n. door afgraven van oever.

III. TOEPASSING OORLOGSRECHT TEGENOVER DEN INL. VIJAND.

Krachtige, doch humane militaire actie is het beste middel tot spoedige onderwerping vijandig gebied.

Bestaat reeds aanraking met deel bevolking (veelal aan de kust), dan deze met alle gepaste middelen bevorderen; in de eerste plaats door consequent doorgevoerd, **volkomen eerlijk** optreden, zelfs bij verraad tegenstander vol te houden.

Bij represaillemaatregelen nimmer onwaardige handelingen.

Vernietigen middelen van bestaan en verbranden en vernielen eigendommen, drijven van alles beroofde bevolking in armen verzetspartij en bemoeilijken on-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

derdak brengen en verpleging eigen troepen; daarom dergelijke handelingen streng tegengaan.

Rustige bevolking worde beschermd; godsdienstige gebruiken en aloude instellingen, mits niet strijdig met door beschaafden gehuldigde humanitaire opvattingen (slavernij, koppensnellen, bloedwraak e.d.) moeten geëerbiedigd.

Bouwwerken, gewijd aan eeredienssten, z. g. heilige plaatsen en die van schiedk. beteekenis of kunstwaarde, moeten worden ontzien, tenzij gewapenderhand verdedigd; eerbiediging van door volksinstellingen gewijde of andere belangrijke gebouwen, echter nimmer zoo ver, dat de troepen daardoor tactisch in ongunstige positie gebracht of onder bepaald onhygiënische verhoudingen worden gelegerd.

Geweldenarijen, strooperijen, plundering en alle andere vexatiën met gestrengheid tegengaan en bestraffen; het kan noodig zijn troep hierop met meesten nadruk te wijzen.

Eer en de rechten van het gezin, leven der personen en de bijzondere eigendom eerbiedigen.

Bijzondere eigendom kan niet verbeurdverklaard, wel tegen vergoeding ten behoeve van den troep opgevorderd of in bezit (gebruik) genomen.

Tot ontwapening van de bevolking zoo spoedig mogelijk overgaan.

Aan verzetspartij in de eerste plaats als eisch stellen: onvoorwaardelijke onderwerping; tot zoolang rusteloos achtervolgen en in schuilplaatsen opsporen; nederzettingen met daarin aangetroffen voorraden ten eigen behoeve aanwenden of vernietigen.

Bij alle ontmoetingen met verzetspartij met den meesten ernst er naar streven leven vrouwen en kinderen te sparen; van sneuvelen of verwonding vrouwen en kinderen steeds melden in betrekkelijke

rapporten, onder nauwkeurige bekendstelling van toedracht van zaken.

Ruwheid en geweld tegenover gevangenen, die zich niet verzetten, ten strengste verboden; zij kunnen echter, wanneer omstandigheden zulks eischen, worden gebonden; voeding van landswege; alles wat hun persoonlijk toebehoort, behalve wapens, rijkssieraden en alle zoodanige voorwerpen of bescheiden, welker inbezitneming voor een goeden gang der pacificatie bepaald noodig is, blijft hun eigendom.

Het is ten strengste verboden in gebruik gegeven of door Legerbestuur toegelaten munitie te vervormen, vergift of vergiftigde wapenen dan wel projectielen of stoffen te bezigen, welke noodelooze smarten veroorzaken en in den strijd tusschen beschaafde volken niet zijn toegelaten; bedreiging, geen kwartier nimmer geoorloofd.

Verboden bevolking te dwingen deel te nemen aan krijgsverrichtingen gericht tegen eigen landgenooten; door lijfstraffen, opsluiting als anderszins te dwingen inlichtingen te verschaffen omtrent verzetspartij; te pressen tot het verrichten spionnen- of gidsendiensten; moeten bij uitzondering in onbekende streken, als alle oriënteeringsmiddelen ontbreken, met oog op behoud troep gidsendiensten gevorderd, dan daarvan onder bekendstelling omstandigheden melding maken in rapporten of journalen; vooral gepreste gidsen ruim beloonen.

Oorlogsbuit alleen voorwerpen, welke aan vorsten en hoofden als zoodanig toebehooren, z. a. waardigheidsteekenen, geschenken en onderscheidingsteekenen van het Gouvt. enz.; voorts oorlogsmateriaal (niet sierwapens), op het slagveld aangetroffen onbeheerde goederen en voorraden in tijdelijke wijkplaatsen; alle oorlogsbuit is eigendom van den Lande.

Vijanden, gewond of ziek in onze handen gevallen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

sparen en zooveel mogelijk verzorgen; kunnen zij niet medegenomen, dan aan de zorg van de bevolking overlaten.

Mishandelen, verminken of afmaken van in onze handen gevallen vijanden, anders dan bij wettige zelfverdediging, wordt strafrechterlijk vervolgd.

Bevolking gelegenheid geven gesneuvelden te begraven of verbranden; maakt zij hiervan geen gebruik dan van militaire zijde voor begrafenis zorgen; te voren zooveel mogelijk identiteit gevallenen vaststellen.

Moeten troepen gelegerd in kampongs, dan woningen en andere gebouwen slechts met toestemming bewoners — dan wel van hoofden of oudsten, wanneer bewoners afwezig — in gebruik nemen; alleen bij volstrekte noodzakelijkheid mag ontruiming der woningen geëischt; keuze der gebouwen steeds in overleg met bevolking, zoodanig dat deze daarvan minst mogelijken overlast ondervindt. Voor gebruik woningen aan bewoners billijke schadeloosstelling verleenen; het ten behoeve van de troepen geleverd bouw- of ander materiaal steeds betalen.

Tot het voor legeringsdoeleinden enz. meer geschikt maken van woningen enz. gebruik materialen andere woningen zooveel mogelijk vermijden; tegen vernieling aanplantingen en eigenmachtig beschikken over voorraden, materialen, vee, pluimgedierte enz. streng waken.

Huiszoekingen aan officieren of onderofficieren opdragen, in geen geval aan ongegradueerden.

IV. VLUCHTIGE OPMETINGEN.

Waar mogelijk *bestaande kaarten* en schetsen aanvullen en verbeteren. Uitgaan en aansluiten bij *bekend punt* van zee- of schetskaart. Bij geringe

TEEKENS VOOR SCHETSEN.

- *Kampoeng*
- *a. Sawah b. Bergsawah*
- *Drasland*
- *Moeras*
- *Bouwland*
- *Klappertuin*
- *Regelmatig aangelegde tuinen*
- *Moeraspalmen*
- *Gelaga*
- *Alang alang*
- *Bamboe*
- *Gras*
- *Kreupelhout*
- *Bosch*
- *Zandveld*
- *Lage heuvels*
- *Herkenbareboom*
- *Drooge sloot*
- *Waterleiding*
- *Kanaal*
- *Verharde weg* } *geschikt voor voertuigen*
- *Niet „ „* } *voor voertuigen*
- *a. Loopbruggetje, vonder*
- *b. Duiker, doorlaat*
- *Rijpad*
- *Voetpad*
- W.H. *Wachthuis*
- St.b. *Steenbakkerij*
- K.br. *Kalkbranderij*
- *Rivier met:*
- *a. stroomdraad*
- *b. houten of bamboebrug*
- *c. eiland*
- *d. overvaart met pont*
- *e. doorwaadbare plaats*
- *f. rotsen*
- *g. stroomversnelling*
- *h. meer*

- *Residentiegrens*
- *Afdeelingsgrens*
- *Districtsgrens*
- *Landschapsgrens*
- *Telegraaf-en telefoonlijn*
- *Levende heg*
- *Doode „*
- *Steenen muur*
- *Planken omheining*
- *Grenspaal*

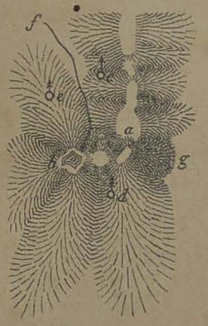

- *Steenen gebouwen*
- *Houten „*
- *Bamboe „*
- *Christenkerk*
- *Mesigit*
- *Chineesche tempel*
- *Christenkerkhof*
- *Inlandsche graven*
- *Chineesche „*
- *Pasarloods*
- *Bergrug met:*
- *a. top*
- *b. krater*
- *c. warme bron*
- *d. solfatara*
- *e. fumarolen*
- *f. bergstroompje*
- *g. rotsachtige helling*

N.B. Steeds Schaal en Noordnaald aangeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nauwkeurigheid kleine schaal; veel details groote schaal.

Teekens zie Pl. X., overigens voorwerpen aangeven door horiz. projectie. Bouwland aanduiden door: P = pisang, Sr = suikerriet. In regelmatige tuinen: Pr = peper, Sh = sirih, Nl = nagel, Pa = pala.

Afkortingen. K = Kali, T = Tandjoeng, O = Oedjoeng, P = Poelau, Kg = Kampoeng, M = Moeara, R = Rawa, G = Goenoeng, S = Soengei, P = Pasir.

Relief terrein voorstellen door *hoogtelijnen* (tranches) of *arceeringen*. Afstand hoogtevlakken opgeven in M. Bij arceeringen streepjes dichter bij elkander naarmate helling steiler. Plateau — open plek ingesloten door arceeringen.

Instrumenten. Smalkalderboussole of *zakkompas* voor azimut, *patentniveau* voor hellingen. Afstanden bepalen middels *pedometer*, pas of oog, of met een touw. Pedometer ook bruikbaar te water, bevestigd aan arm van een roeier. Lengte pas en riemslag nauwkeurig meten.

Te water *scheepslog* ook bruikbaar. Rekening houden met stroom. Stroomsnelheid bepalen met loglijn uit stilliggend vaartuig, of door voorwerp te laten afdrijven.

In rivier met veel stroomversnellingen afstanden van bocht tot bocht schatten.

Bij breede rivieren met begaanbare oevers één oever volgen, den anderen met kruispeilingen vastleggen. In een vaartuig zittend azimut van bocht tot bocht bepalen.

Boussole-instrumenten wijzen *niet ware maar magnetisch N*. *Miswijzing* zoo mogelijk bepalen door een lijn, waarvan richting bekend of te berekenen is (tusschen twee vuurtorens of driehoekspunten).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Smalkalderboussole kan op stok geplaatst. B sterke helling komt voorwerp niet in viziervlak dan azimut schatten. Randverdeeling is aan naald be vestigd. *Aan N. pool naald staat 180°, aan Z. pool 0°*

Azimut richting is hoek tusschen de richting e den magnetischen meridiaan, aangegeven door mag neetnaald. Om azimut te bepalen naald vrij maken instrument bij ring zoo goed mogelijk horizontaal vast houden. Lijn N.-Z. van de verdeeling (N. van de waarnemer afgekeerd) in de richting van het aan t meten punt brengen. *Donker gekleurde N. poo* der naald wijst op de verdeeling het azimut aan Gewoonlijk *W.* azimut. Richting naar N.W. = azimut 45°, richting naar het O. = azimut 270°.

Soms *O.* azimut, cirkelrang links omgaande van 0° tot 360°. Dan richting N. O. = azimut 45°.

Om in de richting brengen van de lijn N.- Z. te vergemakkelijken op binnenkant glazen deksel deze lijn met O. I. inkt aangeven.

Patentniveau controleeren. Tusschen 2 punten op 40 tot 100 M. afstand helling heen en terug meten. Stel gemeten hellingen a en $-a'$. Is instrument goed, dan is $a = a'$, of $a - a' = o$.

Is $a - a'$ niet gelijk aan o, maar = p, dan is de fout = 1/2 p of $\frac{a-a'}{2}$ en de aan te brengen correctie $\frac{a'-a}{2}$.

Of correctie bij positieve hoeken moet worden opgeteld of afgetrokken is het eenvoudigst proefondervindelijk te bepalen. Bij negatieve hoeken correctie in tegengestelden zin aanbrengen.

Ter voorkoming vergissing teeken van den hellingshoek bij kleine hellingen, randverdeeling aan één zijde van het nulpunt met waterverf licht karmijn kleuren.

Randverdeeling in graden. Schatten tot in 1/4 graden. Voor globale hoogtemetingen ook *zak-*

Fig. 52.

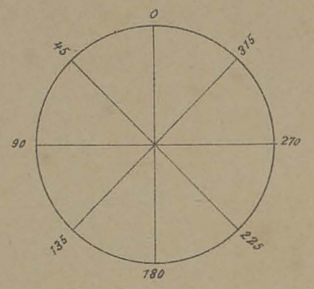

Fig. 53.

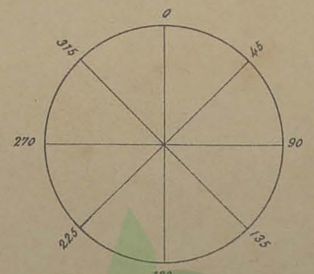

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SCHEMA VAN EEN FOLIO VAN HET MEETBOEK.

(Linker bladzijde.)

Opmeting van: het paardenpad van het strand, monding Kali Badjoer tot ..... op den: .....

a	b		c	d	e		f	g	h
No. Standplaats	Azimut voorbaak	Azimut achterbaak	Azimut van Zijslagen enz.	Hellingshoek	Afstand volgens hulpmiddel	Afstand in Meters	Hoogteverschil	Hoogte boven Zee	Aanteekeningen.
1	47°	—	—	—	338 ×	220	—	0	× passen van 65 c.M.
2	2°	—	—	—	269	175	—	0	
3	347°	—	—	—	461	300	—	0	
4	10°	—	—	+ 5°	246	160 *159*	+ 14	0	K. Badjoer 30 M. breed
5	55°	—	—	+ 10½°	154	100 *98*	+ 18	14	
a	—	—	274°	+ 6°	—	950	+100	114	richting top S.
b	—	—	303°	+ 6½°	—	1120	+128	142	„ „ P.
6	22°	—	—	— 6½°	292	190 *189*	— 25	32	
c	—	—	313°	+ 4°	—	260	+18	50	„ Kerkhof; afstand ± 260 M.
7	332°	—	—	+ 1°	415	270	+ 3	7	
d	—	—	102°	—	248	160	−3	4	„ monding K. Wilis
8	303°	—	—	+ 13½°	262	170 *165*	+ 42	10	
e	—	—	210°	+ 8½°	—	260	+39	49	„ Kerkhof
9	342°	—	—	+ 5°	500	325 *324*	+ 28	52	
f	—	—	61°	+ 4½°	—	—	—	—	„ Gg. Lampit 6 à 8 K.M.
10	12°	—	—	+ 10°	266	173 *170*	+ 30	80	
g	—	—	223°	+ 2°	—	1040	+36	116	„ top S.
h	—	—	249°	+ 5°	—	780	+68	148	„ „ P.
11	—	—	—	—	—	—	—	110	

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Plaat XIII.

SCHETS IN HET MEETBOEK.

N. (Rechter bladzijde.) Schaal 1:20000.

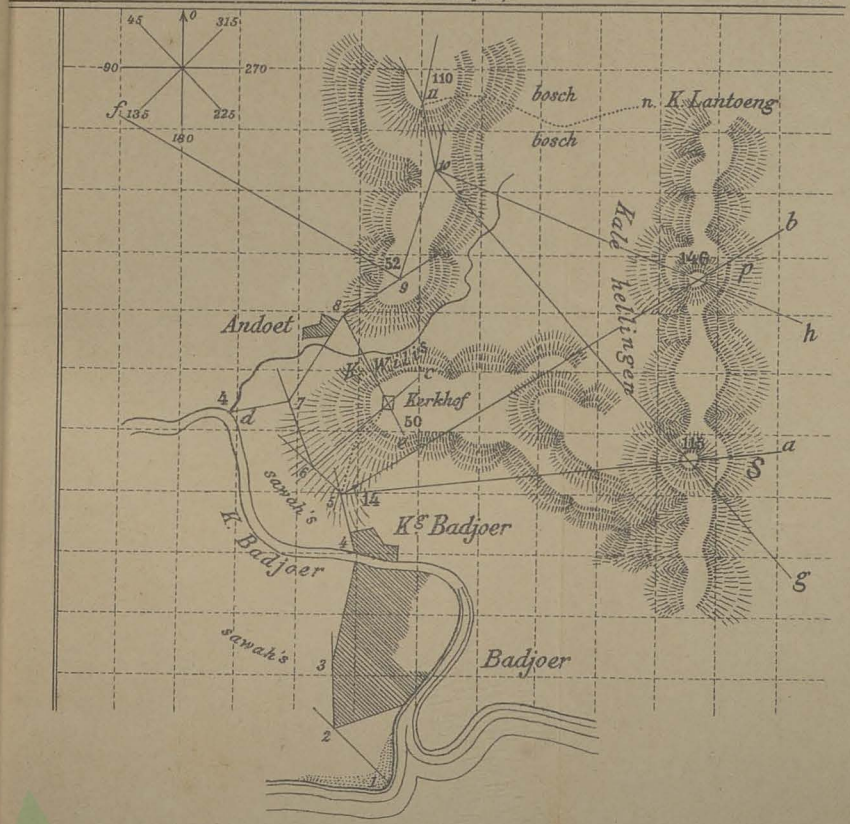

Baai van Badjoer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

barometer te gebruiken. Controleeren op punten waarvan hoogte bekend is (kust).

Gegevens in *meetboek* noteeren met schets op het oog. Vooraf nagaan hoe bij aflezing van 0°, 90°, 180° en 270° op instrument, de richting op schets moet worden uitgezet. Verdient anbeveling in bovenhoek *roos* met hoofdazimuts op te nemen. (fig 52 en 53). Thuis gegevens uitwerken.

Schetsen op eenigszins groote schaal. Alleen teekenen wat men *zelf* heeft gezien. *Vermoedelijken* loop paden, rivieren, enz. *stippelen*. Zooveel mogelijk van het *zijterrein meenemen* door markante punten eenige keeren aan te peilen. Streven naar duidelijke schetsen, door anderen zonder toelichting te lezen. Schetsen met elkaar in *verband* brengen, *gemeenschappelijke punten vermelden* op betrekkelijke schetsen. Voor transcriptie der namen bevoegde personen raadplegen, zooveel mogelijk noteeren in karakters in de streek gebruikelijk.

Zijn hellingshoeken gemeten, dan *hoogteverschillen* en *reducties der afstanden* berekenen uit tafels A en B. (Zie daarop gegeven voorbeelden).

Voor invulling *meetboek* en het *schetsen*, zie Pl. XII en XIII.

Om schetskaart van niet bezochte streek te maken, laat men ter plaatse bekende personen terrein uitduiden met kleine voorwerpen (steentjes, stukjes hout). Verschillende gegevens aan elkander toetsen, denkbeeld vormen omtrent afstanden, daarna schets in meetboek. Uit waterloop dikwijls ruw beeld van gebergte te maken. Bij eenige oefening en geduld op deze wijze bruikbare schetsen te verkrijgen.

Eigen waarneming steeds te verkiezen.

Schets aanvullen met *terreinbeschrijving*, waarin z. n. opnemen van *wegen*: lengte, richting, verharding, gemiddelde breedte, hellingen, toestand bruggen, dijken en afvoerslooten, beplanting, terrein langs den

PERPUSTAKAAN NASIONAL

weg; van *rivieren*: alg. richting, gem. breedte, toestand oevers (hoog, laag, drassig), stroomsnelheid, diepte, gesteldheid bedding (steenachtig, zand of modder), versnellingen, waadbare plaatsen, veel of weinig water, geschiktheid voor drinkwater.

Zie verder Schema Militaire Memoriën.

TAFEL A.

Voor het berekenen der hoogteverschillen.

Hellingshoek.	GEMETEN AFSTAND IN M.												Tang.
	100	200	300	10	20	30	40	50	60	70	80	90	
0° 30′	0,9	1,7	2,6	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,000
1 0	1.7	3,5	5,2	0,2	0,3	0,5	0.7	0,9	1,0	1,2	1,4	1,6	0,017
1 30	2,6	5,2	7,9	0,3	0,5	0,8	1,0	1,3	1,6	1.8	2,1	2,4	0,026
2 0	3,5	7,0	10,5	0,3	0,7	1,0	1,4	1,7	2,1	2,4	2,8	3,1	0,035
2 30	4,4	8,7	13,9	0,4	0,9	1,4	1,7	2,2	2,6	3,1	3,5	3,9	0,044
3° 0′	5,2	10,5	15,7	0,5	1,0	1,6	2,1	2,6	3,1	3,7	4,2	4,7	0,052
3 30	6,1	12,2	18,3	0,6	1,2	1,8	2,4	3.1	3,7	4,3	4,9	5,5	0,061
4 0	7,0	14,0	20,9	0,7	1,4	2,1	2,8	3,5	4,2	4,9	5,6	6,3	0,070
4 30	7,8	15,7	23,5	0,8	1,6	2,4	3,1	3,9	4,7	5,5	6,3	7,1	0,079
5 0	8,7	17,4	26,1	0,9	1,7	2,6	3,5	4,4	5,2	6,1	7,0	7,3	0,087
5° 30′	9,6	19,2	28,8	1,0	1,9	2,9	3.8	4,8	5,8	6,7	7,7	8,6	0,096
6 0	10,5	20,9	31.4	1,0	2,1	3,1	4,2	5,2	6,3	7'3	8,4	9,4	0,105
6 30	11,3	22,6	34,0	1,1	2,3	3,4	4,5	5,7	6,8	7,9	9,1	10,2	0,114
7 0	12,2	24,4	36,6	1,2	2,4	3,7	4,9	6.1	7,3	8,5	9,8	11,0	0,123
7 30	13,1	26,1	39,2	1,3	2,6	3,9	5,2	6,5	7,8	9,1	10,4	11,7	0,132
8° 0′	13,9	27,8	41,8	1,4	2,8	4,2	5,6	7,0	8,4	9,7	11,1	12,5	0,141
8 30	14,8	29,6	44,3	1.5	3.0	4,4	5,9	7,4	8,9	10.3	11,8	13,3	0,149
9 0	15,6	31,3	46,9	1,6	3.1	4,7	6,3	7,8	9,4	11,0	12,3	14,1	0,158
9 30	16,5	33,0	49,5	1,7	3,3	5,0	6,6	8,3	9,9	11,6	13,2	14,9	0,167
10 0	17,4	34,7	52,1	1,7	3,5	5,2	6,9	8,7	10,4	12,2	13,9	15,6	0,176
10° 30′	18,2	36,4	54,7	1,8	3,6	5,5	7,3	9,1	10,9	12,8	14,6	16,4	0.185
11 0	19.1	38,2	57,2	1,9	3,8	5.7	7,6	9,5	11,4	13,4	15,3	17,2	0,194
11 30	19,9	39,9	59.8	2,0	4,0	6,0	8,0	10,0	12,0	14,0	15.9	17,9	0,203
12 0	20,8	41,6	62,4	2.1	4,2	6,2	8,3	10,4	12,5	14,6	16,6	18,7	0,213
12 30	21,6	43,3	64,9	2,2	4,3	6,5	8,7	10,8	13,0	15,2	17,3	19,5	0,222

TAFEL A. (*Vervolg*).

Hellingshoek.	GEMETEN AFSTAND IN M.												Tang.
	100	200	300	10	20	30	40	50	60	70	80	90	
13° 0′	22,5	45,0	67,5	2,2	4,5	6,7	9,0	11,2	13,5	15.7	18,0	20,2	0,231
13 30	23,3	46,7	70,0	2,3	4,7	7,0	9,3	11,7	14,0	16,3	18,7	21,0	0,240
14 0	24,2	48,4	72,6	2,4	4,8	7,3	9,7	12,1	14,5	16,9	19,4	21.8	0,249
14 30	25,0	50,1	75,1	2,5	5,0	7,5	10,0	12,5	15 0	17,5	20,0	22,5	0,259
15 0	25,9	51,8	77,6	2,6	5,2	7,8	10,4	12,9	15,5	18,1	20,7	23,3	0,268
15° 30′	26,7	53,4	80,2	2,7	5,3	8,0	10,7	13,4	16,0	18,7	21,4	24,0	0,277
16 0	27,6	55,1	82,7	2,8	5,5	8,3	11,0	13,8	16,5	19,3	22,1	24,8	0,287
16 30	28,4	56,8	85,2	2,8	5,7	8,5	11,4	14,2	17,0	19,9	22.7	25,6	0,296
17 0	29,2	58,5	87,7	2,9	5,8	8,8	11,7	14,6	17,5	20,5	23,4	26,3	0,306
17 30	30,1	60,1	90,2	3,0	6,0	9,0	12,0	15,0	18,0	21,0	24,1	27,1	0,315
18° 0′	30,9	61,8	92,7	3,1	6,2	9,3	12,4	15,5	18,5	21,6	24,7	27,8	0,325
18 30	31,7	63,5	95,2	3,2	6,3	9,5	12,7	15,9	19,0	22,2	25,4	28,6	0,335
19 0	32,6	65,1	97,7	3,3	6,5	9,8	13,0	16,3	19,5	22,8	26,0	29,3	0,344
19 30	33,4	66,8	100,1	3,3	6,7	10,0	13,4	16,7	20,0	23,4	26,7	30,0	0,354
20 0	34,2	68,4	102,6	3,4	6,8	10,3	13,7	17,1	20,5	23,9	27,4	30,8	0,364
20° 30′	35,0	70,0	105,1	3,5	7,0	10,5	14,0	17,5	21,0	24,5	28,0	31,5	0,374
21 0	35,8	71,7	107,5	3,6	7,2	10,8	14,3	17,9	21,5	25,1	28,7	32,3	0,384
21 30	36,7	73,3	110,0	3,7	7,3	11,0	14,7	18,3	22,0	25,7	29,3	33,0	0,394
22 0	37,5	74,9	112,4	3,7	7,5	11,2	15,0	13,7	22,5	26,2	30,0	33,7	0,404
22 30	38,3	76,5	114,8	3,8	7,7	11,5	15,3	19,1	23,0	26,8	30,6	34,4	0,414
23° 0′	39,1	78,1	117,2	3,9	7,8	11,7	15,6	19,5	23,4	27,4	31,3	35,2	0,424
23 30	39,9	79,7	119,6	4,0	8,0	12,0	15,9	19,9	23,9	27,9	31,9	35,9	0,435
24 0	40,7	81,3	122,0	4,1	8,1	12,2	16,3	20,3	24,4	28,5	32,5	36,6	0,445
24 30	41,5	82,9	124,4	4,1	8,3	12,4	16,6	20,7	24,9	29,0	33,2	37,3	0,456
25 0	42,3	84,3	126,9	4,2	8,4	12,7	16,9	21,1	25,3	29,5	33,7	38,0	0,466
25° 30′	43,1	86,1	129,2	4,3	8,6	12,9	17,2	21,5	25,8	30,1	34,4	38,7	0,477
26 0	43,8	87,7	131,5	4,4	8,8	13,2	17,5	21,9	26,3	30,7	35,1	39,5	0,488
26 30	44,6	89,2	133,9	4,5	8,9	13,4	17,8	22,3	26,8	31,2	35,7	40,2	0,499
27 0	45,4	90,8	136,2	4,5	9,1	13,6	18,2	22,7	27,2	31,8	36,3	40,9	0,510
27 30	46,2	92,3	138,5	4,6	9,2	13,9	18,5	23,1	27,7	32,3	36,9	41,6	0,521
28° 0′	46,9	93,9	140,8	4,7	9,4	14,1	18,8	23,5	28,2	32,9	37,6	42,3	0,532
28 30	47,7	95,4	143,1	4,8	9,5	14,3	19,1	23,9	28,6	33,4	38,2	42,9	0,543
29 0	48,5	97,0	145,4	4,8	9,7	14,5	19,4	24,2	29,1	33,9	38,8	43,6	0,554
29 30	49,2	98,5	147,7	4,9	9,8	14,8	19,7	24,6	29,5	34,5	39,4	44,3	0,566
30 0	50,0	100,0	150,0	5,0	10,0	15,0	20,0	25,0	30,0	35,0	40,0	45,0	0,577

Voorbeeld. Gemeten afstand: 326 M. Hellingshoek 12° 15′.

Hoogteverschil voor 300 M. = 63.7 M.
„ 20 „ = 4.3 „
„ 6 „ = 1.3 „

Hoogteverschil = 69.3 M.
Gemeten afstand op de kaart: 2400 M.
Hellingshoek; 8°
Hoogteverschil = 2400 × 0.141 = 338 M.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

TAFEL B.

Voor het Reduceeren van Gemeten afstanden.

Hellingshoek.	GEMETEN AFSTAND IN M.											
	100	200	300	10	20	30	40	50	60	70	80	90
4°	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6°	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	1	1	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1
8	1	2	3	—	—	—	—	—	1	1	1	1
9	1	2	4	—	—	—	—	1	1	1	1	1
10	2	3	5	—	—	—	1	1	1	1	1	1
11°	2	4	6	—	—	1	1	1	1	1	1	2
12	2	4	7	—	—	1	1	1	1	2	2	2
13	3	5	8	—	1	1	1	1	2	2	2	2
14	3	6	9	—	1	1	1	1	2	2	2	3
15	3	7	10	—	1	1	1	2	2	2	3	3
16°	4	8	12	—	1	1	2	2	2	3	3	3
17	4	9	13	—	1	1	2	2	3	3	3	4
18	5	10	15	—	1	2	2	2	3	3	4	4
19	5	11	16	1	1	2	2	3	3	4	4	5
20	6	12	18	1	1	2	2	3	4	4	5	5
21°	7	13	20	1	1	2	3	3	4	5	5	6
22	7	15	22	1	1	2	3	4	4	5	6	6
23	8	16	24	1	2	3	3	4	5	6	6	7
24	9	17	26	1	2	3	3	4	5	6	7	8
25	9	19	28	1	2	3	4	5	6	7	7	8
26°	10	20	30	1	2	3	4	5	6	7	8	9
27	11	22	33	1	2	3	4	5	7	8	9	10
28	12	23	35	1	2	4	5	6	7	8	9	11
29	13	25	37	1	3	4	5	7	8	9	10	11
30	13	27	40	1	3	4	5	7	8	9	11	12

N. B. De horizontale afstand is gelijk aan een gemeten afstand *verminderd* met de reductie.

Voorbeeld: Gemeten afstand 326 M. Hellingsboek 12° 15'.

Reductie voor 300 M. = 7 M.
„ 30 „ = 1 M.
Reductie = 8 M.
Horizontale afstand = 326 M. — 8 M. = 318.

V. SCHEMA VAN INHOUD EN INDEELING VAN MILITAIRE MEMORIËN.

I. AARDRIJKSKUNDIGE BESCHRIJVING.

a. Ligging, grootte, grenzen.

b. Algemeene gesteldheid van den bodem. (Horizont. en vert. vorm. Bergen, heuvels, vlakten, algemeen karakter daarvan).

c. Kusten. (Hydrogr. gesteldheid. Inhammen, baaien, landingsplaatsen toestand kust bij O.- en W. moesson).

d. Rivieren. (Beteekenis als hindernis en als communicatiemiddel in verschillende seizoenen. Drinkwater).

e. Wegen en paden. (Verbindingen in de streek zelf en met de nabuurstaten. Geschiktheid voor bepaalde transportmiddelen. Overgangen van rivieren.)

f. Kampongs. (Ligging, vorm, rand, terrein om de kampong; wegen in de kampong. Huizenbouw, geschiktheid tot legering van troepen.)

g. Plantengroei. (Invloed daarvan op de beweging in, en het overzicht van het terrein.)

h. Klimaat en moessons. (Invloed der moessons op *c*, *d*, *e* en *g*).

II. BEVOLKING.

a. Afkomst, stam- en klassen-indeeling. (Aard en afkomst. Verwantschap met bevolking van omliggende rijken.)

b. Sterkte. (Totale sterkte, afzonderlijke opgave der bevolking van districten en kampoengs.)

c. Godsdienst. (Geestelijkheid; fanatisme.)

d. Taal. (Samenstelling van eenvoudige woordenlijsten is gewenscht.)

Bewapening en vechtwijze. (Ervaringen uit vroegere

PERPUSTAKAAN NASIONAL

oorlogen, gebruik van versterkingen. Inrichting daarvan. Tegenwoordigheid van de hoofden in den strijd. Gebruik van vuurwapenen, aantal aanwezige wapens. Munitie en kruitvoorziening.)

f. Woningen en gebouwen. (Inrichting woningen en bijzondere gebouwen. Idem van vorst en hoofden.)

g. Middelen van bestaan. (Landbouw, veeteelt, handel (waarbij 't gebruik van maten, betaalmiddel, gewichten; gemiddelde prijzen.)

Jacht, visscherij, industrie, Mijnbouw.)

h. Gezondheidstoestand. (Besmettelijke ziekten. Ongezonde centra.)

i. Onderwijs.

III. VOORTBRENGSELEN.

a. Uit het dierenrijk. b. Uit het plantenrijk. c. Uit het delfstoffenrijk. (Aanwezige voorraden en hoeveelheden. Reserve-voorraden. Uit- en invoer van vee, levensmiddelen en delfstoffen.)

IV. TRANSPORTMIDDELEN.

a. te land. (Soort en hoeveelheden.)

b. te water. (Kust- en riviervaartuigen; hoeveelheden.)

V. BESTUUR.

a. Algemeene inrichting. (Lands-, districts- en kampongbestuur. Wijze van benoeming der hoofden. Erfopvolging.)

b. Belastingen. (Welke soorten; in-, uit- en doorvoerrechten. Inkomsten van vorsten en hoofden.)

c. Rechtswezen. (Regeling der rechtspraak. Boeten; voornaamste der voorkomende delicten.)

VI. POLITIEKE TOESTAND.

a. Inwendige toestand. (De tegenwoordige vorsten

en hoofden (Stamboom). Hun wijze van besturen. Verhouding van de bevolking tot de hoofden en vorsten.

Verhouding tusschen den vorst en de ondergeschikte hoofden.

Hoofden, die bijzonder op den voorgrond treden. Samenhang tusschen de onderdeelen van het rijk.)

b. Verhouding tot de omliggende rijken. (Verhouding der vorstenfamilies. Samengaan in vroegere oorlogen. Onderlinge oorlogen.)

VII. VERHOUDING TOT HET NEDERLANDSCH-INDISCH GOUVERNEMENT.

(De wordingsgeschiedenis dier verhouding. Bestaande contracten.)

Soms nog eenige andere onderwerpen te vermelden.

Zoo o.a. bij „Bevolking" *Volksgsbruiken* (geboorte, huwelijk, begrafenis, spelen, misbruiken enz.).

Grondbezit, bestaande toestanden houden meestal nauw verband met belastingen. Vooral ook van belang als het Gouvt. de plaats van den vorst inneemt.

VI. ADMINISTRATIE, INSTRUCTIËN, EXCURSIEREGELING, VIVRESBEHEER, REGELEN MATERIEEL BEHEER, VIVRES, KLEEDING, UITRUSTING, WAPENING, LEDERGOED, MUNITIE, MODELLEN, TARIEVEN.

a. Comp. Instructie.

ADMINISTRATIE TE VELDE.

Art. 108. Behoudens afwijkingen, bij ondervolgende artikelen vast te stellen, wordt administratie compagnie te velde gevoerd, geheel op zelfde wijze als in garnizoen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Art. 109. Vóór vertrek uit garn., zendt ct. aan kwartierm. of aan administr. garn., staat in tweevoud, model no. 42, aangevende vrouwen en kinderen, die in garn. achterblijven, en mil. die ten behoeve dier vrouwen en kinderen wenschen te delegeeren, en tot welke bedragen.

Art. 110. Indien betaling soldijen en indemniteiten om 10 of 15 dagen, of om maand geschiedt, wordt aanteekening sterkte in adm. boek, model no. 1e, over gelijke termijnen afgesloten, en afrekening, model no. 6, almede over zoodanig tijdvak ingediend.

Art. 111. Uitbetaling aan mil. der Compagnie heeft eerst plaats, nadat met kwartierm. of administr. is afgerekend; wordende alleen, voor zooveel zulks uit anderen hoofde noodig is, gelden aan Comp. ct. verstrekt.

Art. 112. Bij afrekening, model no. 6, legt comp. ct. over staat model no. 43, aangevende ingehouden delegatiën over gelijk tijdvak, als waarover afrekening loopt.

Totaal van dien staat moet gelijk zijn aan betrekkelijk bedrag, voorkomende in uitb. boek.

Mutatiën, op delegatiën van invloed, worden op dien staat vermeld.

Schade voor den lande, door verzuim van deze bepaling, wordt op comp. comm. verhaald.

Art. 113. Vivres vrouwen en kinderen, die hunne mannen en vaders gevolgd zijn, worden op gelijke wijze als overige vivres ontvangen, en uitgetrokken op afrekening vivres, waarbij als bewijs wordt overgelegd staat, model no. 44.

Art. 114. Indien gedeelte eener comp. deze eenigen tijd verlaat wegens vertrek excursie, patrouille enz. zonder elders in adm. over te gaan of zelfst. adm. te voeren, wordt het uit presente sterkte comp. afgevoerd en tot aan terugkomst voor niets berekend.

Art. 115. Tot in vorig art. bedoelde troepengedeelte behoorende mil. en dwangarb. worden gedurende tijd dat zij uit presente sterkte comp. zijn afgevoerd, in genot van vivresind. gesteld.

Art. 116. Voor vertrek ontvangt dets.-ct. van comps.-ct. eenvoudige opgave, aangevende namen, rangen, stb. Nos van vertrekkenden, zoomede bedragen hunner soldij (c.q. met opgave van bedrag, dat zij wenschen te delegeeren), verhoogde soldij en vivresind., terwijl op die opgave eventueel mede te nemen materieel wordt vermeld.

Tevens bevat deze opgave namen der toegevoegde dwangarb.

Van een en ander houdt hij aanteekening in notitieboekje, waarin hij in beknopten vorm, doch geheel volledig, verder al datgene opteekent, waaruit later afrekening met comp.-ct. en met manschappen kan worden opgemaakt.

Art. 117. Uit gelden verstrekt comps.-ct. zoo noodig, en tegen afgifte quitantie, een voorschot aan dets.-ct.

Uit dit voorschot worden mede te voeren of later nog benoodigde levensmiddelen enz. aangekocht, c.q. uit mil. magazijnen tegen betaling ontvangen.

Art. 118 Blijkt na vertrek ontvangen voorschot niet toereikend om daaruit verschillende uitgaven te bewerkstelligen, dan kan dets.-ct. van naastbij zijnde adm. nieuw voorschot op quitantie ontvangen, hetwelk bij mutatiestaat gelden tusschen betrokken kwartierm. wordt verrekend.

Art. 119 Bij comp. wordt in adm. boek of afzonderlijk register aanteekening gehouden van al hetgeen aan uitgerukte det. is verstrekt en van alle verdere gegevens, benoodigd voor latere afrekening met of voor overgave van dit detachement naar andere comp. of adm.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Art. 120 Uitbetaling van soldijen enz. vindt ni
plaats, in dien det. niet langer dan 15 d. afwezig blij
Bij afwezigheid langer dan 15 d. kan die uitbetali
geschieden, indien belanghebbenden zulks verlang
en dets.-ct. het noodig oordeelt.

Art. 121. Verlaat een mil. tusschentijds het de
dan wordt met hem afgerekend, dan wel bepaa
wat hij verschuldigd is voor ontvangen levensm
delen.

Door dets.-ct. worden hem noodige schrift
lijke aanwijzingen medegegeven, waaruit blijkt tot
met welken dag hij is betaald, wat hij nog te go
heeft of verschuldigd is, en welke som door he
wordt gedelegeerd.

Met een en ander wordt Comps.-ct. in ke
nis gesteld.

Art. 122 Bij vertrek van det. behooren mil. e
dwangarb. van noodige kleeding- en equipementstu
zien, zoodat tijdens excursie, enz. geene verstre
ken voor-kingen behoeven plaats te vinden.

Eventueel competeerende vernieuwing (c.
geldswaarde) wordt na terugkomst van det. uitgereik

Art. 123 Indien deel van det. zal optreden a
zelfst. det., wordt ten aanzien daarvan door de
ct. voor zooveel noodig gehandeld als bij ar
116 en 117 bepaald.

Art. 124 Indien det. van ct. verwisselt, worde
gelden levensmiddelen en materieel op eenvoud
bewijs in tweevoud overgegeven en overgenomen.

Origineel wordt door optr. det. ct. aangeho
den ter overlegging bij in art. 125 bedoelde afr
kening terwijl dupl. aan aftr. dets.-ct. wordt afg
geven.

Tevens worden aan optr. det. ct. het in a
116 bedoelde notitieboekje zoomede al de overi
gegevens en bescheiden overgegeven.

Van overgave en overname van det. wordt mede-
deeling gedaan aan comp. ct.

Art. 125 Bij terugkeer van det. neemt comps.-ct.
eventueel ongebruikt gebleven levensmiddelen in
ontvangst, tegen verrekening van geldswaardig be-
drag daarvan met det. ct.

Voorts wordt het verschuldigde voor ontvangen
levensmiddelen enz. en worden voorschotten v.z.n.
verrekend met hetgeen door det. is te goed gemaakt
aan soldij, verhoogde soldij en vivres. ind. (ver-
minderd met uitbetaalde delegatiën).

Verschil wordt aan det. ct. afgedragen, ten
einde daaruit aan mil. en dwangarb. het hun nog
aankomende uit te keeren.

Verleende voorschot wordt door comp. ct. weder bij
zijne gelden t. g. r. ingenomen tegen teruggave van
door det. ct. afgegeven quitantie.

Medegenomen materieel wordt door det. ct.
weder ingeleverd.

Voor eventueel extra versterkte thee en jenever
worden door comp. ct. evereenkomstig opgaven
van det. ct. de voorgeschreven staten opgemaakt.

Art. 126. Indien det. bij andere adm. insmelt, onver-
schillig of het definitief daarbij overgaat, of slechts
in subsistentie wordt opgenomen, geeft deze adm.
van overname kennis aan comp. waartoe det. behoort,
en zendt haar de door det.-ct. opgemaakte afrekening.

Art. 127. Die compagnie zendt vervolgens stukken,
welke alsnog voor overname noodig, alsmede opgave
wapens, materieel enz. welke door det.-ct. moeten
verantwoord.

Bij definitieven overgang worden die voorwerpen
bij comp. afgeschreven, en bij adm., waartoe alsdan
det. behoort, in verantwoording genomen.

Wat aan bedoelde voorwerpen ontbreekt, wordt
door det.-ct. verantwoord middels bewijzen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Artikel 128 t/m 131 vervallen.

Art. 132. Indien geheele comp. zich verdeelt
detn. als vorenbedoeld, worden boeken der com
overgebracht bij kwartierm. of administr., en door d
zen aangehouden, als voor comp. ct. voorgeschreve
Art. 133. Wanneer van troepen te velde in gar
achtergebleven vrouwen onder beheer worden geste
van daartoe aan te wijzen off. of onderluit., houdt de
aan eene contrôle, van gelijk model als van kwa
tierm.; ontvangt van dezen en betaalt aan de vrouwe
de haar aankomende delegatiën; zorgt voor ontvang
middels gewone bons, alsmede voor verstrekkin
der aankomende vivres, en verantwoordt die del
gatie-gelden en vivres maandelijks, middels sta
in tweevoud, model No 44, bij art. 113 bedoeld.

Bijvoegsel.

§ 3. Troepen te velde kunnen, naar mate va
omstandigheden, om 10 of 15 d. dan wel om maan
worden uitbetaald.

§ 14. Troepen op voet van oorlog, die hun gar
verlaten met achterlating van vrouwen en kindere
zijn aan geene korting onderworpen. Die kortin
vangt weder aan bij terugkeer in garn. of wel
vestiging op zoodanige standplaats — ook binn
grenzen oorlogsterrein — als waarheen aan vrouwe
en kinderen vergunning wordt verleend mannen e
vaders te volgen, en D. v. O. tegen weder ingaa
korting geen bezwaar heeft.

§ 15. Aan troepen, bij vorige § bedoeld, wor
toegestaan hoogstens $^2/_3$ hunner soldij, — ten behoe
van achtergebleven vrouwen en kinderen — te lat
staan; uitbetaling aan deze laatsten geschiedt do
zorg mil. adm.

Uitbetaling, alsdan ten laste van Lande, vindt ook plaats, zoolang mil. genoodzaakt zijn hunne delegatie te staken, tengevolge van evacuatie naar ziekeninrichting buiten oorlogsterrein en buiten garn., zonder te blijven in genot soldij.

§ 16. Verzoek tot delegeeren wordt gedaan vóór het verlaten garn.

Latere verzoeken worden niet toegestaan, evenmin het vernieuwen eener eenmaal gestaakte delegatie.

§ 17. Inhouding voor eenmaal aangevangen delegatie wordt eerst gestaakt, wanneer kennis is bekomen dat uitkeering niet meer plaats heeft, het te veel ingehoudene wordt teruggegeven.

Overigens wordt te veel of te weinig ingehouden delegatie gerestitueerd aan of nagevorderd van delegant.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

MODEL No. 42 (C. I.).

NOMINATIEVE OPGAVE der militairen, die, b
vertrek op expeditie, hunne vrouwe
en kinderen in het garnizoen achte
laten, en ten behoeve dier vrouwe
en kinderen wenschen te delegeere

Contrôle No.	Alg. St. No.	Namen der Militairen.	Graden.	Nummer op contrôle der vrouwen.	Namen der Vrouwen.	Aantal kinderen.	Bedrag delegatie per dag.	Toelichtingen.

Opgemaakt voor
den 191
De Commandant,

TOELICHTING.

Deze staat wordt in drievoud opgemaakt. Een expediti
daarvan wordt ingediend aan den kwartierm. waarbij d
vrouwen en kinderen in adm. komen, die, na de vrouwen
côntrole aangelegd en de nummers daarvan in de 5e rubr
ingevuld te hebben, den staat tot gelijk gebruik afstaat aa
den off. met het beheer der achterblijvenden belast. De 2
expeditie wordt afgegeven aan den kwartierm. bij d
troepen te velde; deze blijft bij de Compagnie.

MODEL No. 43 (C. I.)

ADMINISTRATIE

VAN

STAAT van de ingehouden gelden wegens delegatie van onder-off. en mindere mil. van opgemelde comp. ten behoeve van bij de administratie van

in betaling zijnde vrouwen en kinderen
v/m
t/m

Voor accoord bevinding en ontvangst van een bedrag van:

De

Opgemaakt overeenkomstig de inhoudingen in het uitbetalingsboek

den 191 .
De Commandant
Afgegeven voor

Gezien:

De

Voor de invulling van de laatste rubriek zijnde deze staat ontvangen op den

den
De Commandant

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Contrôle No.	Alg. St. No.	NAMEN. van de Militairen.	Graden.	Ten behoeve van: Controle No.	Ten behoeve van: NAAM van den Vrouw.	Delegeert. Per dag.	Delegeert. Totaal.	Mutatiën van invloed op inhoudingen geweest.	Aanteekening omtrent betaalde bedragen aan vrouwen en kinderen.

TOELICHTINGEN.

(1) Deze staten worden in triplo opgemaakt en wel zoo danig gesplitst, dat op een zelfden staat alleen voorkome militairen wier achtergelaten vrouwen en kinderen bij de zelfde administratie in betaling zijn.

(2) Heeft geen inhouding voor del. op de soldij va eenig militair kunnen plaats hebben, dan wordt niettemi 's mans naam, op den staat vermeld, doch met omschrijvin van redenen waarom niets werd ingehouden. Naar om standigheden werden data vermeld waarop de man mutatië heeft ondergaan, van invloed op de inhouding der delegatië

(3) De staten werden ingediend gelijktijdig met de af van geld, vivres en four. over hetzelfde tijdvak.

(4) Na accoordbevinding en ontvangst van het bedra der gedelegeerde gelden, worden deze staten door de kwartierm. onderteekend, de tripl. exp. teruggegeven aa den Ct. der comp. en de beide andere exp. gezonde aan de adm. waarbij de vrouwen en kinderen in betalin zijn. Voor de verzending worden ze van een numme voorzien, dat voor iedere adm. waaraan ze gezonden worde met 1 aanvangt en doorloopt. Van die verzending en van de nummers wordt behalve in het expedieb. op afzonderlijke folio's in het brievenb. aanteekening gehouden, derwijze dat de verzonden staten administratiegewijze bij elkaar vermeld worden.

(5) Bij de comp. waarbij de achtergebleven vrouwen en kinderen in betaling zijn, wordt in de betrekkelijke Contrôle op het nummer, waaronder de vrouwen of kinderen zijn ingeschreven, melding gemaakt van de mutatiën welke de mannen of vaders te velde hebben ondergaan en het noodige omtrent de uitb. c.q. en staking der uitkeering enz. aangeteekend in de laatste rubriek van dezen staat.

(6) De staten worden daarna aan den kwartierm. gezonden ter verdere behandeling.

(7) De orig. staten behooren onder overlegging van een verzameling, aantoonende het totaal bedrag der del. dat als ontvangen verantwoord moet worden, te worden overgelegd bij de geld. afr. van de betrekkelijke adm., terwijl de dupl. staten verzameld bij een borderel worden overgelegd bij de geld. afr. der adm., waarbij de uitb. heeft plaats gehad.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ 39. Inhouding delegatie heeft almede plaats van voorschotten op tractement, wanneer die voorschotten middels stilstand van traktement worden aangezuiverd.

§ 40. Uitbetaling in Nederland der gedelegeerde gelden heeft plaats door tusschenkomst Min. v. Kol. nadat van ingehouden gelden bij dat ministerie opgave is ontvangen.

Ih. DELEGATIËN IN INDIË.

§ 41. Bij vertrek op expeditie of in commissie van langen duur wordt vergund gedeelte traktement, maandelijks,- op gelijke wijze als voor betaling van dit laatste is voorgeschreven, en op zelfde tijdstippen als waarop betrekkelijke inhouding van dat gedeelte op traktement plaats vindt, te doen uitbetalen aan achterblijvende ouders, vrouwen of kinderen.

§ 42. Daartoe wordt aan adm., waarbij belanghebbende in betaling is, aanvraag in duplo model No. 103 ingediend.

Gelijke aanvragen worden ingediend bij verhooging of vermindering delegatie.

§ 43. Tot intrekking delegatie dient belanghebbende aanvraag model No. 104, in duplo in, doch aan verzoek tot staking inhouding wordt eerst gevolg gegeven, nadat een exemplaar van aanvraag, voorzien van verklaring der betrokken adm., dat uitbetaling is gestaakt, is terug ontvangen.

Het c.q. te veel ingehoudene wordt terugbetaald.

§ 44. Indien door overlijden of andere wettige redenen meer wordt betaald dan is ingehouden, wordt meerdere teruggevorderd van dengene, die het heeft ontvangen, dan wel van zijn nalatenschap, erven of rechtverkrijgenden, en indien geene terugvordering mogelijk is, genomen ten laste Lande.

IV. VERSTREKKING TRANSPORTMIDDELEN TE VELDE OF INDEMNITEIT DAARVOOR.

§ 56. Transportmiddelen, welke te velde aan off., mil., ambtenaren en verdere personen tot het leger behoorende worden toegestaan, indemniteit daarvoor en rechten en aanspraken daarop, zijn aangegeven bij tarief No. 5.

§ 57. Middels die transportmiddelen worden almede vervoerd archieven, adm. kisten, enz. welke off. op oorlogsterrein noodig hebben, wordende daarvoor geene afzonderlijke transportmiddelen verstrekt.

§ 58. Voor militairen beneden den graad adj.-onderoff. worden te velde geene meerdere transportmiddelen verstrekt, dan noodig zijn tot vervoer van levensmiddelen, kookgereedschappen en verdere bagage, welke men niet zelf kan dragen, daaronder begrepen kleedingtasschen, zoo noodzakelijkheid vordert ze bij marschen mede te voeren.

§ 59. Zooveel mogelijk moet ook op voet van oorlog van karren en pakpaarden gebruik gemaakt, doch ook daarvan niet meer dan strikt benoodigd is, aangevraagd worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

MODEL No. 99 (K. I.)

Zegel *f* 1.50.

De ondergeteekende Van Raalten, Kobus, Kap. der Inf. bij het subsistenten kader te Batavia (*a*), machtigt Van Raalten, Albert, te Maastricht (*b*), om de gelden, welke van zijn traktement worden ingehouden, om in Nederland door of van wege het Min. v. Kol. te worden uitbetaald, op daartoe aan te wijzen tijd en plaats te ontvangen en verder te doen wat vereischt wordt.

Batavia, *den* 191 .

Voor legalisatie van bovenstaande handteekening:
De Plaatselijke Commandant te Batavia.

Voor legalisatie der handteekening van den Plaats. Ct. te Batavia:
De Ct. der 1e mil. afd. op Java (*c*),

(*a*). Naam, voornamen, rang, korps, garn.
(*b*). Naam, voornamen, woonpl. gemachtigde.
(*c*). „der . . . afd. op Java", of van . . . . (het gewest).

TOELICHTINGEN.

(1) Belanghebbenden zijn verplicht te zorgen, dat hunne volmachten, na vereischte legalisatie (van wege D. v. O. en de Regeering) tot verkrijgen waarvan hulp der mil. adm. kan worden ingeroepen — ten spoedigste naar Nederland worden opgezonden.

(2) Aanbieding aan Hoofd.-Int. heeft door kwartierm. plaats bij advieslijst model No. 57.

MODEL No. 100. (K. I.).

Zegel *f* 1.50.

Ter vervanging zijner delegatie op Van Raalten, Albert, te Maastricht (*a*) machtigt de ondergeteekende Van Raalten, Kobus, kap. der Inf. bij het subsistenten-kader te Batavia (*b*), mej. Marie Van Raalten te Naarden (*c*), om de gelden, welke van zijn traktement worden ingehouden, om in Nederland door of van wege het Min. v. Kol. te worden uitbetaald, op daartoe aan te wijzen tijd en plaats te ontvangen en verder te doen wat vereischt wordt, en zulks te rekenen van. . . . . .(*d*).

Batavia, *den* 191 .

Voor legalisati van bovenstaande handteekening:
De Plaatselijke Commandant te Batavia,

Voor legalisatie der handteekening van den Plaatselijken Commandant te Batavia:
De Comm. der 1e mil. afd. op Java (*e*),

(*a*) Naam, voornamen, woonpl. oorspronkelijken gemachtigde.
(*b*) Naam, voornamen, rang, korps, en garn.
(*c*) Naam, voornamen, woonplaats nieuwen gemachtigde.
(*d*) Wanneer vervanging van delegatie gevolg is van omstandigheid, dat door vertrek, overlijden, dan wel om andere redenen, uitbetaling aan primitieven gemachtigde is moeten worden gestaakt, worden hier ingevuld de woorden „het tijdstip waarover de laatste betaling van den vorigen gemachtigde heeft plaats gehad" Wanneer daarentegen belangen van delegant medebrengen, dat overdracht op bepaald tijdstip geschiedt, worden hier ingevuld de woorden: „en met de over de maand 19 . gedelegeerde gelden."
(*e*) „Der afd. op Java", of: „van (het gewest).

TOELICHTINGEN.

(1). Belanghebbenden zijn verplicht te zorgen, dat hunne volmachten na vereischte legalisatie (van wege D.v.O. en de Regeering) — tot verkrijgen waarvan hulp der mil. adm. kan worden ingeroepen op wijze aangegeven in toelichting model no. 99 — ten spoedigste naar Nederland worden opgezonden.

Is aan primitieven gemachtigde, voor ontvangst van vervangings-volmacht reeds over lateren termijn betaald, dan gewenscht ware, dan blijft niettemin zoodanige betaling gehandhaafd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

MODEL No. 101 (K. I.).

VERKLARING.

De ondergeteekende van Raalten, Kobus, Kap. der Inf. bij het subsistentenkader te Batavia, (*a*), wenscht van af de maand . . . . 191 . (*b*) maandelijks *f* 40.— (veertig gulden) (*c*) van zijn traktement te laten inhouden, om aan zijnen gemachtigde in Nederland te worden uitgekeerd.

Door deze verklaring vervallen alle vroegere verklaringen welke ter zelfder zake mochten zijn afgegeven.

Batavia, *den* . . . . 191 .

(*a*) Naam, voornamen, rang, korps, garn.
(*b*). Maand en jaartal waarin delegatie aanvangt dan wel verhoogd of verminderd wordt.
(*c*). Bedrag delegatie in cijfers en letters.

TOELICHTINGEN.

(1). Deze verklaring — over te leggen bij delegatie-staat waarop voor eerste maal, als gevolg dier verklaring, delegatie is uitgetrokken —, wordt bij D. v. O. bewaard.

MODEL No. 102. K. I.

De ondergeteekende Van Raalten, Kobus, kap. der Inf. bij het subsistentenkader te Batavia, (*a*) wenscht zijne delegatie ad *f* 40.— (veertig gulden) (*b*) 's maands, op mej. Marie Van Raalten te Naarden, (*c*) te staken met ingang van 19 . (*d*).

Batavia, *den* 19 .

(*a*) Naam, voornamen, rang korps, garn.
(*b*) Bedrag delegatie, in cijfers en daarna in letters.
(*c*) Naam, voornamen woonplaats gemachtigde.
(*d*) Maand en jaartal waarin delegatie ophoudt.

TOELICHTING.

(1). Deze verklaring — over te leggen bij delegatie-staat, waarop van staking delegatie melding is gemaakt — wordt bij D.v.O. bewaard.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

MODEL No. 103. K.I.

De ondergeteekende Van Raalten Kobus, kap. der In
bij het 11e bataljon infanterie in garnizoen te Batavia (a
op expeditie naar Sumatra's Westkust (*b*) vertrekkend
wenscht aanvangende met de maand 19
(*c*), maandelijks *f* 100.— (een honderd gulden) (*d*) van zij
traktement te doen inhouden, om te Batavia (*e*) te worde
uitbetaald aan Van Raalten, Maarten (*f*).

Te Batavia, *den* 19 .
De Kap. der Inf.
Afgegeven voor

Gezien, en hiervan aanteekening gehouden onder no.....
der contrôle voor uit te betalen delegatiën.

Batavia, *den* 19 .
De kwartierm. v/h subsistenten kader

(*a*) Naam, voornamen, rang, korps, garn.
(*b*) Landschap of gewest, waarin geageerd wordt.
(*c*) Maand en jaar, waarin inhouding moet aanvangen.
(*d*) Bedrag delegatie, in cijfers en letters.
(*e*) Plaats uitbetaling.
(*f*) Naam, voornamen, woonplaats gemachtigde.

TOELICHTINGEN.

(1). In duplo ingediend en geregistreerd b/d adm. me
uitbetaling van delegatie belast.
(2). Een exemplaar van deze aanvraag wordt overgeleg
bij betalingsstaat, waarop delegatie voor het eerst wor
ingehouden en andere gehecht aan quitantie, waarop del
gatie voor het eerst wordt uitbetaald.

MODEL No. 104 K. I.

De ondergeteekende Van Raalten, Kobus, kap. der Inf.
bij het 11e Bataljon Infanterie (*a*) wenscht zijne delegatie
ad *f* 100.— (een honderd gulden) (*b*) 's maands, op Van
Raalten, Maarten te Batavia (*c*) te staken.

Te *den* *19* .
De kapitein der infanterie
Afgegeven voor

Gezien, en hiervan aanteekening gehouden onder No.
der contrôle voor uit te betalen delegatiën, zijnde de uit-
betaling gestaakt met ingang van 19 (*d*)

Batavia, *den* *19* .
De kwartierm. v/h subsistenten kader.

(*a*) Naam, voornamen, rang, korps, garn.
(*b*) Bedrag delegatie, in cijfers en daarna letters.
(*c*) Naam, voornamen, woonplaats gemachtigde.
(*d*) Maand en jaar waarmede uitbetaling delegatie ophoudt.

TOELICHTINGEN.

(1) Een exemplaar van deze in duplo opgemaakte ver-
klaring wordt overgelegd bij betalingstaat waarop mutatie
omtrent staking wordt vermeld en het andere gehecht aan
quitantie, waarop delegatie voor het laatst is uitbetaald
geworden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

c. **Regeling verpleging van troepen die hun garn. verlaten voor exc. patr. e. d. waarbij gewapend verzet niet is uitgesloten, zoomede van de bij die troepen inged. niet tot het L. behoorende pers. en van de vrouwen en kinderen van de tot die troepen behoorende militairen en andere personen.**

(A. O. 1912 No. 24).

1 r. o. Deze regeling wordt alleen toegepast op die, tijdelijk hun garn. verlatende troepen, in wier verpleging bestaande voorschriften niet of niet volledig voorzien.

Als beginsel geldt, dat van deze regeling, zonder voorafgaande machtiging, niet mag worden afgeweken.

Alleen in gevallen, dat vooraf vragen dier machtiging storenden invloed zou uitoefenen op goeden gang van zaken, mag, onder nadere goedkeuring, afwijking plaats hebben.

Zoowel van toepassing der ongewijzigde Regeling, als van redenen, welke tot hiervoren bedoelde afwijkingen hebben geleid, wordt in elk voorkomend geval, zoo spoedig mogelijk aan D. v. O. bericht.

§ 1. Excursiegelden.

(1) off., onderl. en adj. onderoff. die, gerekend van af uur vertrek uit garnizoen, 12 uren of langer buiten hun garnizoen moeten vertoeven, hebben, ter bestrijding van meerdere uitgaven voeding, bedienden en transportmiddelen, recht op excursiegeld.

(2) Deze excursiegelden bedragen:

f 10.— voor gen. en kol.
„ 8.— voor luit.-kol. en maj.
„ 6.— voor kapt., luit. en onderluit.
„ 5.— voor adj.-onderoff. bij afwezigheid uit garnizoen van 12 t/m 24 uren;

tweemaal genoemde bedragen bij afwezigheid van 24 t/m 48 uren;

driemaal genoemde bedragen bij afwezigheid van 48 t/m 72 uren, en zoo vervolgens voor elke 24 uren of gedeelte daarvan, dat men langer buiten garnizoen verblijft, éénmaal het hierboven vermelde excursiegeld meer.

(3) Op totaal bedrag der, in verband met bovenstaande voor elke excursie enz. aankomende, excursiegelden, wordt ingehouden het halve bedrag van de voor eene afwezigh. van 12 t/m 24 uren aangegeven gelden, voor elk etmaal of gedeelte daarvan, dat officier, onderluit. of adj. onderoff. ingescheept geweest zijnde, twee of meer maaltijden aan boord heeft genoten.

(4) Indien tot tijd bezetting eener landstreek bivaks worden betrokken, zullen daar gelegerde troepen, t/m den 31en dag na dien van oprichting der bivaks, worden beschouwd als aldaar in garnizoen te zijn.

(5) Door den Afd. of Gew. Mill. Commdt. moet aan Comm. van het Leger mededeeling worden gedaan van datum, waarop ingevolge het bepaalde in alinea (4) een bivak moet worden aangemerkt als het garn. van de aldaar gelegerde troepen.

(6) Indien bijzondere omstandigheden het noodzakelijk maken af te wijken van het bepaalde in de 4e al. hiervoren, behoort door Afd. of Gew Mil. Ct. een voorstel ter zake aan den Ct. van het Leger te worden gedaan, waarbij de urgentie van den voorgestelden maatregel al dadelijk moet worden aangetoond en waarbij tevens datum moet worden vermeld, waarop het onderwerpelijk bivak als garn. zal kunnen worden beschouwd.

(7) Voor de tijdvakken, waarover excursiegelden worden genoten, bestaat geen aanspraak op daggelden uit anderen hoofde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(8) De excursiegelden worden betaald onder overlegging van staten volgens het bij deze Regeling gevoegd model (Bijlage Litt. A).

§ II. Toelagen aan gehuwden en verstrekking aan vrouwen en kinderen.

(1) Gehuwden hebben voor geheelen duur, dat zij langer dan 24 uren verplicht gescheiden van gezin moeten leven, aanspraak op toelage ter tegemoetkoming in uit die scheiding voortvloeiende meerdere kosten.

(2) De toelage wordt, behoudens bepaalde bij (3) van deze paragraaf, genoten onafhankelijk van de omstandigheden waaronder de betrokkene tijdens de scheiding van het gezin verkeert.

(3) De toel. bedraagt per etmaal of gedeelte daarvan:

f 2.50 voor off.,
„ 2.— „ onderl. en adj.-onderoff.,
„ 0.75 „ Europ. onderoff. beneden rang van adj. onderoff. Zij wordt niet genoten door hen, die vóór hun in diensttreden bij het Neder.-Ind. Leger in Nederland, gehuwd waren en wier gezinnen hun niet naar Nederlandsch-Indië hebben mogen vergezellen of volgen, terwijl geen aanspraak op toelage bestaat bij verpleging van man of vader in eene mil. ziekeninr. tegen stilstand van soldij.

(4) Indien vergunning wordt verleend zich door gezin te doen volgen, zal toelage worden genoten t/m dag, waarop het gezin, indien het — en zulks ter beoordeeling van den Afd. of Gew. Mil. Ct. — in de aanvaarding der reis diligent is of ware geweest, op standplaats van echtgenoot of vader aankomt of zou hebben kunnen aankomen.

(5) Bij afwezigheid uit garnizoen voor langer dan

24 uren wordt zoowel aan achterblijvende als aan de troep vergezellende, c. q. volgende vrouwen en kinderen der militairen beneden den rang van adj.-onderoff. rijst en zout verstrekt op den voet van het bepaalde bij Afd. D van het mil. tarief N°. 20.

(6) Voor zoover de door de achterblijvende vrouwen en kinderen der in vorige alinea bedoelde mil. bewoonde chambrées of gedeelten daarvan niet op contract worden verlicht met gas, electrisch licht e. d., kan door comp.- of det. Ct. petroleum ten laste van den lande worden ontvangen tot een max. hoeveelheid van 0.01 L. per vrouw of kind en per dag, terwijl de benoodigde verlichtingsm. uit de mag. der Mil. Adm. in bruikleen kunnen worden verstrekt.

(7) De in de 5e en 6e alinea hiervoren bedoelde verstrekkingen vinden niet plaats aan — of ten behoeve van — de vrouwen en kinderen der in de 3e al. dezer § bedoelde onderoff.

§ III. Opzegging van woning en bedrag der huishuurindemniteit.

(1) Rechthebb. op eene gouvern. woning zijn niet verplicht de hun aangewezen gouvern. woning aan te houden, doch kunnen — indien te voorzien is, dat de afwezigheid langer dan een maand zal duren — vóór hun vertrek hun woning opzeggen, rekenende de ontneming, indien de dag van vertrek niet juist op 1sten der maand valt, alsdan in te gaan met 1sten der volgende maand. Indien vóór vertrek omtrent duur excursie geen uitspraak kan worden gedaan, kan de woning ook nog na vertrek worden opgezegd en zulks onmiddellijk nadat bekend zal zijn, dat de afwezigheid langer dan een maand zal duren. Aanspraak op huishuurind. gaat dan op de hiervoren aangegeven wijze in.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(2) Gehuwden, die hun gouvernementsw. ten beh. van gezin hebben aangehouden, kunnen deze alsnog opzeggen, wanneer zij vergunning hebben bekomen zich door gezin te doen volgen, rekenende de ontneming alsdan in te gaan v/m den 1sten der maand, volgende op die waarin gezin de gouvernementsw. heeft ontruimd, tenzij deze ontruiming op 1sten der maand plaats vindt, in welk geval de ontneming rekent in te gaan v/m die maand.

(3) Gehuwden die op het tijdstip van het verlaten van het garnizoen in het genot van huishuurind. zijn en gehuwden, die van het in de 1e alinea van deze § bedoelde recht gebruik maken, genieten v/m de maand, volgende op die van vertrek, de voor hun rang vastgestelde huishuurind. voor garn., waar gezin zich vestigt of gevestigd blijft, dan wel, indien die plaats geen garnizoensplaats is, voor het naastbijgelegen garn., zullende de plaats van verblijf van het gezin (hetzij bij eerste of nadere vestiging of bij verhuizing) moeten blijken uit eene door de eerste mil. of civ. plaats. aut. af te geven verkl.; met dien verstande, dat zij, wier gezin buiten Ned.-Ind. verblijf houdt, de voor hun rang voor garn. der derde categorie vastgestelde huishuurind. zullen genieten.

(4) Ongeh. zoomede de geh. wier gezin buiten Ned.-Ind. verblijf houdt, die op tijdstip van verlaten van garn. in genot van huishuurind. zijn, dan wel gebruik maken van het in de 1e alinea van deze § bedoeld recht, genieten de voor hun rang vastgestelde huishuurind. voor garn. der derde cat.; met dien verstande echter, dat over maand van vertrek en over die van terugkeer, huishuurind. wordt genoten, als voor hun rang voor hun vast garn. is bepaald.

(5) Geh., die van het in alinea (2) van deze §

bedoeld recht hebben gebruik gemaakt en geh., aan wie (al dadelijk) wordt vergund zich door hun gezin te doen vergezellen, genieten huishuurind. als voor hun rang voor de nieuwe standpl. is vastgesteld.

(6) Geh., bedoeld sub 3 hiervoren, aan wie wordt vergund het gezin te doen volgen, genieten v/m de maand volgende op die, waarin het gezin, indien het diligent is of ware geweest, de reis naar de tijdel. standpl. van echtgenoot of vader heeft aanvaard of had kunnen aanvaarden (een en ander ter beoordeeling van den betrokken afd. of gew. Mil. Ct.) huishuurind. als voor hun rang voor de nieuwe standpl. is vastgesteld.

§ IV. Geldelijke tegemoetkoming in sommige garnizoenen.

(1) Off., onderl. en adj.-onderoff., deel uitmakende van, dan wel tijd. toegevoegd aan de bezetting van afgelegen of moeilijk bereikbare garn. genieten eene geld. tegemoetkoming van *f* 1.85 per dag.

(2) Voor toekennen van deze tegemoetk. wordt door Afd. of Gew. Mil. Ct. een voorstel aan den Ct. van het Leger gedaan.

(3) De tegemoetkoming wordt genoten boven en behalve uit anderen hoofde aankomende dag- of excursiegelden of toelagen.

§ V. Korting op soldij.

Op soldij genietende mil., die hun garnizoen tijd. verlaten met achterlating van vrouwen en(of) kinderen, is § 14 van Bijv. tot de Instr. voor het voeren der adm. bij compn. en detn. van toepassing.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

§ VI. Delegatie.

Op den voet der ter zake bestaande bepal. kan ten behoeve van achtergelaten betrekkingen worden gedelegeerd:

a. door personen op maand. trakt. een gedeelte hunner inkomsten;

b. door soldij genietende mil. hoogstens twee derde gedeelten hunner soldij.

§ VII. Voeding.

Alle mil. beneden den rang van onderluitenant — voor wat Adj. O. O. aangaat alleen indien zij in het genot zijn van excursiegelden en(of) geldelijke tegemoetkoming, overeenkomstig de § § I en II hiervoren — alsmede de dwangarb. enz. worden gevoed volgens het bij deze Reg. behoorend voedingst. (Bijlage Lr. B).

§ VIII. Ontvangst van kleeding.

Off., onderl. en adjud.-onderoff. kunnen uit de medegevoerd wordende voorraden tegen betaling kleeding ontvangen.

§ VIII*a*. Ontvangst van levensmiddelen.

(1) Off., onderlts. en Adj. O. O. deel uitmakende van, dan wel tijdelijk toegevoegd aan bezetting afgelegen of moeilijk bereikbare garnizoenen, kunnen levensmiddelen — uitgezonderd ziekenkost — tegen betaling uit 's Lands voorraden ontvangen; wijn echter alleen door Off. en Onderluits en hoogstens 1 fl. per man en per dag, terwijl jenever alleen

mag worden ontvangen in gevallen door den Mil. Ct. te bepalen.

§ IX. Verstrekkingen in bruikleen.

Aan alle soldij genietende mil. beneden rang van adj.-onderoff. kan, wanneer dit door den betrokken afd. en gew. mil. Ct. wordt noodig geacht en voorzoover zij daarvan nog niet zijn voorzien, in bruikleen worden verstrekt:

1 veldzak,
1 paar puttees,
1 veldflesch met riem of schoen,
2 flanellen buikbanden,
1 wollen deken,
1 kleedingtasch met slot en sleutel.

§ X. Bijzondere verstrekkingen.

(1) Aan de Eur. mil., rechthebbende op voeding ingevolge § VII dezer Reg., kan, indien de troepen-Ct. zulks noodig acht, een ration jenever van 0.05 L. per man en per dag worden verstrekt.

(2) Rechthebbende kunnen desverkiezende in plaats van ration jenever de geldswaarde daarvan, volgens contr.- of aankoopsprijs ontvangen. (Zie a. o. 1904 No. 80).

(3) Aan de troepen en dwangarb., alsmede aan de den troep vergezellende c. q. volgende vrouwen en kinderen van militairen beneden den rang van Adj.-onderoff. en aan eventueel ingehuurd personeel, bedoeld bij § XII. dezer reg., ook al is door hen bij den inhuur geen voeding van Gouvt. bedongen, boven het in § I van het bij deze reg. behoorend voedingst. (Bijlage Lr. B), nog een door Off. van Gez. te bepalen hoeveelheid thee en brandhout, tot

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

een max. van resp. 0.005 KG. en 0.0005 M^3 per persoon en per dag, worden verstrekt; de noodzakelijkheid van deze verstr. behoort uit het deswege af te geven geneesk. cert. te blijken.

(4) Bij verstr. overeenkomstig de overige al. blijven extra-verstr. als bedoeld in de Alg. O. 1903 No. 74 buiten toepassing en wordt geen geldswaarde voor te min ontvangen thee en brandhout uitgekeerd.

§ XI. Dwangarbeiders.

(1) De aan de troepenmacht toe te voegen dwangarb. zullen in den regel onder mil. beheer en toezicht staan.

(2) Is zulks het geval, dan kunnen aan hen in bruikleen worden verstrekt: 1 ligmatje, 1 sprei, 1 toedoeng of dergelijk hoofddeksel, 1 aluminium eetketel, 1 blikken veldflesch met riem of schoen, 1 kapmes met scheede en gordel, 1 broodzak, 2 flanellen buikbanden en 1 wollen deken; laatstbedoeld artikel alleen wanneer dit krachtens het bepaalde in § 17 (1^0) en (2) van het mil. tar. No. 24 ook aan de Inl. mil. wordt of zoude worden uitgereikt; terwijl voorts op hen van toepassing is het bepaalde bij § 23 (4) van vorenbedoeld tar. [1]).

(3) Voorts zullen zij als sirihgeld ontvangen *f* 0.015 (een en een halve cent) per man en per dag en de mandoers [2]) daarenboven eene toelage van *f* 2.50 (twee gulden, vijftig cent) per man en per maand.

---

[1]) Zoo noodig wordt aan de dwangarbeiders, vóór hun vertrek, door de zorg van het Civiel Bestuur medegegeven een hoofdkussen en een tweede stel kleeding, bestaande uit:
1 hoofddoek,
1 baadje,
1 broek en
1 sarong.

[2]) Een mandoer op elke 25 dwangarb. of minder.

§ XII. Inhuur koelies, gidsen, tolken, spionnen enz.

(1) De noodige vrije koelies (ter vervanging van ontbrekende dwangarb.), gidsen, tolken enz. kunnen tegen de minst te bedingen loonen worden ingehuurd, terwijl spionnen voor hunne diensten kunnen worden betaald.

(2) Indien bij inhuur bepaaldelijk recht op voeding van gouvt. is bedongen, kan daarin worden voorzien op wijze als voor dwangarb. is vastgesteld; voor het geval gidsen-, tolken- of spionnendiensten worden verricht door Europ., kunnen deze worden gevoed op overeenkomstige wijze als de Europ. mil.

§ XIII. Transportmiddelen.

De transportm. benoodigd voor vervoer van troepen, zullen zooveel mogelijk worden verkregen op voet van het bepaalde bij de: „Regelen voor in Indië alleen reizende mil. en mil. personen en voor march. troepen enz." dan wel tegen minst te bedingen prijzen worden ingehuurd (c. q. met geleiders of bemanning) of aangekocht. Zijn daarenboven nog transportm. noodig voor vervoer van materialen, vivres enz., dan kunnen deze eveneens tegen minst te bedingen prijzen worden ingehuurd, dan wel aangekocht.

§ XIV. Gebouwen.

(1) Om te worden gebezigd als troepenlogies of bewaarplaats voor vivres en ander materieel, kunnen de noodige gebouwen worden ingehuurd, dan wel materialen aangekocht en werkkrachten ingehuurd tot oprichten en onderhoud van die gebouwen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

(2) Mede kan door zorg der Genie waterdichte stof voor verplaatsbare onderkomens of bergplaatsen worden aangeschaft en bij genie in verantwoording genomen om naar behoefte in bruikleen te worden afgestaan.

§ XV. Toelagen aan bakkers.

(1) Indien veldbakovens worden meegevoerd zal het pers. voor bediening daarvan, boven hunne mil. inkomsten en materieele voordeelen, voor iederen dag, waarop wordt gewerkt, een daggeld genieten bedragende:

voor meester bakker . . . . . *f* 1.50
voor bakker . . . . . „ 1.—
voor Eur. helper . . . . . „ 0.50
voor Inl. veldbakker . . . . . „ 0.25

(2) Met bakken van brood belaste mil. niet behoorende tot het in eerste alinea genoemd pers. zullen boven hunne mil. inkomsten en materieele voordeelen, op dagen, waarop minstens 2 KG. brood wordt gebakken, daggeld genieten, bedragende:

voor Eur., Afr., Amb. militair . . . *f* 0.30 en
voor Inl. militair . . . . . „ 0.15

§ XVI. Verlichting.

(1) De in- en uitw. verl. van bivaks geschiedt door middel van lampen met victoriabr. en stormlantaarns.

(2) De toegestane hoeveelheid petr. bedraagt per lamp en per uur:

a. voor 1 stormlantaarn . . . . . 0.015 Lr.
b. voor 1 lamp met victoriabrander . . 0.025 Lr.

(3) De verbruikte hoeveelh. petr. wordt verantwoord op staten, welke het aantal en soort van lampen, de tijdvakken gedurende welke deze hebben gebrand

en daarvoor benoodigde petroleum aangeven en maandelijks den Afd. of Gew. Mil. Ct. ter goedk. worden aangeboden.

§ XVII. Reizen.

(1) Bij vertrek op- of terugkeer van exc. wordt naar en van het exc. terrein gereisd als bij overplaatsing.

(2) Wanneer bij vertrek op excursie al dadelijk vergunning wordt verleend zich door het wettig gezin te doen vergezellen, wordt zoowel gedurende de heen- als terugreis naar en van tijd. vest. gereisd als bij overplaatsing.

(3) Wanneer gedurende de exc. verg. wordt verleend het wettig gezin te doen volgen, zal voor reis van dat gezin naar het garn. van tijd. vest. van den echtgenoot of vader mogen worden gedeclareerd als voor reizen bij overpl. is bepaald en zulks met in achtneming van de ter zake bestaande bep. en met dien verstande, dat als plaats van vertrek steeds wordt aangemerkt de laatste vaste standpl. van den echtg. of vader; bij terugkeer van excursie wordt ook in dit geval steeds gereisd als bij overpl.

(4) Bij verplaatsingen op exc. terrein wordt niet gedeclareerd op voet. Mil. Tarief 4, doch kunnen off., onderlts. en adj. O.O. transportmiddelen declareeren, hoogstens tot de hoeveelheden, bij dit tarief toegestaan voor reizen bij overplaatsing, en zulks afgescheiden van de exc. gelden, bedoeld in § I hiervoren.

(5) Bij verplaatsingen op exc. terrein van mil. beneden rang adj. O.O. kan voor vervoer bagage van Landswege in benoodigde transp. middelen worden voorzien, met dien verstande, dat niet meer bagage mag worden medegenomen, dan volgens mil. tarief 4 wegens overplaatsing.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ XVIII. Algemeene Bepalingen.

(1) Ten opzichte van de aanspr. op excursiegeld, toelage aan geh., verstrekkingen aan vrouwen en kinderen, geld. tegemoetk. voeding, ontvangst van kleeding tegen betaling en bijz. verstr. (zie de §§ **I, II, IV, VII, VIII, VIIIa** en **X**), worden de met eene zelfst. betr. belaste sergn. majoor-kwartierm. gelijkgesteld met de in deze Reg. bedoelde adj. onderoff.

(2) Met betr. tot deze Reg. worden onder „gehuwden" ook begrepen degenen, die als weduwnaar, ongehuwde of als gescheiden echtgenoot een of meer ongeh. wettige of gew. kinderen (meerderj. zoons- en stiefzoons uitgezonderd) te hunnen laste hebben.

(3) De aandacht wordt er op gevestigd, dat vorderingen voor aankomende excursiegelden — desnoods zonder van de vereischte staten te zijn vergezeld — moeten worden ingediend binnen 18 m. ná opening van het dienstj. waarin aanspraken op die gelden zijn verkregen en zulks om verjaring te voorkomen.

Bijlage Lr. A.

STAAT (*a*) aangevende de krachtens de ..... Bataljon .....

de maand ..... 19 ..... aan de (*b*) ..... aankomende excursie gelden aan den ..... die gedurende ..... heeft deelgenomen.

Naam voorletters en c.q. alg. stb. No.	Rang of graad.	Garn. van waar en plaats waarheen op excursie.	Datum en uur van vertek uit	Datum en uur van terugkomst in	Garnizoen.	Data waarop aanspraak bestaat op excursiegeld vol ad *f*	Data waarop aanspraak bestaat op excursiegeld half ad *f*	Geld. tegemoetkoming.	Toelichtingen.
									Hier te vermelden de dagen: waarop aan boord twee of meer maalt. zijn genoten; waarop aanspraak bestaat op dagg. uit anderen hoofde e.d.

Gezien en goedgekeurd:
De Mil. Ct.

..... den ..... 19 .....

De .....

Afgegeven voor: Origineel.

(*a*) Voor elken rechthebbende behoort aan het einde der maand, dan wel tusschentijds bij vertrek, een afzonderlijke staat te worden opgemaakt.

(*b*) Excursie, patrouille e. d. naar:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bijlage Lr. B.

Voedingstarief voor de troepen, dwangarbeiders enz.

§ 1. Bepaling van het ration.

Artikelen.	Eenheid.	Hoeveelheden per dag: Europeanen, Afrikanen en Amboineezen.	Hoeveelheden per dag: Inlanders en dwangarbeiders.	Toelichtingen.
Azijn.....	L.	0.005	0.005	De volgende artikelen kunnen door de daarnevengenoemde worden vervangen, naar dezen maatstaf: 1 versch brood = 1 hard brood.
Boter.....	KG.	0.02	—	
Brandhout..	M³.	0.003	0.0025	
Brood versch	KG.	0.20	—	
Klapperolie versche...	L.	—	0.0175	
Koffie.....	KG.	0.03	0.03	1 KG. versch rund- of buffelvleesch = 4/5 van de bij conserveering van 1 KG. versch vleesch verkregen gewichtshoeveelheid (2) = 3/5 gehakt in blik, = 5/6 versch varkensvleesch = 2/3 gerookt spek, = 1/2 dendeng, = 2/3 gedroogde visch.
Rund- of buffelvleesch versche...	„	0.45	0.35	
Rijst.....	„	0.50	0.70	
Thee.....	„	0.005	0.005	
Zout.....	„	0.025	0.025	1 rijst = 1 Brasketan, = 1 bruineboonen = 3/4 groene erwten, = 3 volksspijs (1).

(1) Alleen voor Eur., Afrik. en Amb. en hoogstens 1.50 KG per hoofd en per week.

(2) Voor de bereiding van de vulling der bussen gec. vleesch in blik wordt gebruikt:
voor een kleine bus 1 KG.- en voor een groote bus 2 KG versch rundvleesch zonder been.

§ 2. Algemeene bepalingen.

(1) Op dit tarief zijn mutatis mutandis van toepassing de bep. vervat in afdn B en C van mil. tarief No. 15.

(2) De mil. van het bedieningspersoneel, dienstdoende bij de hosp. (onverschillig of zij behooren tot het personeel van den hospitaaldienst dan wel slechts tijd. daarbij zijn geplaatst) ontvangen, indien hun wordt vergund gebruik te maken van bep. in 3e alinea van § 8 van het mil. tar. No. 40 instede van vivres enz. in natura, volgens afd. A van het mil. tarief No. 15 dan wel de daarvoor vastgestelde indemn. de volgens dit tarief aankomende vivres enz. in natura of daarvoor vastgestelde of eventueel vast te stellen indemn. benevens de van 's Landsw. toegekend wordende geld. tegemoetkoming tot verbetering voeding.

§ 3. (1) Boven en behalve de in § 1 hiervoren genoemde artikelen en hoeveelh. welke van 's Landswege worden verstrekt, zullen desverlangd — ter beoordeeling van den betrokken Afd. of Gew. Mil. Ct. c. q. troepenct. — voor 's Lands rekening worden opgevoerd en tegen betaling aan de troepen verstrekt de ondervolgende levensm. in max. tot de daarbij vermelde hoeveelheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Artikelen.	Eenheid.	Hoeveelheden per man en per dag: Europeanen, Afrikanen en Amboineezen.	Hoeveelheden per man en per dag: Inlanders.	Toelichtingen.
Kaas	KG,	0.02	—	
Kerriepoeder	„	0.001	0.001	
Klapperolie versche	L.	0.015	—	
Peper	KG.	0.001	0.001	
Sambel, geconserv.	„	0.002	0.003	
Snertgroenten	„	0.005	—	
Soepgroenten gedr.	„	0.003	0.003	
Suiker, Javaansche	„	—	0.02	
Uien	„	0.015	0.015	
Zeep	„	0.03	0.02	

(2) De in eerste alinea genoemde art. moeten worden bekostigd:

1e. uit de hierna te noemen geld. tegemoetkoming ter verbetering der voeding;

2e. uit de van 'sLandswege te goed te doene geldswaarde van hetgeen van de in de eerste rubriek, der in § 1 van het voedingst. genoemde art. minder is ontvangen dan volgens die paragr. aankomt.

(3) Bovenbedoelde van 'sLandswege toe te kennen geld. tegemoetkoming bedraagt $^4/_5$ van de geldswaarde van de in de eerste al. van deze paragraaf genoemde en wordt bij elke voorkomende gelegenheid door den betrokken Afd. of Gew. Mil. Ct. c. q. troepencommandant onder nadere goedk. van den Ct. van het Leger vastgesteld.

Dwangarbeiders ontvangen die tegemoetkoming niet.

(4) Voor de berekening van de waarde der te min ontvangen vivres zoomede van die der art. welke tegen betaling worden verstrekt, gelden de contr.- of aankoopspr. dan wel prijslijstwaarden.

(5) De hiervorenbedoelde tegemoetkomingen worden, overeenkomstig hun landaard, ook toegekend ten behoeve van schepelingen der Kon. Nederl. Marine die, overeenkomstig het bepaalde bij § 90*a* van het Bijv. tot de Instr. voor het voeren der adm. bij korpsen en garn. in subs. worden opgenomen.

(6) Als regel geldt, dat hetgeen van de gelden, uitbetaald voor de door de dwangarb. te min ontvangen vivres, niet wordt aangewend ten behoeve van de voeding dier lieden, ten voordeele van den Lande wordt gebracht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

d. Kleeding en Uitrusting.

Bij verlies, bederf of vernietiging buiten schuld v/d. gebruiker van voorwerpen van kleeding en uitrusting wordt ingediend procesverbaal volgens bijgaand Model No. 30 C. I.

Model No. 30 C. I.

.....(*b*)

.....(*a*)

PROCESVERBAAL.

De ondergeteekenden N. N., 1e Luit. der Inf. en O. O. Eur. sergeant, Alg. stamb. No....., beiden bij opgemelde ..... (*b*), verklaren, dat tijdens..... (*c*) op den 30en Maart 1900, de helmhoed v/d. Eur. fourier S. Alg. stamb. No..... zonder schuld v/d eigenaar is verloren (*e*).

.....(*f*)

Alle pogingen in het werk gesteld om het verloren voorwerp terug te vinden, bleven vruchteloos (*g*).

Waarvan wij hebben opgemaakt dit procesverbaal in tweevoud.

Kota Radja, den 1en April 1900.

Opgemaakt voor $\frac{\text{Origineel}}{\text{Duplicaat}}$

Gezien:

De Ct. der Comp. (*h*).

Gezien:

De Korps. Ct.

(*a*) Korps.
(*b*) „Compagnie" of „detachement."
(*c*) Te vermelden door welke oorzaak of door welke omstandigheid.
(*e*) Bij defect raken moet deze omschrijving v. z. n. worden vermeld dat het voorwerp, niet meer kan worden hersteld.
(*f*) Hier te omschrijven de feiten, waardoor het verlies, enz. is veroorzaakt.
(*g*) Alleen bij verlies.
(*h*) der „compagnie" of „van het detachement". In het visum tevens aan te teekenen of het artikel al dan niet ontbreekt aan de verplichte uitrusting van den man.

e. Wapening en ledergoed.

Bij verloren gaan zonder schuld der gebruikers a. a. alsmede bij diefstal . . . zie de hierbij gevoegde modellen Lr. A. en E. (met bijlage).

VOORBEELD Lr. A.

.....*Comp.* (*Det.*)

Korps.....

PROCES-VERBAAL.

betreffende verloren geraakte goederen.

De ondergeteekende N. N. 1e Luit. en O. O. Eur. sergeant, alg. stamb. No. . . . ., beiden der Inf. en van opgemeld detachement verklaren, dat tijdens eene excursie (1) door het omslaan van een prauw bij het overtrekken van de. . . . . rivier op den. . . . . 191 zonder schuld der gebruikers zijn verloren geraakt:

. . . . . (*a*) stuks . . . . . (*b*)
. . . . . stuks . . . . . .
. . . . . stuks . . . . . .

Alle pogingen in het werk gesteld om de verloren voorwerpen terug te vinden bleven vruchteloos.

Waarvan wij hebben opgemaakt dit procesverbaal in drievoud.

. . . . . den . . . . . 191 .

Gezien:
De Ct. van . . . . . o. a. dat bovengenoemde voorwerpen ontbreken aan het aantal dat in bruikleen is ontvangen.

Opgemaakt voor { Orig. / Dupl. / Tripl.

Gezien:
De Directeur van het Materieel der Artillerie te . . . . . .

Gezien:
De Beheerder van het Magazijn van Oorlog te . . . . . .

(1) c. q. bij patrouilles, enz.
(*a*) in letters;
(*b*) benamingen volgens Instr. Inv. of Prijslijst Art.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORBEELD LR. E. Bewijs van uitgaaf No
(Voorblad).

Bewijs van ontvangst No

..... Comp. v/h ..... Bat. Inf.

te .....

PROCES-VERBAAL.

aantoonende de bij de opname van de comp. rust-kamer op den ..... geconstateerde minderheden, en het geldswaardig bedrag der boven de bij tarief No. 8 toegestane spillage bevonden minderheden door diefstal.

De ondergeteekenden N.N. 1e Luit. en O.O. Eur. sergeant Alg. stamb. No..... beiden der Inf. verklaren bij de opname, die heeft plaats gehad, te hebben bevonden:

N. B. Voor dit model kan gedrukte No. 4 van de artillerie worden gebruikt.

(Binnenblad).

Folio der specificatie. BENAMING VAN GOEDEREN.	(In te vullen door den Beheerder Mag. v. Oorlog.) (a)	Getal, gewicht of maat.	Restant volgens de boeken op ..... 191 .	Bij de opname bevonden.	Alzoo meer.	Alzoo minder.	Verhandeld op den 191	Toegestane spillage percent.	Toegestane spillage hoeveelheid.	Alzoo benéden de spillage.	Alzoo boven de spillage	Geldswaarde der overbevonden goederen.	Geldswaarde der boven de toegestane spillage te min bevonden goederen.	Bedrag der vergoeding.	*Aanmerkingen.*
															Zie aangehecht proces-verbaal van gehouden onderzoek dd . . . . . 191 .

(a) benamingen volgens Instr. Inv. of Prijslijst Art.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

(Achterblad).

..... den ..... 191 .

De Commissie,

Afgegeven voor { Oorspr. / Tweev. / Driev.

Gezien:
De Pl. Mil. Ct.
te . . . . . .

Ten overstaan van mij,
De Beheerder:
(handteekening v/d
Comp. Ct.)

Gezien:
De Directeur van het Materieel
der Artillerie te . . . . . .

BIJLAGE VOORBEELD Lr. E.

PROCES-VERBAAL.

Op heden, den. . . . . .
hebben wij ondergeteekenden N. N. 1e Luit. en O. O. Eur. sergeant, Alg. Stamb. No.... beiden der Inf. ingevolge last van den Pl. Mil. ct. te . . . . dd . . . . . .ons in commissie begeven ten einde een onderzoek in te stellen naar een in de rustkamer der . . . Comp. van het. . . . . Bat. Inf. alhier gepleegden diefstal en hebben wij bevonden als volgt:

a. dat door den magazijnsknecht, die de rustkamer wilde openen, ontdekt werd dat de scharnieren van de deur waren verwrongen en dat het sleutelgat beschadigd was, hetgeen tot de ontdekking van den diefstal leidde en door ons eveneens geconstateerd werd;

b. dat werd aangetroffen 1 stuk Revolver in een opengebroken kist en daarop ook de andere in het proces verbaal dd. . . . . genoemde voorwerpen zijn opgenomen;

c. dat volgens het magazijnsboek (model No. 8 Inw. dienst Inf.) aanwezig moeten zijn:

.....

.....

.....

.....

.....

zoodat in de rustkamer een tekort is geconstateerd van 2 (*f*) stuks (*g*) Revolvers (*h*) wapen No. . . . . .

Naar aanleiding van het bovenstaande hebben wij opgemaakt dit procesverbaal in drievoud om te dienen waar dit zal behooren, wordende in verband met onze bevinding voorgesteld de 2 revolvers ten laste van den Lande te doen afschrijven.

..... *den* ..... 191 .

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ten overstaan van mij De Ct. van opgemelde comp.,

De Commissie

Afgegeven voor { Oorspr. / Tweev. / Driev.

Gezien en verklaard, dat de voorschriften vervat in de art. 350 en 351 der R. M. B. naar behooren zijn opgevolgd.
De Pl. Mil. Ct. te P.

Gezien en gemachtigd tot onverwijlde verstrekking
De Gew. Mil. Ct.
van .....

Mij bekend,
en voor de verstrekking van 2 Revolvers, De Beheerder van het M.v.O. te
.....

Gezien:
De Directeur van het Materieel der Artillerie
te .....

f. MUNITIËN.

art. 467 R.M.B. Munitiën, welke bij expeditiën, demonstratiën, en dergelijken worden verbruikt, worden afgeschreven op verklaringen door den chef, die de troepen aanvoerde, door den commandant der versterking, enz., welke verklaringen voor „gezien" worden geteekend door den eventueel boven hen gestelden zelfstandigen gewestelijken militairen commandant volgens hierbij gevoegd model Lr. L. (met bijlage).

VOORBEELD Lr. L.

.....(Korps) .....Comp. (Det.)

(VERKLARING)

betreffende verschoten munitie.

De ondergeteekende, Commandant van opgemeld detachement verklaart, dat van den 2e t/m den 4e Juli 1907 voor den vijand zijn verschoten: 4919 (vier duizend negen honderd en negentien) stuks Patronen Scherpe No. 1, welke hoeveelheid uit het Magazijn van Oorlog te.....is ontvangen.

Gezien, ...den.....191 .
De Gew. Mil. Commandant. De Det. Ct.,

TOELICHTINGEN.

Deze verklaring wordt in enkelv., gelijktijdig met de bijlage, aan beheerder van het betrokken oorlogsmagazijn ingediend, onder opgave van aantal teruggevonden hulzen (Zie bijl. I van Voorbeeld Lr. H.)

PERPUSTAKAAN NASIONAL

BIJLAGE VOORBEELD Lr. L.

.....(Korps) .....Comp. (Det.

PROCES-VERBAAL

betreffende verloren geraakte hulzen (1).

De ondergeteekenden N. N. 1e Luit. en O. O. Eur. sergean alg. stamb. No....., beiden der Inf. en van opgemel det. verklaren, dat tijdens eene excursie naar.....b het achtervolgen van den vijand op den .....191 zonder schuld der gebruikers zijn verloren geraakt:

.....stuks Hulzen Patroon No. 1 Herstelbaar.

Alle pogingen, in het werk gesteld om de verloren voorwerpen terug te vinden, bleven vruchteloos.

Waarvan wij hebben opgemaakt dit proces-verbaal in tweevoud.

.....den.....191

Gezien,

De det. ct.

Opgemaakt voor { Orig. / Dupl.

Gezien,
De Directeur van het materieel der artillerie te.....

Mij bekend,
De beheerder van het M. v. O. te.....

1) Voor verloren geraakte patroonhouders en andere artikelen welke in bruikleen zijn, wordt een overeenkomstig model gebruikt. Zie voorbeeld Lr. A.

BIJL. I VAN VOORB. LR. H.

..... (*Korps*) ..... (Comp. / Det.)

STAAT VAN INNAME No .....

In verantwoording genomen:
.....(in letters .....) stuks Hulzen Patroon No. 1 Herstelbaar, zijnde afkomstig van de van den 2en t/m. 4en Juli 1907 voor den vijand verschoten patronen.

..... *den* ..... *19* .

Opgemaakt voor { Oorspr. / Tweev.

De Dets. tevens Pl. Mil. Comdt.

Gezien
De Beheerder v/h M. v. O. te.....

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VII. DWANGARBEIDERS.

a. **A. O. 1904 No. 12. Voorschriften handhaving orde en tucht dwangarbeiders onder militair beheer.**

A. Dwangarb., onder mil. beheer, staan onder oppertoezicht van Dir. v. Justitie.

B. (1) Voor zoover die veroordeelden betreft, hebben de beheerders dwangarb., de pl. (mil.) Cten. en op plaatsen waar geen garn. is, de hoogste civ. autoriteiten, het recht om die veroordeelden, wegens schending orde en tucht, te straffen voor zoover het gepleegde krijgstuchtelijke vergrijp, niet als misdrijf of overtreding moet worden aangemerkt, terwijl dat zelfde recht bij mil. exp. of exc. is toegekend aan Ct. der troepen op exp. of exc. dan wel aan door dezen aangewezen officieren.

(2) Straffen worden opgelegd na verhoor van beschuldigde, aanklager en getuigen. Van klacht, bewijsmiddelen en beslissing wordt aanteekening gehouden in afzonderlijk register volgens model Letter A.

(3) Bij straffen veroordeelden moet er op gelet, *dat diefstal of poging tot diefstal, gepleegd, hetzij als overtreding, hetzij misdrijf, niet krijgstuchtelijk* mag worden gestraft.

C. Door beheerders dwangarb. en pl. (mil.) Cten. zoomede door Cten. (c. q. Chefs Staf) van troepen op exp. of exc., worden *maandelijks* ingediend:

1e. *Rechtstreeks aan Dep. v. Justitie.*

a. Nominatieve staat voorgevallen veranderingen onder veroordeelden tot dwangarb. in en buiten ketting, ingericht volgens model Letter H.

b. Numerieke staat voorgevallen veranderingen onder veroordeelden tot dwangarb. ingericht volgens model Letter B.

c. Uittreksel uit register van aan veroordeelden opgelegde straffen. Letter A.

d. Gespecificeerde opgave volgens model Letter I, aangevende dagelijksche sterkte der voor verrichten van werkzaamheden in kampementen en mil. ziekeninr. ter besch. van D. v. O. gestelde veroordeelden, dan wel aangevende de dagelijksche sterkte der aan mil. exp. of exc. toegevoegde dwangarb.

Veroordeelden, aan ageerende troepen toegevoegd, behooren op deze staten in de sterkte te worden gebracht v/m dag dat zij aan betrokken mil. autoriteiten zijn overgegeven.

2e. *Rechtstreeks aan Hoofd Gew. Bestuur, tot wiens administratief ressort de onder mil. beheer gestelde dwangarb. behooren:*

Opgaven als sub *a* en *b* hiervoren.

D. (1). Deze bescheiden worden in *enkelvoud* opgemaakt en ingediend bij:

„*Staat van in te dienen periodieke stukken*",

tenzij geven van bijzondere toelichtingen, aanbieding per brief noodzakelijk maakt.

(2). Zijn in afgeloopen maand geen straffen opgelegd, dan wordt *geene* opgave ingediend doch behoort dit te blijken uit eene op vorenbedoelden: „*Staat van in te dienen periodieke stukken*" te stellen aanteekening.

(3). Dir. v. Justitie en Hoofden Gew. Bestuur zijn bevoegd om, naar aanleiding ingediende bescheiden, noodige opmerkingen te maken of voorschriften te geven.

E. (1). Ten opzichte van onder C. 1e punt *a* hiervoren bedoelden nominatieven staat, wordt aangeteekend:

(2). Bij ontvluchting van veroordeelden, wordt duur hunner afwezigh., bij berekening van strafeindiging in rekening gebracht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Meermalen komt het echter voor dat dwangar
toegevoegd aan mil. macht, gedurende eene e
geheel buiten hun schuld, worden vermist, zoo
hunne afwezigh. niet als ontvluchting kan aangemer

(3). Dat het in zulke gevallen onbillijk is
duur afwezigh., bij berekening van strafexpiratie,
rekening te brengen, behoeft wel geen betoog.

(4). Het verdient daarom aanbeveling om tussch
vermissingen als hierbedoeld en eigenlijke ontvluc
tingen scherp onderscheid te maken zoodat die,
de opgaven betreffende de onder veroordeelden voo
gekomen mutatiën, respectievelijk moeten word
aangeduid als:

„Vermissingen buiten eigen schuld":
en „Ontvluchtingen".

F. (1). Als bijl. letter C is bijgevoegd een extra
uit het Regl. van orde en tucht onder gevangen
in *Ned.-Indië.*

(2). Ter zake zij aangeteekend dat voor in d
regl. bedoelde hoofden van gew. of pl. bestuur
de plaats treden de autoriteiten aan wie hiervor
het recht is verleend de veroordeelden te straffen

G. (1). Als bijl. Letter D zijn bijgevoegd
voorschriften in acht te nemen bij toepassing d
rotanstraf op veroordeelde Inl.

(2). Bij toepassen rotanstraf op veroordeelden ond
mil. beheer, moet met vorenbedoelde voorschrifte
zooveel mogelijk rekening worden gehouden.

H. (1). Als bijl. Letter E zijn bijgevoegd de:
„Regelen in acht te nemen bij de jaarl. voordrachte
tot kwijtschelding van straf aan veroordeelden, b
gelegenheid van Koningin's geboortedag".

(2). In afwijking van bepaalde bij art. 2 di
„Regelen", worden de in dat art. bedoelde voo
drachten door de autoriteiten, wien hiervoren h
recht is verleend veroordeelden te straffen, opgemaak

volgens het bij deze order gevoegd model Letter F
en, door tusschenkomst van betrokken Afd. of Gew.
Mil. Comm., ingediend op zoodanig tijdstip, dat zij
uiterlijk op *1en Maart* bij D. v. O. (Ve Afd.) zijn
ontvangen.

(3). Indien de in de laatste alinea van meergenoemd art. 2 bedoelde afschriften vonnissen enz. niet, of slechts gedeeltelijk, bij betrokken voordrachten kunnen worden gevoegd, doordien zij zich onder berusting van betrokken Hoofd Gew. bestuur bevinden, moet deze autoriteit tijdig worden verzocht, de ontbrekende bescheiden rechtstreeks te doen opzenden aan D. v. O. (Ve Afd.).

(4). Worden geen voordrachten ingediend, dan behoort daarvan, vóór of uiterlijk op vorengenoemden datum, het D. v. O. (Ve Afd.) kennis te worden gegeven.

(5). Voordrachten tot geheele of gedeeltelijke kwijtschelding van straf, wegens bewezen *buitengewone diensten*, kunnen *afzonderlijk* en *dadelijk* worden ingediend.

I. Als bijlage Letter G. zijn bijgevoegd de circulaires, betreffende kennisgeving bij overlijden van gevangenen of veroordeelden.

In verband met het in die bijlage vermelde, wordt een ieder, wien zulks aangaat, opgedragen de noodige maatregelen te treffen, opdat de betrokken hoofden van bestuur aan hunne verplichting in deze kunnen voldoen.

K. Ten slotte wordt betrokken autoriteiten mits deze opgedragen, er ten strengste tegen te waken, dat dwangarb. onder mil. beheer, worden gebezigd voor particuliere diensten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

BIJLAGE Lt. A.

REGISTER van aan veroordeelden opgelegde straffen.

No. op stamb. b/h Dep. van Justitie.	Naam en voornaam of bijnaam en positie.	Naam van Strafoplegger.	Klacht.	Datum der klacht.	Bewijs-middelen.	Beslissing.	Datum van ten uitvoer-legging der straf.	AANMERKINGEN.

BIJLAGE Lt. B.

Depôt Dwangarb. . . . . te . . . . . .
Alg. trein . . . . . te . . . . . .
Pl. Mil. Commando . . . . . te . . . . . .
enz.

Staat

der voorgevallen veranderingen onder veroordeelden tot dwangarbeid gedurende de

Maand. . . . . 19 . .

den *19*

De { *Beheerder,*
Ct. van den Alg. trein,
Pl. Mil. Ct.

enz:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Aanwezig op ultimo 19		IN DEN KETTING.							BUI		DEN KETTING.					Restant aanwezig op ultimo 19 .		AANMERKINGEN.
In	Buiten	Bijgekomen.	Weder opgevat.	Totaal.	Ontslagen.	Ontvlucht.	Overleden.	Verzonden naar.	Totaal.	Bijgekomen.	Weder opgevat.	Ontslagen.	Ontvlucht.	Overleden.	Verzonden naar.	Totaal.	In	Buiten	
den ketting.																	den ketting		
																			De veroordeelden zijn ten arbeid gesteld als volgt: (Hier te vermelden aard der verrichte werkzaamheden, met aanwijzing van het aantal, dat voor iedere soort van werk is gebezigd.)

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

BIJLAGE Lt. C.

(Extract)

REGLEMENT *van orde en tucht onder de gevangenen in Ned.-Indië.*

IV. Van de Straffen.

Art. 52. Wegens vergrijpen tegen orde en tucht kunnen gevangenen worden gestraft met:

a. onthouding van sirih en van tabaks- en sirihgelden voor niet langer dan 1 maand;

b. eenzame opsluiting voor niet langer dan 8 d.;

c. eenzame opsluiting voor niet langer dan 8 d. om den anderen dag op water en rijst;

d. eenzame opsluiting voor niet langer dan 8 d. om den anderen dag op water en rijst en gesloten in ijzeren boeien;

Gedurende tijd dat deze straffen ondergaan worden, mag den gevangene niets boven en behalve het door lande verstrekt rantsoen uitgereikt worden;

e. rottingslagen, het getal van 20 niet te boven gaande [1]), voor bij uiterlijk gewijsde veroordeelde inlanders; alles onverminderd straffen bij algemeene verordening tegen overtreding en misdrijf bedreigd. Bij veroordeeling tot eene der straffen, omschreven onder La *b*, *c*, *d* en *e* moet steeds die, omschreven onder *a*, ook worden opgelegd, en wel voor niet korter dan 8 d.

Aan straf van rottingslagen kan die opgenoemd onder La *b* verbonden worden.

Art. 53. Straf van eenzame opsluiting wordt ondergaan door afzonderlijke plaatsing in geslotene cel, zonder toespraak dan die van geestelijke of ambtenaren met toezicht over gevangenis belast.

[1]) Zie bijl. Lr. D.

De hiermede gestrafte wordt 2 × daags 1 u. lang in gelegenheid gesteld zich onder toezicht van bewaarder te baden en in open lucht te bewegen.

Het is bewaarder ten strengste verboden met hem in woordenwisseling te treden.

Art. 54. Bepaalde onwil om te arbeiden, verzet, beleediging of bedreiging tegen een der ambtenaren met toezicht over of in gevangenis belast, zoo daartoe geene handelingen van die zijde hebben aanleiding gegeven, en ontvluchting, voor zooveel die handelingen als disciplinair vergrijp kunnen worden aangemerkt en niet tot de kennisneming van den rechter behooren, worden nimmer alleen gestraft met de straf, onder *a* van art. 52.

De straf onder *b* van gezegd art. wordt wegens boven opgenoemde vergrijpen slechts eenmaal opgelegd; bij eene herhaling van dergelijk vergrijp door denzelfden persoon wordt steeds eene der zwaardere staffen toegepast. Alles onverminderd het recht om onmiddellijk eene der zwaardere straffen op te leggen.

Bij bestraffing van alle overige vergrijpen mag straf van rottingslagen op veroordeelde inlanders niet worden toegepast, zoolang zij die, onder *d* van art. 52, niet hebben ondergaan.

Art. 55. Ieder gevangene, die de hem verstrekte kleeding, ligging, gereedschappen of hout- of metselwerk der gevangenis moedwillig beschadigt, vernielt of zoek maakt is, onverminderd de hem op te leggen straf, tot vergoeding gehouden.

Hiertoe kunnen èn tabaks- of sirihgeld, èn verdiende werkgelden besteed worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

BIJLAGE Lt. D.

VOORSCHRIFTEN *in acht te nemen bij toepassing rotanstraf op veroordeelde Inlanders.*

Naar aanleiding van bepaalde bij punt *e* art. 52 van Regl. Orde en Tucht onder gevangenen in *Ned. Indië* wordt bekend gemaakt de circulaire van Dir. v. Justitie luidende als volgt:

„Het is mij gebleken, dat het gemis van voorschriften ter zake aanleiding geeft, dat bij toepassing rotanstraf op veroordeelde Inlanders alle uniformiteit gemist wordt, met gevolg, dat straf op sommige plaatsen veel zwaarder karakter heeft dan op andere.

Ten einde aan deze ongelijkheid, zooveel mogelijk, een einde te maken, heb ik — daartoe door Regeering gemachtigd — de eer UH.E.G. te verzoeken in vervolg bij toepassing bedoelde straf volgende regelen in acht te doen nemen.

1e. Overal waar geneesk., belast met dienst in gevangenis, aanwezig is, mag tot uitvoerlegging rotanstraf niet worden overgegaan alvorens uit geneesk. onderzoek is gebleken, dat veroordeelde gezond is en er geen redenen aanwezig zijn om aan te nemen dat hij meer kans loopt dan andere gestraften om van de toepassing der rottanstraf nadeelige gevolgen te ondervinden.

Op plaatsen, waar geen geneesh. aanwezig is, behoort ambtenaar, die de straf oplegt, er zich naar zijn beste weten van te overtuigen, dat veroordeelde tot ondergaan straf geschikt is en bij twijfel dienaangaande de executie achterwege te laten.

2e. Geneesk., die veroordeelde onderzocht heeft, is verplicht strafoefening bij te wonen, ten einde, desvereischt, den hierna te noemen ambtenaar of beambte te waarschuwen wanneer naar zijn oordeel executie geen verderen voortgang behoort te hebben.

Bij strafoefening behoort, als regel, ook ambtenaar, die straf oplegde, tegenwoordig te zijn. Hoofd Gew. Bestuur is echter bevoegd om in bijzondere gevallen, te zijner beoordeeling, toe te staan, dat ambtenaar-straf-oplegger zich bij executie door ander ambtenaar of beambte doet vervangen.

3e. Tot ondergaan straf moeten veroordeelden op humane wijze aan staande palen worden vastgebonden, waartoe zachte met watten gevulde stroppen om enkels en polsen gebezigd moeten worden, terwijl zorg gedragen moet worden, dat lendenen door kussentje tegen eventueel afwijkende slagen beschut zijn en dat het scrotum middels slendang naar voren en boven opgehaald worde.

4e. De slagen mogen nimmer op ontbloote lichaamsdeel toegebracht worden.

Tot ondergaan strafoefening moet veroordeelde gekleed zijn in ruime, korte broek van stevig wit keper, waartoe steeds een of meer zoodanige kleedingstukken in gevangenis aanwezig moeten zijn.

Broek moet telkenmale vóór en na gebruik gedesinfecteerd worden.

5e. Evenzoo moeten zoowel huid van het lichaamsdeel waarop slagen toegebracht worden, als rotans, waarmede geslagen wordt, steeds vóór elke strafoefening, waar mogelijk, onder toezicht van deskundige, gereinigd en gedesinfecteerd worden.

6e. De rotans, waarmede geslagen wordt, moeten bij lengte ± 90 c.M. niet dunner of dikker zijn dan 1.8 c.M. en bij die afmetingen niet zwaarder wegen dan 90 gr.

Het is verboden rotans vóór het gebruik te weeken.

7e. Bij toebrengen slagen moet zorg gedragen worden, dat beurtelings rechts en links geslagen wordt, ten einde te voorkomen, dat alle slagen op ééne plaats terecht komen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

BIJLAGE Lt. E.

REGELEN *in acht bij de jaarlijksche voordrachten tot kwijtschelding van straf aan veroordeelden, bij gelegenheid der verjaring van den geboortedag van H. M. de Koningin* [1]).

Art. 1. Ten minste 2 maanden vóór Koninginsverjaardag worden door Proc. Gen. bij Hoog Gerechtshof in N. I. door tusschenkomst van dat Hof aan den G. G. voordrachten gedaan tot het verleenen bij die gelegenheid van gedeeltelijke of geheele kwijtschelding van straf aan veroordeelden.

Art. 2. Hiervoor alleen in aanmerking gebracht zij, die zich die gunst door voortdurend voorbeeldig gedrag gedurende afgeloopen jaar, of door buitengewone diensten hebben waardig gemaakt.

Art. 3. Behoudens bewezen buitengewone diensten worden veroordeelden niet tot geheele of gedeeltelijke kwijtschelding straf in aanmerking gebracht, dan wanneer zij, al naar gelang duur opgelegde straf

a. 5 jaren of minder, *b.* meer dan 5 doch niet meer dan 10 jaren, dan wel *c.* meer dan 10 jaren bedraagt, daarvan onderscheidenlijk ten minste

a. 1/3 gedeelte, *b.* 2 jaren, of *c.* 4 jaren hebben ondergaan, waarbij verder in het oog te houden:

I. dat in den regel naar de hiervoren gemaakte onderscheiding eene remissie van ten hoogste

a. 3 maanden, *b.* 6 maanden of *c.* 1 jaar voldoende is te achten ter belooning van voortdurend voorbeeldig gedrag gedurende het afgeloopen jaar, en

II. dat, indien meerdere straffen na elkander moeten worden ondergaan, ten aanzien voordracht remissie elke straf op zichzelve wordt beschouwd.

Art. 4. Ten aanzien van elkên volgens Art. 2

[1]) Vastgesteld bij G. B. van 9 April 1913 No. 31.

en 3 voor kwijtschelding in aanmerking komenden veroordeelde wordt afzonderlijk v. z. n. gemotiveerd voorstel gedaan om hem al dan niet kwijtschelding te verleenen.

Art. 5. Tot het doen van deze voorstellen wordt Proc. Gen. in staat gesteld door opgaven hem verstrekt:

voor zoover de militaire, niet van den militairen stand vervallen verklaarde veroordeelden betreft door den Chef van het D.v.O.;

voor zoover alle andere veroordeelden betreft, door de hoofden van Gew. Bestuur, ieder met opzicht tot de veroordeelden, die zich in het door hem bestuurd gewest bevinden.

Deze opgaven bevatten:

a. de namen van allen die voor geheele of gedeeltelijke kwijtschelding van straf volgens Art. 2 in aanmerking komen;

b. den duur der kwijtschelding voor ieder dezer veroordeelden volgens maatstaf van Art. 3;

c. den duur der kwijtschelding voor iederen veroordeelde naar het oordeel van de autoriteiteit, welke de opgave verschaft, dan wel vermelding dat geen kwijtschelding behoort plaats te vinden, een en ander met redenen omkleed; indien wordt voorgesteld geen kwijtschelding te verleenen dan wel niet den vollen duur als sub *b* bedoeld kwijt te schelden; de betrokken autoriteiten zullen bij het bepalen van hun oordeel, naast andere beweegredenen, in het bijzonder in aanmerking nemen het gevaar verbonden aan terugkeer van den veroordeelde in de maatschappij.

De in het 1e lid van dit Art. bedoelde autoriteiten dragen zorg dat hare opgaven zich ten minste 4 maanden vóór Koninginsverjaardag bevinden in handen van Proc. Gen.

Zij voegen bij de opgaven, voor zoover deze niet op

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

militaire veroordeelden betrekking hebben, afschriften van de vonnissen of arresten, elken in de opgave voorkomenden veroordeelde.

Elk voorstel tot kwijtschelding van straf wegens voorbeeldig gedrag, gaat vergezeld van eene verklaring [1]) daaromtrent van diengene, onder wiens dagelijks toezicht de betrokken veroordeelde gegesteld is; ligt aan het voorstel het bewezen hebben van buitengewone diensten ten grondslag, dan moet de bewezen dienst worden omschreven en zooveel mogelijk door bewijsstukken worden gestaafd.

---

[1]) Bij rondschr. Dir. Justitie is volgende ter kennisse van Hoofden Gew. Bestuur gebracht:

Bij jaarl. voordracht tot verleenen remissie straf aan veroord. bij gelegenheid geboortedag Koningin behoort bij elk voorstel gevoegd, verklaring, waaruit blijkt, dat betrokken veroord. zich ged. afgeloopen jaar voortd. voorb. heeft gedragen.

Ten behoeve van veroord., die ged. dat jaar in verschillende gevangenissen zijn geweest, kunnen derg. verkl. niet afgegeven door directeur of cipier van strafinr., alwaar zij zich tijdens tijdstip indiening voordr. bevinden, omdat zij alsdan geen vol jaar daar zijn geweest.

Opdat niet voor onder zulke omstandigheden vekeerende veroord. voor zoover deze aan daaraan gestelde eischen voldoen, wordt verzuimd voordr. als bovenbedoeld in te dienen, in vervolg aan opzendingstukken van iederen veroordeelde toevoegen een certificaat van Hoofd gevangenis, welke hij gaat verlaten, houdende uitdrukkelijke verklaring of veroord. zich ged. tijdvak, dat hij onder zijn toezicht is geweest, zich *al* dan niet voortd. voorb. heeft gedragen.

Dat tijdvak mede duidelijk aangeven.

Indien veroord. kort vóór opzending naar elders, reeds voor remissie in aanm. zijn gebracht, dan daarvan in betr. opzendingst. melding maken, opdat, bijaldien zij op nieuwe strafplaats zich hebben misdragen, intrekking voorstel kan verzocht.

Het hierbij voor Hoofden gevangenissen bepaalde, behoort ook nageleefd door Beheerders van onder mil. beheer gestelde dwangarb.

(VOORBLAD).
BIJLAGE Lt. F.

Depôt dwangarb. te.....
Alg. Trein te.....
Pl. Mil. Commando te.....
enz.:

(BINNENBLAD).

VOORDRACHT
TOT VERLEENEN VAN
REMISSIE VAN STRAF
VOOR DEN
DWANGARBEIDER:

den 19

De { *Beheerder,*
Ct. Alg. trein.
Pl. Mil. Ct.
enz.:

No. op het Stamb. b/h Dep. v. Justit.	Naam van den veroordeelde.	Gestraft met (1)	Door welke rechtbank.	Om welke reden tot remissie van straf voorgedragen.	Voorgestelde remissie door. Den beheerder.	Den Ct. v/h Leger.	Den Pr. Gen.	Het Hooge Gerechtshof.
47782	Redin.	Zes jaren dwangarbeid in den ketting wegens: „Poging tot moord".	Rechtbank van Omgang te Bangkalan dd. 19 September 1899 en arrest van het H. G. dd. 1 November 1899.	Voorbeeldig gedrag Bij G. B. dd. 24 Juli 1903. No. 1 zes maanden. remissie verleend.	Zes maanden remissie Conform de Mil. Comdt.			

Is sederr 23 Januari 1900 te Atjeh.

(1) In deze rubriek te vermelden *„de kwalificatie van het misdrijf van den veroordeelde"*.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

BIJLAGE Lt. G.

GEVANGENEN. VEROORDEELDEN.
Kennisgeving bij overlijden.
CIRCULAIRES.

I.

No. 7946. **Batavia,** 8 September 1902.

Naar aanleiding opdracht van G. G. heb ik de eer .... te verzoeken om, bij overlijden van gevangenen of veroordeelden — onverschiilig van welke categorie of landaard — tijdens hunne aanhouding of straftijd, daarvan aan ouders of verwanten kennis te geven, zoo noodig door tusschenkomst van autoriteit van plaats van herkomst der overledenen.

De Dir. v, Justitie.

II.

No. 3867. **Batavia,** 7en Mei 1903.

Door een der Hoofden Gew. Bestuur wordt geklaagd dat door hem, ingevolge dezerz. circ. 8 Sept. 1902, No. 7946, van elders ontvangen berichten omtrent overlijden gevangenen, dikwijls zoo zeer aan duidelijkh. te wenschen overlaten, dat nadere informaties moeten ingewonnen ter bepaling ident. overledene, tengevolge waarvan kennisgave aan betr. familieleden wordt vertraagd.

Naar aanleiding daarvan, bij kennisgevingen overlijden van gevangenen door tusschenk. van bestuurshoofden behalve naam van overledene, ook zoodanige andere gegevens om dadelijk met zekerheid ident. betrokkenen vast te stellen, waartoe in eerste plaats in aanmerking komen, stamb. No., datum betrekkelijk vonnis, met vermelding straf, benevens datum en No. besluit, waarbij voor eerste maal strafplaats is aangewezen, (steeds op vonnis aangeteekend).

De Dir. v. Justitie.

BIJLAGE H.

(VOORBLAD).
Depot Dwangarb. te . . . . . .
Alg. Trein te. . . . . .
Pl. Mil. Commando te. . . . . .
enz:

STAAT van voorgevallen veranderingen onder veroordeelden tot dwangarbeid in- en buiten den ketting, gedurende de Maand. . . . . 19. . . . .

den 19

De { *Beheerder,*
Ct. Alg. trein,
Pl. Mil. Ct. enz.

(BINNENBLAD).

Stamb. nummer v/h Dep. v. Justt.	Namen.	Dagteekening en nummer van het besluit van strafplaats aanwijzing.	DAGTEEKENING VAN: aankomst.	verplaatsing.	ontslag.	overlijden.	ontvluchting.	vermissing.	wederopvatting of terugkeer.	Aanmerkingen.

BIJLAGE Lt. I.

(VOORBLAD)

Depôt Dwangarb.....te.....
Alg. trein.....te.....
Pl. Mil. Commando.....te.....
enz.

STAAT

aangevende de dagelijksche sterkte der ter beschikking gestelde veroordeelden (1) gedurende de maand.....

den 19 .

De { *Beheerder,* / *Comm. Alg. trein,* / *Pl. Mil. Ct.*

(ACHTERBLAD)

Data.	Dwangarbeiders in den ketting.	Dwangarbeiders buiten den ketting.	Tot ten arbeid stelling veroordeelden.	Aanmerkingen.
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
enz.				
Totaal				

(1) Afzonderlijke voor dwangarbeiders:
a. in kampementen te werk gesteld,
b. „ milit. Ziekeninr. te werk gesteld,
c. aan expeditiën of excursiën toegevoegd.

VIII. GEWONDE, VERMISTE, OVERLEDEN MILITAIREN, MELDING, KENNISGEVING, BERICHT.

a. A. O. 1903 No. 161.

(1) Kwartierm. of administr. van korps, garn. of det. die belast is met opmaken van proces verbaal overlijden (doodattest) van Eur. mil. zoomede administr. van hosp. die extract uit register van overledenen (dood extract) opmaakt betreffende Eur. mil. moet van dat overlijden onmiddellijk rechtstreeks kennis geven aan D. v. Kol. (Bur. C.) te 's Gravenhage en D. v. O. te Batavia „(Bur. alg. stamb)" en indien het geldt Eur. mil. van Surin. afkomst. (Surinamer) mede aan Kapt. comm. der Troepen in Suriname te Paramaribo, middels staat model No. 90.

(2) De 2 (3) expedities van deze kennisgeving moeten volkomen gelijkluidend zijn, uiterlijk een dag na dien van overlijden zijn opgemaakt en op dienzelfden dag gelijktijdig op de post worden bezorgd, onverschillig of het al dan niet post- of mailsluiting is.

(3) Afwijkingen van in voorgaande alinea bepaalde, moeten op keerzijde kennisgeving (orig. of dupl.) worden toegelicht.

(4) Van afvoering van Eur. mil. wegens vermissing, veroorzaakt door vermoedelijk overlijden, moet door betrokken korps- of det. ct. of overeenkomstige wijze als in (2) worden kennis gegeven, onder bekendstelling op keerzijde der kennisgeving van omstandigheden waaronder vermissing heeft plaats gevonden.

(5) Van terugkeer van dergelijke vermisten behoort op overeenkomstige wijze kennis te worden gegeven door betrokken korps- of det. ct.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

(6) Mede moet door betrokken korps- of det. ct. behoudens in gevallen, waarop (14) van toepassing is — op overeenkomstige wijze als in (1) aangeduid, worden kennis gegeven van zware verwondingen door Eur. mil. bij en door vervulling hunner dienstplichten bekomen.

(7) Voor berichten van afvoering wegens vermissing en van terugkeer, zoomede van zware verwonding, als bedoeld in (4), (5) en (6) wordt mede gebruik gemaakt van model No. 90, zooveel noodig, gewijzigd.

(8) De voor het D. v. Kol. en Ct. der Troepen in Suriname bestemde kennisgevingen worden franco per post verzonden, de hierop vallende kosten van frankeering kunnen in uitgaaf gesteld en moeten verhandeld worden bij geldelijke afrekeningen.

(9) Door afd. of Gew. Mil. Ctn. moet — behoudens in gevallen, waarop (14) van toepassing is — met meesten spoed, waar mogelijk telegr., aan le Afd. D.v.O. mededeeling worden gedaan van de namen van alle Eur. mil. (van minderen steeds St. no.) die of bij en door vervulling hunner dienstplichten den dood vonden of wel binnen 6 weken na bekomen van lichamelijk letsel bij en door vervulling dier plichten aan gevolgen van zoodanig letsel zijn overleden (zie A. O. 1909 No. 25).

(10) De betrokken korps- of det. Ct. c. q. de Pl. (mil.) Ct. doet daartoe den afd. (Gew. Mil.) Ct. zoo spoedig mogelijk de noodige gegevens toekomen.

(11) Door hoofden Gew. bestuur in bezittingen buiten Java en Madoera zal nopens belangrijke gebeurtenis op politiek, mil., of economisch gebied rechtstreeks aan Min. v. Kol. worden geseind.

(12) Teneinde die bestuurshoofden daartoe in staat te stellen wat betreft gebeurtenissen van mil. aard, zendt bevelhebber van ageerenden troep

zoo spoedig mogelijk bericht omtrent voorval per bode, hetzij door tusschenkomst van naastbijgelegen telegr. of teleph. station, hetzij rechtstreeks aan gew. bestuurder.

(13) Dit bestuurshoofd zorgt dat (zoo noodig) onverwijld aan Min. wordt geseind en dat tegelijkertijd telegr. worden verzonden aan Gouv. Gen. en aan Legerct. en doet vervolgens oorspronkelijk bericht dadelijk toekomen aan Gew. Mil. Ct. of bij afwezen aan diens vervanger.

(14) In die berichten moeten eventueel ook worden vermeld:

a. namen gesneuvelde of gewonde offn. en Eur. minderen en van hen, die tengevolge van verwonding, ongevallen enz. bij en door vervulling van ambtsplichten overleden zijn, alsmede aantal gesneuvelde of gewonde mil. van Inl. landaard (w. o. ook Amb. te verstaan);
achter namen der Eur. minderen wordt steeds hun St. No. vermeld; St. No. Kol Res. niet. Voor off. is vermelding naam en rang (Luit. A, Kap. B voldoende, behalve wanneer naam door meerdere off. van dergelijken rang gedragen wordt, in welk geval, al naar gelang zij niet of wel tot hetzelfde wapen behooren, hetzij dat wapen dan wel voorletter vermeld moeten worden (Luit. Inf. A; Kap. G. H. B...);

b. alle verwondingen, zelfs onbeduidende schampschoten, dan wel verwondingen van onbeduidenden aard — welke echter in telegram aldus zullen zijn te qualificeeren — alleen uitgezonderd verwondingen, die zoo gering zijn, dat niemand er aan denken zou, ze in een particulier bericht te vermelden.

(14*a*) Van namen en st. Nos. der gesneuvelde of gewonde Eur. mil. van Surin. afkomst. (Surinamers) wordt door hoofd gew. bestuur rechtstreeks telegr.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kennis gegeven aan Gouv. v. Suriname te Paramaribo; daartoe zal uit het in (12) bedoelde bericht eventueel moeten blijken, welke der daarin genoemde Eur. mil. van Surin. afkomst (Surinamers) zijn.

(15) Het is alleen aan Hoofden Gew. bestuur geoorloofd om nopens zulke voorvallen inlichtingen te verstrekken ten behoeve van dagbladen, zoodat de verschillende mil. autoriteiten zich van geven van die inlichtingen hebben te onthouden.

(16) Door Afd. of Gew. Mil. Ct. moet — waar mogelijk telegr. — aan D. v. O. mededeeling worden gedaan van namen en St. Nos. der mil. van Surin. afkomst. (Surinamers), zoomede van die van militairen van niet Eur. landaard, die gesneuveld of gewond, dan wel binnen 6 weken tengevolge van verwonding overleden zijn.

(17) Daartoe zal Ct. van ageerenden troep rechtstreeks aan Gew. mil. Ct. mededeeling doen van namen en St. Nos. van mil. bedoeld in vorige alinea; deze berichten, eventueel gelijktijdig te verzenden met die bedoeld in (12), mogen echter geen vertraging in verzending van deze laatste tengevolge hebben.

(18) Van namen slachtoffers bijzondere rampen, die in regel spoedig veler aandacht bezig houden, zooals vulc. uitbarstingen, schipbreuken, spoorwegongelukken enz. en van hen, die om het leven komen door ongeluk van zoodanigen aard, dat het in dagbladen wordt besproken, wordt voor zooveel betreft Eur. mil. mededeeling gedaan op wijze, in alinea (9) en (28) b. aangegeven.

(19) Bij toepassing vorenstaande bepaling moet door betrokken autoriteiten steeds met oordeel worden gehandeld.

(20) Het is toch wenschelijk niet aangstvallig aan letter der voorschriften vast te houden, maar

bij opvolging daarvan ten allen tijde voor oogen te houden, dat doel der voorgeschreven maatregelen is, den Min. v. Kol. zoo spoedig mogelijk in gelegenheid te stellen, betrekkingen van betrokken militairen te waarschuwen.

(21) In alle gevallen, waarin bestaande bepalingen twijfel overlaten omtrent noodzakelijkheid van berichten overlijden, moet kennisgeving al dadelijk worden verzonden.

(22) Bij onmogelijkheid om kennisgeving dadelijk in alle opzichten volledig te doen zijn, mag daarin geen reden worden gevonden om verzending uit te stellen; reden onvolledigheid wordt dan vermeld, terwijl zoodra mogelijk volledige kennisgeving volgt.

(23). Door Korps- of Det. Ct. wordt omtrent Eur. mil. van alle plaats gehad hebbende sterfgevallen als bedoeld bij art. 214 K. I. onverwijld, onder toezending ter inzage van extr. stamb. van overledene, mededeeling gedaan aan betrokken kwartierm. of administr., die daarna voor nakoming voorgeschreven bepalingen noodige verricht. (Zie 1).

(24) Wanneer Eur. mil. of Eur. landsdienaren tot Leger behoorende, overlijden of vermist geraken (vermoedelijk overlijden a/b. van schepen der K.P.M.) wordt hiervan, zoo mogelijk telegr., kennis gegeven aan Ie. Afd. D. v. O. door (mil.) ct. van eerste garn. haven, die het schip aandoet onder vermelding van oorzaak of vermoedelijke oorzaak van overlijden of vermissing.

(25) De pl. (mil.) ct. ontvangt hiertoe schriftelijk kennis van betrokken gezagvoerder.

(26) Kennisgeving aan Min. v. Kol. c. q. ook die aan Troepen ct. in Suriname wordt alsdan door D. v. O. verzonden.

(27). Ook in gevallen waarin bepaalde in (9) en (14) niet van toepassing is, zal door betrokken Afd.- of

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Gew. Mil. Ct. met meesten spoed, zoo mogelijk telegr., aan le Afd. D. v. O. mededeeling worden gedaan van overlijden van off. (onderluit.).

(28). Afgescheiden van al het vorenstaande wordt nog bepaald:

a. bij overlijden van off. (onderluit.) zal daarvan door betrokken Pl. (Mil.) ct. c. q. Afd. (Gew. Mil.) ct. met meesten spoed — zoo mogelijk telegr. — mededeeling worden gedaan aan eventueel h. t. l. wonende naaste familiebetrekking van overledene. Teneinde in voorkomende gevallen noodige te kunnen verrichten, zullen zoowel Afd. (Gew. Mil.) cten. als korps-(det.) cten. op hun bureel opgave doen aanhouden van door in hun Afd. (Gew.) geplaatste, tot hun korps (det.) behoorende off., onderluits. op te geven adres, aan hetwelk c. q. bericht, als hier bedoeld, moet worden gezonden.

b. ingeval Eur. mil. beneden rang onderluit. overlijdt of verwonding bekomt onder omstandigheden, dat (9) of (14) van toepassing is, zal daarvan door Afd. (Gew. Mil.) ct. dan wel Pl. (Mil.) ct. onverwijld — zoo mogelijk telegr. — door tusschenkomst van betrokken Hoofd Pl. bestuur, worden kennis gegeven aan eventueel h. t. l. wonende naaste familieleden, vermeld in voor laatste rubriek van staat Lr. B.

c. ingeval Eur. mil. beneden rang onderluit. overlijdt en (9) of (14) niet van toepassing zijn, zal korps- (det.) ct. zoodra mogelijk, door tusschenkomst van betrokken Hoofd Pl. Bestuur, bij particulier schrijven kennis geven van overlijden aan onder b. hiervoren bedoelde familieleden. Is in gevallen sub. b. en c. opgegeven familielid militair, dan geschiedt mededeeling mondeling, waartoe zoo noodig tusschenkomst van betrokken korps-, det., of Pl. (Mil.) ct. kan worden ingeroepen.

MODEL No. 90 (A.O. 1903 No. 161.)

KENNISGEVING.

In geval deze kennisgeving niet dadelijk geheel volledig kan worden opgemaakt of later wordt verzonden, dan op den dag na dien van overlijden, moeten de redenen daarvan aan de keerzijde worden bekend gesteld.

.....(*a*)

Op den .....
1900 .....
overleed te .....
aan de gevolgen van (*f*) .....
de .....(*b*)
.....(*c*)
alg. st. No. .....
geboren te .....
vader .....
moeder .....
laatst gewoond te .....
....., *den* .....19...

Afgegeven voor orig. / dupl. / tripl. (*d*)

De .....(*e*)

Aan (*g*).

(*a*) Hosp., garn. of korps.
(*b*) Rang of graad.
(*c*) Naam en voornamen.
(*d*) Geldt de kennisgeving het overlijden een mil. van Surin. afkomst. (Surinamer) dan is het orig. bestemd voor den Kap. Ct. der Troepen in Suriname te Paramaribo; het dupl. voor het Dep. v. Kol. te 's-Gravenhage en het tripl. voor het D. v. O. te Batavia. Voor andere Eur. militairen is het orig. bestemd voor het Dep. v. Kol. te 's-Gravenhage, het dupl. voor het D. v. O. te Batavia.
(*e*) Administr. of kwartierm. dan wel korps- of det. ct.
(*f*) In gevallen waarbij het overlijden het gevolg is geweest van zelfmoord, verdrinken, verwonding, vergiftiging, als anderszins dan wel wanneer de oorzaak van het overlijden onbekend is, behoort aan de ommezijde zoo volledig mogelijk te worden toegelicht onder welke omstandigheden het overlijden heeft plaats gehad. In gevallen van zelfmoord, dient tevens zoo mogelijk de reden daarvan te worden medegedeeld
Hebben de kennisgevingen betrekking op Eur. Militairen, die ingevolge een rechterlijk gewijsde zijn geëxecuteerd, dan behoort de kwalificatie van het misdrijf met eene korte omschrijving der feiten te worden opgenomen.
(*g*) In te vullen: den Kap. Ct. der Troepen in Suriname te Paramaribo dan wel: „het Dep. v. Kol. (Bur. C) te 's Gravenhage" al naarmate de kennisgeving betreft het overlijden van Surinamer dan wel ander Eur. mil.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

b. **A. O. 1909 No. 25.**

Rapport, in te dienen bij overlijden van militairen bij en door de vervulling van hunne dienstplichten.

Met terugzicht naar voorgeschrevene in (9) van A. O. 1903 No. 161, wordt bepaald dat de daar bedoelde mededeeling zoo spoedig mogelijk gevolgd zal worden door omstandig rapport omtrent voorgevallene, waaruit moet blijken aan welke oorzaken ongeval is te wijten.

Een gelijk rapport wordt ingediend ten aanzien van mil. van niet. Eur. landaard, die, niet vallende onder bepaalde in (14) dier A. O., onder omstandigheden als aangegeven in (9), den dood hebben gevonden.

c. **A. O. 1893 No. 50.**

Gewondenstaat.

De opgave van bij eenige expeditie of veldtocht bekomen wonden of lichaamsgebreken (zie bijgevoegd model letter B.) wordt door Ct. der expeditie — met vermelding van datum en affaire waarbij — ingediend, zoo spoedig mogelijk nadat die wonden of gebreken zijn bekomen; omschrijving daarvan geschiedt door den oudst aanw off. v. gezondh., die den staat mede onderteekent.

MODEL Letter B.

Korps, Wapen of Dienst

Expeditie tegen:

Opgave van bekomen wonden.

Alg. stamb. No.	Namen en voornamen.	Rangen.	Op welke datums bekomen.	Bij welke gelegenheden.	Omschrijving.

Voor de omschrijving: *Te* ..... *den* ..... *19* .....

De off. v. gezondh. De Ct. der expeditie,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

d. **A. O. 1870 No. 67.**

Onderzoek en verslag bij (poging tot) zelfmoord.

Bij zelfmoord van mil. of poging daartoe, wordt door korps- of det. ct., dan wel door eene door hem te benoemen commissie, onderzoek gedaan naar toedracht, zoomede naar oorzaak of aanleiding.

Van bevinding wordt proces-verbaal gedresseerd en dit vergezeld van beschouwingen des berichtgevers en van visum repertum van off. v. gezondh., die verwonde of lijk geschouwd heeft, door tusschenkomst van pl. mil. ct., ingezonden aan afd. of gew. mil. ct.

Slechts voor geval het gebeurde aanleiding mocht kunnen geven tot treffen van bijzondere maatregelen, geeft deze autoriteit daarvan kennis aan D. v. O. d.t. van chefs van Wapens of Diensten, onder overlegging van afschrift van ter zake handelende bescheiden.

e. **Noodtestament te velde.**

In tijd van oorlog kunnen krijgslieden en andere personen tot legers behoorende en zich in het veld of in belegerde plaats bevinden, hunnen uitersten wil maken ten overstaan van een off., welke ten minste rang van luit. heeft of, zoo er geen off. aanwezig is, dan persoon die op de plaats het hoogste mil. gezag uitoefent mitsgaders in tegenwoordigheid van twee getuigen (art. 946 Burg. Wetb.)

Deze getuigen moeten zijn mannelijke, meerderjarige ingezetenen van Ned. Indië; zij moeten taal verstaan waarin uiterste wil is opgesteld (art. 944 B. W.).

Uiterste wil zal door erflater, alsmede door dengene,

voor wien hij is verleden, en ten minste door één der getuigen onderteekend moeten zijn. Indien erflater of een der getuigen verklaart, dat hij niet schrijven kan, of belet wordt te teekenen, zal van die verklaring, alsmede van oorzaak van dat beletsel in het stuk uitdrukkelijk worden melding gemaakt (art. 949 B. W.).

Deze uiterste wil zal krachteloos zijn, indien erflater komt te sterven 6 maanden nadat oorzaak, waarom hij in dien vorm is opgemaakt, heeft opgehouden (art. 950 B. W.).

In het in art. 946 B. W. bedoeld geval kan belanghebbende ook beschikken bij onderhandsch stuk, mits geheel door hand der erflaters geschreven, gedagteekend en onderteekend (art. 951 B. W.).

Zoodanige uiterste wil zal krachteloos zijn, indien erflater is overleden 3 maanden nadat oorzaak van deze opmaking heeft opgehouden, ten ware dat stuk bij notaris mocht zijn in bewaring gegeven (art. 952 B. W.).

In verband met vorenstaande bepalingen, welke op straffe van nietigheid van betrokken stuk moeten worden in acht genomen (art. 953 B. W.) volgt hieronder model van z. g. noodtestament te velde.

Op heden den zevenden Januari negentien honderd en twee, in tegenwoordigheid van na te noemen getuigen, verscheen voor mij Jan, Willem Zanders, eerste luitenant bij het tiende bataljon infanterie, Jan Staveren, sergeant bij de tweede compagnie van voornoemd bataljon, comparant, mij Luitenant bekend, bij uiterste wil wenschende beschikken, heeft, in tegenwoordigheid van de getuigen, mondeling en zakelijk opgaaf gedaan van zijnen uitersten wil aan den ondergeteekende, Luitenant,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die daarvan het navolgende opstel heeft gereed gemaakt en onmiddellijk eigenhandig in schrift heeft gebracht:

„Ik benoem tot.....enz" (namen, voornamen en c.q. betrekkingen of nadere aanwijzingen volledig op te nemen).

Daarna is in tegenwoordigheid der getuigen aan den comparant, door mij, Luitenant, de uiterste wil, zooals daarvan bovenstaand opstel was gereedgemaakt, voorgelezen, en na die voorlezing is door mij, Luitenant, in tegenwoordigheid van de getuigen, aan den comparant afgevraagd of het voorgelezene voor hem duidelijk was en of het zijn uitersten wil bevat, hetgeen de comparant toestemmend heeft beantwoord.

Waarvan acte is verleden te velde in de nabijheid van.....in tegenwoordigheid van..... (naam, voornamen en hoedanigheid) en van..... (id id id) als getuigen.

„Onmiddellijk na door mij, Luitenant, gedane voorlezing is deze akte door den comparant, door mij, Luitenant, en door de getuigen onderteekend".

dan wel: „Onmiddellijk na door mij, Luitenant, gedane voorlezing, is deze akte door mij, Luitenant, en de getuigen onderteekend, nadat door den comparant was verklaard, dat hij niet kan onderteekenen wegens zwakte, veroorzaakt door . . . . . .".

Volgen de handteekeningen.

Opmerking.

Men verzuime vooral niet om van overlijden van Eur. en daarmee gelijkgestelden zoo spoedig mogelijk aangifte te doen op naastbijzijnde plaats waar registers v/d burgerl. stand aangehouden worden. Een eventueel verzuim heeft voor nabestaanden bij bereddering van boedel zeer onaangename gevolgen, die niet dan met veel moeite opgeheven kunnen worden.

f. Reglement militaire nalatenschappen.

Ie afd. Algemeene bepaling.

Art. 1. Bij overlijden van Eur. en met deze gelijkgestelde mil. behoorende tot leger in Ned.-Indië, wordt ten opzichte hunner nalatenschappen gehandeld, zooals in dit regl. is bepaald.

Het regl. is mede van toepassing:

a. op voorloopige bewaring goederen van wegens desertie afgevoerde of op andere wijze vermiste mil., en

b. op nalatenschappen van Eur. en met dezen gelijkgestelde burgerpersonen, die, tot dienst van leger gebruikt wordende of leger volgende, in tijd van oorlog te velde of in belegerde plaats overlijden.

IIe Afd. Van het benoemen commissarissen.

Art. 2. Indien mil., bedoeld in art. 1, is overleden, zonder dat erfgenamen, uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen of andere rechthebbenden ter plaatse aanwezig zijn en op boedel aanspraak maken, worden ter plaatse van overlijden, zoomede in garn. waar overledene goederen heeft achtergelaten, 2 commiss. benoemd, om voor nalatenschap zorg te dragen in voege als hieronder is voorgeschreven.

Bijaldien overlijden heeft plaats gehad gedurende zeereis a/b van particulier vaartuig, van vaartuig der Gouvts. Marine of van oorlogsbodem, worden ter plaatse van aankomst commiss. benoemd, ten einde verder beheer van schipper of a/b benoemde commiss. over te nemen.

Indien commiss. of een hunner verhinderd worden als zoodanig te fungeeren, wordt in hunne vervanging

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

onmiddellijk voorzien door autoriteit, die hen heeft benoemd.

Art. 3. Commiss. worden zooveel mogelijk naar toerbeurt gekozen uit korps of dienstvak, waartoe overledene behoorde.

Een der commiss. is steeds off. en de andere mil. van gelijken of daaraan naastbij komenden rang als overledene.

Art. 4. Commiss. worden benoemd door korps- of dienstchef, ter plaatse waar benoeming moet geschieden, aanwezig, en, indien overledene voor memorie werd gevoerd, door pl. chef van dienst, waartoe hij behoorde.

Indien geen korpsct. of chef van dienst ter plaatse aanwezig is, worden commiss. benoemd door pl. mil. ct.

Art. 5. Waar geen der autoriteiten, in art. 4 vermeld, aanwezig is, benoemt hoogste burg. autoriteit ter plaatse een burg. persoon tot commiss. aan wien onderoff. of minder mil. als mede-commiss., wordt toegevoegd.

Op plaatsen, waar slechts één off. aanwezig en deze tevens met burg. gezag belast is, treedt, bij diens overlijden, de onmiddellijk in rang op hem volgende mil. als commiss. in boedel op, die zich voorloopig, totdat vervanger van overledene zal zijn aangekomen, een ander mil. van garn. als mede-commiss. toevoegt.

Bij aankomst van dien vervanger treedt deze als mede-commiss. op.

Art. 6. Indien zich ter plaatse van overlijden geene mil. bevinden, wordt nalatenschap onverwijld als onbeheerd aanvaard door weeskamer, onder wier ressort nalatenschap is opengevallen.

IIIe Afd. Van de verrichtingen van commissarissen.

Art. 7. Commiss. zijn verplicht om na vooraf-

gegane verzegeling, wanneer zij die mochten noodig achten, boedelbeschrijving op te maken en goederen voorloopig te bewaren en daarmede te handelen zooals verder bij dit regl. is bepaald.

Art. 8. Wanneer zich rechthebbenden op nalatenschap aanmelden, geven commiss. in boedel dezen terstond aan die rechthebbenden over, tegen bewijs van ontvangst in duplo.

Commiss. zenden orig. van dat bewijs aan autoriteit, die hen heeft benoemd, ter nederlegging in haar archief.

Art. 9. Wanneer erfgenamen bekend zijn, geven commiss. onverwijld kennis van overlijden:

a. wanneer erfgenamen meerderjarig zijn aan hen zelven;

b. wanneer zij minderjarig zijn en nog niet in voogdij is voorzien, aan betrokken weeskamer, onder toezending van akte van overlijden, mitsgaders van geboorte-akte van kinderen vóór zoover zij die hebben kunnen bekomen;

c. wanneer zij minderjarig zijn en voogd hebben, aan dezen en aan weeskamer, welke toeziende voogdij uitoefent.

Art. 10. Wanneer overledene geen bekende erfgenamen heeft of deze zich niet in Ned.-Ind. bevinden, of wel wanneer bekende in Ned.-Ind. aanwezige erfgenamen binnen een hun door commiss. in billijkheid te stellen termijn van ten hoogste 4 maanden, zich niet als rechthebbenden op nalatenschap aanmelden, of eindelijk wanneer, zooals b.v. te velde, op expeditie, enz. geen mogelijkheid bestaat tot behoorlijke bewaring der nagelaten gelden en goederen, handelen commiss. overeenkomstig art. 11 t/m. 19.

Evenzoo handelen zij met opzicht tot goederen van wegens desertie of op andere wijze vermiste mil.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Art. 11. Commiss. doen zich door administr. van korps of garn. of door gew. Int. bij wien overledene in betaling was, onderrichten of overledene schulden aan lande heeft.

Zij ontvangen van hen, na aftrek dier schulden de aan boedel nog toekomende gelden wegens traktement, fourage-gelden enz.

Zij doen zich wijders door genoemde administr. ter hand stellen opgave schulden, waarvoor korting op traktement van overledene bevolen, maar niet of slechts gedeeltelijk bewerkstelligd is.

Art. 12. Commiss. zijn gehouden roerende goederen, in boedel aanwezig, voor zoover deze niet bewaard behoeven te worden, in openbaar aan meestbiedenden te doen verkoopen.

Van dien verkoop zijn uitgezonderd effecten, obligatiën en andere geldwaardige papieren.

Indien verkoop door middel van vendu-Dep. niet wel mogelijk, of wegens gering bedrag des boedels, in verhouding tot te maken kosten, niet wenschelijk is, zal verkoop, buiten tusschenkomst van vendukantoor, aan meestbiedende tegen contant geld mogen geschieden, mits vooraf aan dezen verkoop zooveel mogelijk openbaarheid worde gegeven.

Art. 13. Commiss. genieten geen beheerloon.

De kosten, door voorloopig beheer veroorzaakt, komen ten laste van den boedel.

Art. 14. Commiss. houden nauwkeurig aanteekening van alle ontvangsten en uitgaven.

Art. 15. Zoodra commiss. aan hunne verplichtingen hebben voldaan, geven zij boedel, zonder tusschenkomst van agenten van betrokken Weeskamer, rechstreeks aan dat college over [1]).

[1]) Bij art. 1 van Staatsbl. 1885 No. 15 is bepaald, dat functiën van college van boedelmeesteren te Batavia, worden opgedragen aan Weeskamer aldaar.

Deze doet, na ontvangst, bewijs daarvan in duplo toekomen aan autoriteit, die commiss. heeft benoemd.

Overgave boedels geschiedt uiterlijk binnen 2 maanden na dag, waarop nalatenschap is opengevallen; worden commiss. echter hierin door buitengewone omstandigheden verhinderd, dan geven zij daarvan, met vermelding redenen, vóór verstrijken van dien termijn kennis aan autoriteit, die hen heeft benoemd.

De in voorgaande alinea gestelde termijn is niet van toepassing op boedels van mil. bedoeld in art. 1 sub *a.* voor welker overgave termijn van 6 maanden is toegelaten.

Art. 16. Bij overgave worden overgelegd:

a. boedelbeschrijving;

b. uittreksel vendurol met daartoe betrekkelijke acceptatie of opgave, door commiss. onderteekend, van opbrengst der buiten tusschenkomst van vendu-dep. verkochte goederen.

c. afrekening met administr. en opgave schulden bedoeld in art. 11;

d. staat der ontvangsten en uitgaven met bewijzen en het saldo des boedels door tusschenkomst van 's lands kas;

e. inventaris der niet verkochte goederen met vereischte inlichtingen;

f. nagelaten familiepapieren in één verzegeld pakket met opschrift „familiepapieren van wijlen...''

g. extract stamboek;

h. verklaring van commiss. dat, voor zooveel hun bekend, overledene geen wettige of wettelijk erkende natuurlijke kinderen heeft nagelaten; of — indien wel kinderen zijn nagelaten, maar dezen zich niet in Ned.-Ind. bevinden, — opgave van namen, ouderdom en woonplaats

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dier kinderen; of eindelijk, — wanneer in Ned.-Ind. aanwezige erfgenamen zich niet tot het aanvaarden der nalatenschap hebben aangemeld, of op aanvaarding der nalatenschap niet is kunnen worden gewacht, — opgave van erfgenamen, aan wie van openvallen der nalatenschap kennis gegeven is, en van termijn, hun daarbij gesteld.

Art. 17. Commiss. geven kennis van overgave aan autoriteit, die hen heeft benoemd, onder overlegging van afschrift van staat, in § d. — en van inventaris in § e. art. 16 vermeld.

Deze autoriteit bewaart, na ontvangst van bewijs, bedoeld in 2e alinea van art. 15, orig. daarvan in haar archief en zendt dupl. aan betrokken boedelcommissarissen.

Art. 18. Wanneer mil. buiten zijn garn. overlijdt, behooren commiss. ter plaatse van overlijden zich te verstaan met die in garn. plaats van overledene.

Zij zenden vereischte berichten en bescheiden aan commiss. in garn. plaats, die eerst daarna handelen overeenkomstig art 15.

Art. 19. Wanneer niet blijkt, dat overledene iets heeft nagelaten, geven commiss. daarvan zoo spoedig mogelijk en uiterlijk binnen een termijn van 2 maanden na overlijden schriftelijk kennis aan autoriteit, die hen heeft benoemd, en aan weeskamer binnen wier ressort persoon is overleden.

IVe. Afd. Van verdere verrichtingen met betrekking tot den boedel.

Art. 20 Autoriteiten, die commiss. benoemen, houden daarvan aanteekening op staat, ingericht volgens het aan deze ordonnantie gehecht model.

Nalatenschappen van Eur. mil. en die van Inl. of

met hen gelijkgestelde mil. worden op afzonderlijke staten vermeld.

Jaarlijks op 2 Januari worden van elk dezer staten, loopende over geheele afgeloopen jaar, 2 afschriften gezonden aan Ct. v/h Leger en Chef v/h D. v. O. in Ned.-Ind.

Voor geval in afgeloopen jaar geen commiss. zijn benoemd, worden nihilstaten in enkelvoud ingediend.

Indien bij afsluiten van staat daarop voorkomen boedels, welke nog niet aan rechthebbenden of aan betrokken weeskamer zijn overgegeven, wordt reden daarvan in staat vermeld, en worden die boedels op staat van volgend jaar overgebracht.

Een exemplaar van afschriften in 3e alinea van dit art. bedoeld, betreffende boedels van Eur. mil. wordt door Ct. v/h Leger gezonden aan Weeskamer te Batavia, en één van die betreffende boedels van Inl. of met hen gelijkgestelde mil. aan betrokken boedelkamer.

Art. 21. Wanneer mil. buiten zijn garn. plaats is overleden, geeft autoriteit, die ter plaatse van overlijden, dan wel bij overlijden a/b van een vaartuig, ter plaatse van aankomst commiss. benoemt, daarvan kennis aan autoriteit, die, als dit noodig is, commiss. in de garn. plaats benoemt.

Art. 22. Vervallen.

Ve. Afd. Slotbepaling.

Art. 23. Nalatenschappen van Inl. of met hen gelijkgestelde mil. worden overgelaten aan daarop rechthebbenden (d. z. volgens schrijven D. v. O. IIe afd., 1e bur. d.d. 31 Oct. 1884 No. 5 vrouwen, huishoudsters of familiebetrekkingen).

Bij ontstentenis van dezen wordt boedel voorloopig beheerd ingevolge dit regl., en daarna overgegeven aan den betrokken boedelkamer.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

MODEL No. 51 (ART. 20).

Naam van korps, dienst, enz. jaar 19....

STAAT van overleden militairen, (*a*) tot verzorging van wier boedels door den (*b*)..... commissarissen zijn benoemd.

Alg. Stamb. No.	Namen en voorletters der overledenen.	Rang of graad.	Overleden: te	Overleden: den	Met of zonder testament.	Namen der commissariss. en datum waarop benoemd.	Datum waarop, en personen of autoriteiten aan wie de boedel is overgegeven.	Overgegeven contanten.	Overgegeven niet verkochte goederen en familie-papieren.	Toelichtingen.

. . . . . , den. . . . . 19. . .

De (*b*.) . . . . .

(*a*) Zie laatste bladzijde „Toelichtingen".
(*b*) In te vullen de autoriteit die commiss. heeft benoemd.

Toelichtingen.

Tot behoorlijke uitvoering v/h regl., wordt volgende onder aandacht gebracht:

1. Als nalatenschappen van Eur. en met hen gelijkgestelde mil., bedoeld bij art. 1, worden aangemerkt boedels van alle christenen, onverschillig tot welken landaard zij behooren, terwijl alle nalatenschappen, welke niet onder die categorie kunnen worden gerangschikt, worden geacht te behooren tot die van Inl. en met hen gelijkgestelde mil., bedoeld bij art. 23.

Boedels van overleden mil. ambtenaren zijn geen mil. nalatenschappen, uitgezonderd in gevallen, bedoeld bij art. 1, punt *b*.

Als rechthebbenden op nalatenschappen van Inl. en met hen gelijkgestelde mil., worden in de eerste plaats hunne vrouwen en kinderen aangemerkt.

2. Bij overlijden a/b van particulier vaartuig of van vaartuig der Gouv. Marine, worden geene commiss. benoemd, doch geeft commdt. v/h det. den boedel, tegen bewijs in duplo, over a/d scheepsgezagvoerder.

Het benoemen van commiss. a/b bedoeld bij 2, alinea art. 2, heeft alleen betrekking op overlijden a/b van oorlogsschepen.

In dat geval geeft det. Ct. den boedel over a/d in gemelde functie benoemde zee-offn.

3. Indien b/h opmaken boedelbeschrijving, bij art. 7 bedoeld, blijkt, dat zich in nalatenschap bevinden officieele stukken of afschriften daarvan; kaarten, niet in handel verkrijgbaar; alsmede Ned. ridderorden, welke overledene werden toegekend, zenden commiss. die voorwerpen a/d. autoriteit, die hem heeft benoemd.

Wordt boedel door commissariss. aan erfgenamen of executeurs overgegeven, zonder voorafgaande boedelbeschrijving, dan nemen zij opgemelde stukken, kaarten of rijks-orden tegen eenvoudig ongezegeld bewijs van erfgenamen of executeurs in ontvangst, of wel vorderen van dezen verklaring, dat geene zoodanige stukken, kaarten of rijks-orden in boedel aanwezig zijn, welk bewijs door hen almede wordt aangeboden a/d autoriteit, die hen heeft benoemd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De b/d ridderorden behoorende bescheiden blijven als familiepapieren i/d boedel.

4. Indien zich in nalatenschap testamenten bevinden, zijn commissariss. verplicht deze ten spoedigste te doen registreeren b/d weeskamer waaronder plaats van overlijden sorteert.

5. Verzegeling v/d boedel geschiedt ter plaatse waar raad van justitie gevestigd is, door griffier bij dat college, of wel, doch alleen in geval van ontstentenis of wettige verhindering v/d griffier, door substituut-griffier; overal elders d/d secretaris der residentie, of bij diens ontstentenis of wettige verhindering, door elk ander Eur. beambte, daartoe d/d resident aan te wijzen; en kan worden gevorderd.

1e. door overgebleven echtgenoot en door al degenen, welke mochten bewijzen eenig recht te hebben op nalatenschap of gemeenschap.

2e. door schuldeischers der nalatenschap, voorzien van executorialen titel, of anders, na summier onderzoek v/d gegrondheid hunner vorderingen en van hun belang bij verzegeling, op verlof v/d pres v/d R. v. justitie;

3e. in geval personen, onder 1e vermeld, niet tegenwoordig mochten zijn door diegenen die in dienst waren v/d overledene of met hem te zamen woonden;

4e. door uitvoerders van uitersten wil;

5. door naastbestaanden van belanghebbende minderjarigen of onder curateele gestelden, indien deze, buiten het geval voorzien bij 2e lid art. 360 B. W. van geene voogden of curators zijn voorzien, gelijk mede indien hunne voogden of curators niet tegenwoordig zijn.

6e. Het orig. v/h bewijs van overgave des boedels, bedoeld bij art. 8 en 15,— opgemaakt volgens hierbij behoorende model no. 1, naarmate van omstandigheden gewijzigd,— wordt geschreven, wanneer gezamenlijk bedrag van baten zonder aftrek lasten *f* 50.— (vijftig gulden) of méér bedraagt, op zegel van *f* 1,50 en bij mindere waarde op ongezegeld papier.

7e. Indien overeenkomstig art. 11, aan boedels van overledenen nog bezoldiging, enz. moet worden uitbetaald, wordt daarop niet meer ingehouden dan zou zijn geschied, indien overlijden niet had plaats gevonden.
Commiss. onderzoeken bij die uitbetaling of overledene al dan niet delegatie naar Ned. passeerde, en doen zich, in bevestigend geval, de in loop v/h kwartaal van overlijden daarvoor ingehouden bedragen uitbetalen.

8. Bij verkoop van goederen, bedoeld bij art. 12, gaan commiss. steeds met oordeel te werk.

De woorden in dat art: „voor zooverre deze niet bewaard behoeven te worden", laten commiss. volkomen vrijheid, om t/o v/d verkoop te handelen, zooals zij dit in belang v/d boedel het best achten.

Zijn goederen van waarde aanwezig, die plaatselijk niet dan met groot nadeel zouden kunnen worden verkocht, dan behoort verkoop niet te geschieden, en worden m/d geldswaardige papieren en andere stukken, zooals b. v. die waarover overledene bij geschrifte heeft beschikt, of wel zoodanige als alleen voor erfgenamen van waarde worden geacht, b. v. horloges, ringen en in 't algemeen preciosa, blijkbaar behooren tot familiestukken v/d overledene, a/d weeskamer overgegeven.

Eereteekenen, medailles, schietprijzen en dergelijke onderscheidingsteekenen (a) moeten niet worden

(a) Hieronder niet te verstaan versierselen der verschillende Rijksorden, waarvoor afzonderlijke bepalingen van kracht zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verkocht, doch m/d daarbij behoorende brivetten als familiepapieren worden aangemerkt.

9. Boven en behalve uitgaven, welke commiss. moeten doen, ingevolge 2e lid art. 13 behooren tot uitgaven, welke zij kunnen doen — art. 14 — geene andere dan:

A. schulden, welke bevoorrecht zijn op zekere bepaalde goederen opgenoemd in art. 1139 B. W. voor Ned.-Ind., in gevallen, bij daaropvolgende art. nader omschreven;

met dien verstande, dat onmiddellijk na gerechtskosten, bedoeld sub 1 van dat art. volgt personeele belasting, boeten wegens niet tijdige voldoening daarvan en kosten van schatting;

B. 1e begrafeniskosten, behoudens bevoegdheid des rechters om dezelve te verminderen, indien zij bovenmatig zijn;

2. alle kosten van laatste ziekte;

3. loon van dienst- en werkboden over verschenen jaar en hetgeen over loopende jaar verschuldigd is;

4. schuldvorderingen wegens levering van levensmiddelen, gedaan a/d schuldenaar en deszelfs huisgezin gedurende laatste 6 maanden;

5. schuldvorderingen van kostschoolhouders voor laatste jaar;

6. schuldvorderingen v/d staat, voortspruitende uit voorschotten, gegeven op grond van art. 49 der wet van 23 April 1864 (Ind. Staatsbl no. 106), alsmede uit materieele verstrekkingen uit 's lands pakhuizen en magazijnen;

7. schuldvorderingen van vendukantoren en vendumeesters; voor zoover zij bij parate executie invorderbaar zijn.

Commiss. blijven persoonlijk verantwoordelijk en aansprakelijk voor alle uitgaven, welke zij, zonder

instemming v/d weeskamer, hebben gedaan, in strijd m/h regl. of m/d Toelichtingen.

10. Staat van ontvangsten en uitgaven, bedoeld sub d. art. 16, wordt opgemaakt overeenk. model No. 2.

11. Tot verkrijging v/h extr. stamb. bedoeld bij punt g. art. 16, wenden commissariss. zich intijds t/d korps- of dienstchef v/d overledene, die a/d aanvraag moet voldoen.

12. Afgescheiden v/h voorgeschrevene bij art. 20, geven autoriteiten, die commissaris. benoemen, onmiddellijk langs hierarchieken weg a/h D. v. O. kennis v/h overlijden van offn. met opgave tevens van datum en plaats van overlijden.

Ook zenden zij gelijkerwijze en zoodra mogelijk in, de voorwerpen genoemd in 1e alinea § 3 hierboven.

13. Als garn. plaats van mil. die gedurende eene reis wegens overplaatsing komen te overlijden, wordt beschouwd de garn. plaats van waar zij zijn overgeplaatst.

15. Waar in meer bedoeld regl. of in vorenstaande bepalingen sprake is van weeskamers, worden daarmede niet uitsluitend bedoeld weeskamers zelve maar ook hare agenten.

Kennisgeven van overlijden, overgeven van boedels, enz. moet alzoo geschieden a/d weeskamers, dan wel aan hare agenten, ter plaatse of in nabijheid aanwezig, al naarmate plaats van overlijden rechtstreeks onder weeskamer dan wel onder agenten der weeskamer sorteert *(b)*.

15. Zoodra een mil. wordt vermist, wordt d/d comm. der comp. of det. gezorgd, dat achtergelaten goederen in comp. rustkamer of op andere geschikte plaats, worden bewaard, tot zij, na eventueele afvoering v/d vermiste, aan commiss. worden overgegeven.

(*b*) Overgeven boedels geschiedt rechtstreeks aan betrokken weeskamers (wijziging art. 15 regl. ingevolge G. B. dd. 22 Dec. 1898 No. 29).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

MODEL No. 1. (§ 6 hiervoren).

Bewijs van ontvangst.

De ondergeteekende (*a*).....
als daartoe benoemd bij testament van den (*b*).....
.....verleden voor den notaris (*c*).....
te (*d*)..... verklaart ontvangen te hebben van
(*e*)..... commissarissen ter voorloopige verzorging van de nalatenschap van wijlen (*f*).....
de achtergelaten gelden, goederen en papieren, volgens inventaris, ten gevolge waarvan zij, commissarissen, door deze van alle verdere bemoeienis ter zake worden ontheven.

Afgegeven voor..... (*g*), te.....
den.....

De (*a*).....

(*a*) Naam en hoedanigheid van erfgenamen, voogden of executeurs, dan wel standplaats der weeskamer.
(*b*) Datum testament.
(*c*) Naam notaris.
(*d*) Standplaats idem.
(*e*) Namen en rangen commissarissen.
(*f*) Naam en rang overledene.
(*g*) Orig. of dupl.

MODEL No. 2. (§ 10 hiervoren).

STAAT der gedane ontvangsten en uitgaven in den boedel van wijlen .....
overleden te.....op den.....19...
door commissarissen in dien boedel, daartoe benoemd door (2).....

Datums.	Ontvangsten.	Nummers der bewijzen.	Bedrag.	Datums.	Uitgaven.	Nummers der bewijzen.	Bedrag.

Opgemaakt voor..... (1) *te*..... *den*.... 19...

De Commissarissen in den boedel,

(1) Orig. of dupl.
(2) Autoriteit, die commissariss. heeft benoemd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Toelichting.

Posten welke, vóór het verstrijken v/d termijn, bedoeld bij art. 15 v/h Regl. niet zijn geïnd, worden op de rekening-courant binnen 's lijns voor memorie opgebracht.

Voorts wordt er aandacht op gevestigd dat bij 18en Titel 2e Boek B. W. voor Ned. Ind. beheer van alle onbeheerde nalatenschappen, dus ook die van miln. is opgedragen a/d betrokken weeskamer.

Ook m/h oog echter o/d exceptioneelen toestand, waarin miln. verkeeren, wordt van dien algemeenen regel in zooverre afgeweken, dat, in verband m/d voorschriften van dat wetb., eenige bepalingen zijn vastgesteld, strekking hebbende om mil. nalatenschappen, in gevallen waarin zulks noodig is, door mil. commiss. voorloopig te doen bewaren, of voor behoud daarvan te zorgen, totdat rechthebbenden of weeskamer i/d gelegenheid zijn, beheer te aanvaarden.

Op dit beginsel berust Regl. voorl. beheer mil. nalatenschappen in Ned.-Ind.

Hoofdstrekking van dit regl. is alzoo, door mil. comm. slechts hoogst noodzakelijke, door omstandigheden geboden maatregelen te doen nemen; hunne bemoeienis, zooveel mogelijk te beperken. Een en ander wordt echter zeer dikwijls uit oog verloren vele comm. zijn daardoor getreden in bevoegdheid van weeskamer.

Zoo werden op staten van gedane ontvangsten en uitgaven (art. 16 d) herhaaldelijk aangetroffen:

advertentie-kosten en briefporto's wegens oproeping crediteuren en besturen;

contributie societeit, leesgezelschap of andere vereenigingen;

oprichting graftombe of iets van dien aard;

restitutie van geleende gelden;

reisgeld aan bedienden, en dergelijke uitgaven meer,

welke niet kunnen worden gebracht tot die, genoemd bij punt 9 Toelichtingen, door D. v. O. tot behoorlijke uitvoering van het regl. gegeven.

Niet alleen wordt hierdoor afgeweken v/d wet, maar ook stellen commiss. zich aldus bloot aan onaangenaamheden en geldelijke verliezen.

Wel is het duidelijk dat, wanneer baten des boedels lasten in die mate overtreffen, dat ook later opgekomen schuldeischers uit het saldo kunnen worden voldaan, tegen dergelijke onwettigge betalingen geene practische bezwaren kunnen bestaan; doch wanneer geval zich voordoet, òf dat lasten de baten overtreffen, òf dat saldo niet voldoende is om later opgekomen preferente of concurrente schuldeischers te voldoen, dan zouden deze laatsten zich kunnen verzetten tegen door commissariss., buiten grenzen hunner bevoegdheid, gedane betalingen en hen aansprakelijk kunnen stellen voor toegebracht nadeel.

Commiss. worden mitsdien, ook in hun eigen belang, aanbevolen, ten deze met meeste omzichtigheid te werk te gaan, en alzoo, in geval van twijfel, het doen van betaling over te laten a/d weeskamer.

Zij behooren steeds in oog te houden dat nalatenschap slechts voorloopig door hen moet worden beheerd, dat geheele bereddering en verevening, waaronder ook oproepen van schuldeischers, volgens wet, uitsluitend behoort tot bevoegdheid en verplichting van betrokken weeskamer (zie Hoofdstuk VI Instructie Weeskamers in Ned. Ind.).

Verder wordt aangeteekend, dat het aan commiss. wordt verboden onvolledige mededeelingen omtrent onder hun beheer gestelde nalatenschappen te doen.

Onder zoodanige mededeelingen behooren ook te worden gerekend opgaven omtrent boedelsaldo's, waarbij nog niet in rekening zijn gebracht onkosten en beheerloonen der weeskamers.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tot opheffing van ter zake gerezen twijfel, wordt ook nog aangeteekend dat onder „boedelbeschrijving", (art. 7 regl. en punt 3 Toelichtingen) niet wordt bedoeld eene boedelbeschrijving, opgemaakt overeenkomstig art. 672 en volgende v/h Regl. o/d Burgerl. Rechtsvordering, maar alleen eene zoo juist mogelijke opgave van hetgeen boedel aan baten en lasten oplevert.

Ten slotte wordt bepaald, dat op staat bedoeld bij art. 20 voortaan ook moeten worden vermeld overleden mil., in wier boedels, overeenkomstig art. 2, geene commiss. zijn benoemd, met opgave redenen waarom zulks niet is geschied.

Daar gebleken is, dat door sommige autoriteiten in boedels van overleden mil. steeds commiss. worden benoemd, ook dan, wanneer erfgenamen of andere rechthebbenden ter plaatse aanwezig zijn, wordt in herinnering gebracht, dat volgens art. 2 in dit laatste geval eerst dan commiss. moeten benoemd worden, wanneer rechthebbenden — bij wien daaromtrent te voren bericht moet worden gevraagd — geen aanspraak op boedel maken.

IX. REGLEMENT VAN KRIJGSTUCHT, STRAFFEN, RECLAMES, ONDERZOEK, BEVOEGDHEID ENZ.

a. Reglement van Krijgstucht (Uittreksel).

IIe HOOFDSTUK.

Overtredingen tegen de krijgstucht. [1])

Art. 8. Aan overtredingen tegen de krijgstucht maken zich schuldig:

[1]) Voor delicten, welke volgens het Crimineel Wetboek moeten worden berecht, mogen geene disciplinaire straffen worden opgelegd (A. O. 1849 No. 9).

Art. 9. Al wie in hoogeren rang gesteld zijnde, zich eenige feitelijkheden of honende uitdrukkingen tegen zijn ondergeschikten veroorlooft, of ook eene onbehoorlijke correctie tegen denzelven uitoefent of doet uitoefenen.

Art. 10. Al wie, uit losheid of onachtzaamheid, verzuimt uittevoeren hetgeen waartoe hij gecommandeerd is, of te volbrengen de orders, welke aan hem door iemand in hoogeren rang gesteld, gegeven zijn; ook dan zelfs wanneer die order bestaat in het uitvoeren of doen uitvoeren van eene geordonneerde straf.

Art. 11. Al wie zich niet voegzaam onderwerpt aan het ondergaan v/d. geordonneerde straf of correctie.

Art. 12. Al wie geene genoegzame vigilantie betoont, om zich in cas van alarm onder de wapenen te begeven, of uit onachtzaamheid verzuimt, de verschillende appèls, wagten, exercitiën, monsteringen, of inspectiën, waartoe hij gecommandeerd is.

Art. 13. Alle onderoff. of soldaten, die zonder in dienst te zijn, of zonder speciale permissie, zich op straat bevinden, nadat de taptoe geslagen is.

Art. 14. Al wie op wagt of in dienst beschonken wordt bevonden.

Art. 15. Alle schildwagten, welke in tijd van vrede, niet op hunne posten, of daarop slapende of beschonken worden bevonden, wanneer namentlijk daaruit geene schadelijke gevolgen zijn voortgevloeid, alsmede een schildwagt, die aan zijn consigne niet heeft voldaan.

Art. 16. Al wie zijne meerderen oneerbiedig behandelt, kwalijk bejegent, tegen dezelven mort, zich onbetamelijke uitdrukkingen tegen hen veroorlooft, of zich met woorden of gebaren over hunne behandeling onvergenoegd betoont.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Art. 17. Al wie in tijd van vrede boven zijn verlof uitblijft, doch binnen vier weken vrijwillig en zonder agterhaald te zijn, terugkomt of zich aangeeft.

Art. 18. Alle onderoff. en soldaten die, in tijd van vrede, voor de eerste maal gedeserteerd zijn doch binnen vier weken vrijwillig en zonder achterhaald te zijn terugkomen of zich aangeven [1]).

Art. 19. Al wie verkoopt, verpandt, ruïneert of verwaarloost de kleine monteringstukken, of uit luiheid of onachtzaamheid verzuimt natekomen hetgeen omtrent het uiterlijk voorkomen en zindelijkheid in kleeding en wapenen is geordonneerd.

Art. 20. Al wie zich schuldig maakt aan kijverijen en vegterijen, hetzij met hunne kameraden onderling, of met burgers of ingezetenen; of wie geringe excessen, baldadigheden of insolentiën pleegt op staat, in burgerhuizen of drinkwinkels, voor zoo verre dezelven uit dronkenschap, brooddronkenheid, of losbandigheid zijn geschied.

Art. 21. Al wie zich aan ligte strooperijen schuldig maakt.

Art. 22. Alle onderoff. of mindere mil. die zich, zonder schrift. toestemming v/d. comm. off. v/h. korps i/d. huwelijken staat zullen hebben begeven.

Art. 23. Al wie zonder daartoe bevoegd te zijn

[1]) Elk eiland in N. I. in zijn geheele uitgestrektheid, daaronder begrepen de kleinere eil. onder hetzelfde bestuur gesteld, en bijaldien eenig eil. niet in zijn geheele uitgestrektheid onder dadelijk Ned. gezag staat, alleen dat gedeelte v/h. eil. hetwelk onder dat gezag staat, wordt, *in tijd van vrede* en voor troepen, die *niet op voet van oorlog* gebracht zijn, beschouwd als het garnizoen der tot de bezetting behoorende militairen.

Rayon, bedoeld in art. 4 Regl. G.D. wordt door Pl. Ct. bepaald.

Desertie en *poging* daartoe door *Krijgsraad* te berechten.

Rayons-overschrijding wordt *disciplinair* gestraft.

aan de gearresteerden eenige kost of drank brengt of bezorgt.

Art. 24. Al wie zich in drank te buiten gaat, of zich aan liederlijke conduites overgeeft.

Art. 25. Wanneer een zoodanige, als in art. 24 bedoeld, na herhaalde vermaningen, zich niet betert, zal hij d/d comm. off. m/e briefje v. ontslag mogen worden weggezonden, mits zich daaromtrent gedragende naar bepaalde voorschriften en na bekomen autorisatie v/h. D.v.O.

Zoo een off. zich in voege voorschreven te buiten gaat, zullen de comm. der korpsen verpligt zijn, zulks te brengen ter kennisse v/h. D.v.O. ten einde daaromtrent zoodanig te disponeeren, als zal bevonden worden te behooren.

Art. 26. Hetzelve zal plaats hebben ten aanzien van alzulke off. of onderoff. die zich aan grof spelen en maken van onbehoorlijke verteeringen schuldig maken.

Art. 27. Buiten en behalven de hiervoren opgenoemde overtredingen tegen de krijgstugt behooren eindelijk nog hiertoe, en moeten als zoodanig gestraft worden, overtredingen tegen alle voorschriften en reglementen politie en inw. dienst, bereids gearresteerd of nog te arresteeren, en i/h algemeen, schoon hier niet bij name genoemd, alle zoodanige handelingen en gedragingen welke m/d instandhouding eener goede discipline en krijgstugt i/d mil. dienst onbestaanbaar zijn.

IIIe Hoofdstuk. Van de straffen.

De straffen zijn de navolgende:

Art. 28. Voor off. van allen rang.

Provoost ten hoogste gedurende 14 d. met of zonder acces [1]).

[1]) Cachot en provoost worden, voor zooveel daartoe gelegenheid bestaat, in eenzame opsluiting ondergaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kamerarrest met of zonder acces, ten hoogste gedurende 2 mnd.

Art. 29. Voor onderoff. en met hen gelijk staanden:

Degradatie.

Cachot ten hoogste gedurende 4 d. met of zonder verzwaring van w/r.

Provoost, ten hoogste voor 14 d., hetzij op gewone kost, hetzij te a/d w/r.

Politiekamer ten hoogste gedurende 14 d.

Kamerarrest ten hoogste voor 3 w.

Kwartierarrest ten hoogste gedurende 1 mnd.

Art. 30. Voor soldaten enz.

Cachot gedurende 4 d. w/r of gedurende 8 d. a/d w/r en daarbij gesloten in de boeijen met gelijke tusschenpoozen.

Provoost ten hoogste gedurende 14 d. hetzij op gewone kost of a/d w/r en hetzij met of zonder sluiting i/d boeijen.

Politiekamer ten hoogste gedurende 3 w.

Kwartierarrest ten hoogste gedurende 1 mnd.

Strafexerceeren, werktoeren.

Art. 31. Zoodanige soldaten enz. die door herhaalde overtredingen ongehoorzaamheid of liederlijkheid blijken zullen onvatbaar te zijn voor het gevoel van eer, zullen d/d comm. off. v/h korps, op voordragt v/d comp. ct. in eene afzonderlijke of tweede klasse [1]) worden geplaatst, totdat zij voldoende bewijzen van beterschap zullen hebben gegeven, en zal zoowel hunne plaatsing, als hun ontslag daaruit bij korpsorder bekend worden gemaakt.

Art. 32. t/m 35 vervallen.

1) In de strafreden der plaatsing in de 2e kl. zullen, behalve de onmiddellijke aanleiding, in het kort alle voorafgaande ernstige overtredingen, worden vermeld, welke tot de plaatsing hebben bijgedragen.

Art. 36. Geen provoost of cachot kan a/d soldaat enz. worden opgelegd als d/d comp. Commdt. en hoogere off. v/h korps en niet dan na bekomen autorisatie v/d Korps Ct.

Art. 37. Strafexeeren, kwartierarrrest en politiekamer kunnen alleen d/d comp. Ct. en hoogere offn. worden opgelegd.

Art. 38. Het eenvoudig arrest [1]) kan door ieder van hoogeren rang aan zijnen minderen worden geordonneerd; maar de oplegging der straffen, welke daarvan het gevolg kan zijn, zal alleen staan aan zoodanige superieuren als bij de onderscheidene artikelen van dit Reglement is bepaald.

Art. 39. Degradatie kan alleen opgelegd worden door den korps. commdt.

Art. 40. Geen provoost of cachot kan aan onderoff. of met hen gelijk staanden worden opgelegd als d/d comp. ct. en hoogere off. v/h korps en niet dan na autorisatie v/d korps ct.

Art 41. Kwartier of kamerarrest, en politiekamer kan aan onderoff. en met hen gelijk staanden niet dan d/d comp. ct. en hoogere offn. opgelegd worden.

Art 42. Arrest zonder acces en provoost kan aan off. alleen worden opgelegd d/d korps comm.

Art. 43. Wanneer een korps in verscheidene garn. — of detn. verdeeld is, zullen de off. die i/d verschillende gedeelten daarvan kommandeeren over de geheele uitgestrektheid v/h det. hetzelfde regt uitoefenen, als bij voorgaande artn. a/d korps ct. met betrekking tot de straffen, welke niet dan door hem kunnen worden opgelegd, toegekend is; met uitzondering van degradatie en wegzending met een briefje van ontslag.

1) Bedoeld wordt hier *voorloopig* arrest.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Art. 44. Kwartierarrest zal bestaan in zich niet uit 't kwartier te mogen begeven dan ter zake van dienst.

Art. 45. Strafkamers zullen in kwartier of kazernen worden opgerigt, en die voor onderoff. van die voor soldaten afgescheiden zijn.

Art. 46 en 47 vervallen.

Art. 48. Ieder met arrest gestraft off. zal na zijn ontslag zich b/d korps ct. vervoegen, en van dat ontslag kennis geven en rapport doen; en indien het een subeltern off. is, ook b/d Comp. ct.

Art. 49. Kwartier- en kamerarrest benevens politiekamer zullen soldaten enz. of onderoff. niet ontslaan van garn. dienst of v/d exercitiën v/h korps.

Art. 50. Provoost, en cachot zal onderofficieren en soldaten enz. van alle mil. dienst ontheffen.

Art. 51. Arrest met acces zal off. niet verschoonen van garn. dienst, noch v/d exercitiën.

Art. 52. Arrest zonder acces, en provoost, zal hen van allen dienst ontheffen.

Art. 53. Daar bij dit regl. geene bepaalde straf of correctie tegen elke bijzondere overtreding is vastgesteld, maar alleen de onderscheidene soorten dier straffen en correctiën, en de personen, door wie zij naar hunne verschillende rangen kunnen worden opgelegd, zijn voorgeschreven; zoo zal elk meerdere, aan wien de bevoegdheid is toegekend, zorgvuldig toezien, dat hij b/h ordonneeren van dezelven, regtvaardigheid en billijkheid, zoowel als gestrengheid in acht neme; en tijd, plaats, straf en wijze van dezelver uitoefening bepale, naar mate der verzwarende of verlichtende omstandigheden, welke met de daad zelve zijn gepaard geweest.

Art. 54. Men zal in het opleggen der straffen vooral ook onderscheid maken, tusschen diegenen der ondergeschikten, welke zelden misslagen begaan,

en die welke zich dikwijls daaraan schuldig maken; tot dat einde zal bij iedere comp. een strafboek gehouden worden, tot aanteekening der personen, welke eenige straf of correctie hebben ondergaan, en den aard derzelve.

Toelichting. Indien bij het opleggen van eene straf de delinquent zich daaraan niet voegzaam onderwerpt, verdient het geen aanbeveling, staande het rapport de reeds opgelegde straf te verzwaren.

In dergelijke gevallen behoort de eenmaal opgelegde straf te blijven gehandhaafd en den dag na het opleggen dier correctie dan wel na het ondergaan dier straf [provoost of cachot] de gestrafte opnieuw te worden gecorrigeerd wegens het zich niet voegzaam onderwerpen aan eene hem opgelegde straf, dan wel het oneerbiedig gedragen tegenover den straf-oplegger.

b. A. O. 1862 No. 70.

Overtredingen van Alg. Verordeningen.

Naar aanleiding der missive van den Adv. fiscaal voor de Land- en Zeemacht in N. O. I. dd. 12 December 1862 No. 216/1012, wordt mits deze aan de verschillende autoriteiten van het Leger in herinnering gebracht en c.q. ter stipte opvolging aanbevolen, dat mil., die zich schuldig maken aan overtredingen van Alg. Verordeningen met geldboeten bedreigd, naar den krijgsraad of c.q. naar den burgerrechter moeten worden overgewezen, en zij mitsdien niet eigener autoriteit, alsof die overtredingen binnen het bereik van het 2e hoofdstuk van het R. K. vallen, disciplinair mogen straffen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

c. A. O. 1887 No. 69.

Bepalingen omtrent straffen.

1. De straffen zijn vermeld in het Regl.-Krijgst. krijgsvolk te lande.

Strafwachten worden niet meer toegepast.

2. Hoezeer de straffen het onvermijdelijk gevolg zijn van de bij dat Regl. aangegeven overtredingen, mogen zij niet overdreven zijn en moeten vooral de strekking hebben, om den strafschuldige te verbeteren en hem terug te houden van het zich opnieuw schuldig maken aan strafbare handelingen.

Behalve met de grondbeginselen in art. 53 en 54, zal bij het bepalen van eenige straf rekening gehouden moeten worden met rang van den strafschuldige, met aard der overtreding en met vroeger bestrafte gelijksoortige overtredingen (*).

Vaste straffen vooruit op zekere feiten te stellen is verboden.

Bij opleggen van straffen moet een onderzoek naar den aard der overtreding voorafgaan.

Voor de wijze, waarop dit onderzoek behoort te worden ingesteld, wordt verwezen naar A. O. **1901**, No. **70**.

Bij opleggen van straffen moeten alleen in beschouwing worden genomen straffen, welke in het loopend verband of sedert de laatste bevordering worden opgelegd.

Voor manschappen, die wegens slecht gedrag slechts tot reëngagement voor twee jaren en voor gegra-

(*) m.a.w. men mag dus niet straffen zonder voorafgaande raadpleging van 's mans strafboek.

dueerden, die slechts tot beperkt reëngagement voor twee jaren zijn toegelaten, moet bovendien rekening worden gehouden met de straffen der laatste twee jaren vóór die verbintenis.

3. In de *straffen* van arrest op te leggen aan off. bestaan volgens art. 28 Regl, Krijgst. slechts *twee* onderscheidingen en wel kamerarrest *met* accès en kamerarrest *zonder* accès, beide ten hoogste gedurende den tijd van twee maanden.

4. Bij opleggen van straffen behoort er op te worden gelet, dat cachot en provoost in algemeenen zin, minder doelmatige straffen zijn dan politiekamer, kwartierarrest en werktoeren.

Strafexerceeren wordt in den regel niet opgelegd, dan tot het bestraffen van traagheid of onachtzaamheid bij oefeningen.

5. Op korporaals (ook titulair) behooren de straffen van art. 29 en niet die van art. 30 Regl. Krijgst. te worden toegepast.

6. Onderoff. en korp., eenmaal van hun graad ontzet, worden, buitengewone gevallen uitgezonderd, niet dan nadat zij gedurende geruimen tijd afdoende bewijzen van verbeterd gedrag hebben gegeven, en dan nog alleen bij opklimming langs de verschillende tusschengraden, in hun vorigen graad hersteld.

7. Vervallen.

8. Tot opleggen van straffen wegens dienstverzuimen aan recruten, moet niet worden overgegaan, dan nadat gebleken is, dat vermaningen en terechtwijzingen geen doel treffen en dat onwil of weerspannigheid in het spel is.

9. Vervallen.

10. Plaatsing bij strafdet. zoomede terugbrengen van hoogere tot lagere klasse van ongegradueerden, is geen straf, doch administratieve maatregel.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Behoudens bij plaatsing in 2e kl. M.D. en bij veroordeeling berust bevoegdheid tot terugbrengen van hoogere tot lagere klasse van ongegradueerden uitsluitend bij autoriteiten, tot opleggen van degradatie gerechtigd.

Plaatsing in 2de kl. M.D., opgelegd aan ongegradueerde van hoogere klasse, sluit terugbrengen tot laagste klasse van ongegradueerden in zich en eischt dus geene afzonderlijke beschikking.

11. De comm. off. is bevoegd de straffen, welke door zijne ondergeschikte comp. Cten. zijn opgelegd, in te trekken, te verlichten of te verzwaren, doch altijd met inachtneming van hetgeen bij Regl. Krijgst. omtrent aard en duur der straffen is bepaald.

Hij, die straf wijzigt of in omschrijving van strafreden verandering brengt, wordt strafoplegger.

Overigens kunnen straffen en strafredenen alleen gewijzigd worden tengevolge van een daartegen ingebrachte reclame. (A. O. 1874, No. 10).

Degradatie van gegradueerden van speciale wapens of diensten (behalve Art. en Trein) wordt, voor zoover bevoegdheid daartoe bestaat, alleen door Chefs van die wapens op diensten toegepast.

Voor zoover Art. en Trein betreft, wordt degradatie opgelegd:

aan gegradueerden Ber. Art. door Div. Ct., of wat betreft gegradueerden bij zelfst. batterijen (sectiën), door Ct. Veld- en Berg;

aan gegradueerden Vesting-Art. door Ct. Bat. Vesting-Art. of, wat betreft gegradueerden bij zelfst compn. (detn.), door Ct. Vesting-Art.;

aan gegradueerden Trein door Ct. trein.

In afwachting van discip. afdoening eener overtreding behooren onderoff., korpls en mansch. als regel niet in verzekerde bewaring te worden gesteld, dan wanneer aard overtreding dit ter voorkoming

van misdrijven of ongeregeldheden noodzakelijk maakt of zij het hun opgelegde voorl. arr. hebben geschonden.

12. Pl. en pl. mil. comm. hebben het recht tot plaatsing van mil. in 2de kl. M. D. wanneer zij hooger, dan wel ouder in rang zijn dan comm. off. van troepengedeelte waartoe strafschuldige behoort; is dit niet het geval, dan behoort deze straf aan dien comm. off. overgelaten.

Vorenbedoelde autoriteiten hebben — indien zij hooger of ouder in rang zijn dan Korpsct. of als zoodanig optredende ct. van ter plaatse aanwezige troepen — alsmede recht tot degradatie van gegrad. mil. van Inf. Art. troepen en Trein, doch ten aanzien van mil. overige speciale wapens en diensten behoort die straf overgelaten aan betrokken wap. en dienstchefs.

Overigens bezitten pl. en pl. mil. cten ten opzichte van alle tot garn. behoorende mil ter zake van overtredingen, den dienst van en de goede orde in het garn. betreffende, gelijke bevoegdheid als aan comm. off toegekend.

13. Bij det., door adj.-onderoff. gecommandeerd en tot bezetting behoorende van garn. of posten, waar een off. mil. ct. is, zal plaatsing in 2e kl. M. D. door *dezen* en niet door det. ct. worden opgelegd.

Bij det., door mil. beneden rang van adj.-onderoff. gecommandeerd en tot bezetting behoorende van garn. of posten waar een off. mil. ct. is, zullen *alle* straffen door genoemden officier en *niet* door den ct. v/h det. worden opgelegd.

In garnizoenen waar een onderoff. m/h mil. commando is belast, hebben *deze* èn de det. ct., wat het opleggen van straffen aangaat, dezelfde bevoegdheid als een off. mil. of det. ct., met uitzondering nochtans van plaatsing in 2de kl. M. D. welke moet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aangevraagd aan en opgelegd door comm. off. v/h troepengedeelte waartoe det. behoort.

14. Ten opzichte van off.- en onderoff.-kwartierm. b/d mil. adm. die tot beheerend personeel ziekeninr. of kleedingmag. behooren, of die als kwartierm. bij garn.- of korps adm. zijn ingedeeld, wordt voorgeschreven, dat als *hun korpsct.* bevoegd tot opleggen van straffen ingevolge Regl. Krijgst. moet worden beschouwd, de *gew. Int.*, zoodat — behoudens art. 38 van genoemd. Regl. — de kwartierm. bij een bat. *niet* door den bat. comm. de adm. van eene mil. ziekeninr. *niet* door als chef daarbij optredenden off. v. gezondh. kan worden gestraft.

Buiten standplaats van gew. Int. wordt die bevoegdheid van straffen — doch alleen wegens overtredingen tegen krijgst. en goede orde — toegekend aan den pl. (mil.) ct.

15. Orders, betreffende straffen van off., worden i/d eerste plaats a/d betrokken comp. ct. en vervolgens door diens zorg a/d gestraften off. bekend gemaakt.

Mondeling mogen die orders alleen door off. van hoogeren rang dan de gestrafte worden overgebracht; schriftelijk overgebracht moeten zij verzegeld zijn.

16. Arr. met acc. welke a/d off. wordt opgelegd, geeft geen aanleiding om hem te beletten zich vrijelijk in zijne woning en *daartoe behoorende* voorgalerij en verdere gedeelten van zijn huis te bewegen. Alleen in geval van arr. zonder acc. zal de gestrafte off. *binnen* de buitendeur van zijn woning moeten blijven.

17. Behoudens gevallen, waarin eene straf wordt onderbroken tengevolge van ziekte of verandering van standplaats, wordt het gedeelte eener straf, dat om eenen of anderen reden niet kan worden ondergaan, niet ingehaald.

d. A. O. 1901 No. 70.

Bepalingen betreffende te houden onderzoek bij opleggen van en reclameeren over straffen.

Onderzoek, bedoeld in 4e alinea punt 2 van A. O. **1887**, No. **69**, betreffende strafbare feiten, *waarvan reeds van te voren vaststaat, dat zij disciplinair kunnen worden afgedaan*, mag slechts bij ingewikk. gevallen aan commissie worden opgedragen.

Regel moet zijn dat comp. (esk.-, batt.-) ct., niet alleen waar hij zelf straft doch ook waar korpsct. als strafopl. optreedt, het onderzoek houdt. Hij kan zich daarbij *zoo noodig* doen bijstaan door pel.- (sectie-) ct., c.q. off. v/d week.

Ook voor onderzoek te houden *bij reclames over opgelegde straffen* mogen als regel geen commissies worden benoemd.

Heeft comp.-, (esk.-, batt.-) ct. straf opgelegd, zoodat bij korpsct. wordt gerecl., dan is deze laatste *gehouden* zaak zelf te onderzoeken, waarbij comp. ct. zoo noodig nader schriftelijk of mondeling kan worden gehoord.

Heeft korpsct. straf opgelegd en worden bezwaren bij diens chef ingebracht, dan zal korpsct. zelf vereischte inlichtingen verstrekken.

De gestrafte moet daarbij in gelegenheid gesteld schriftelijk bezwaren in te dienen; mocht hij daartoe niet in staat zijn, dan wordt betrokken comp. ct. opgedragen, zulks voor hem te doen. Het opgemaakt schriftuur wordt reclamant voorgelezen en door hem onderteekend.

Korpsct. behandelt de zaak vervolgens persoonlijk en brengt haar daarna bij hooger autoriteit voor.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

e. A. O. 1874 No. 10.

Reclameeren opgelegde straffen.

Art. 1. Een gearresteerde, die zich over zijn arr. en een gestrafte die zich over de hem opgelegde straf of omschrijving van strafreden bezwaard acht, kan daarover mondeling of schriftelijk zijn klacht inbrengen b/d chef, onder wiens rechtstr. bevel degene, die arrest heeft bevolen of straf heeft opgelegd, gesteld is of die als zoodanig door Gouv.-Gen. of Legercommt. is aangewezen. (Zie ook A. O. 1887, No. 21).

De klacht wordt ingebracht d/d gearresteerde uiterlijk binnen driemaal vier en twintig uren na zijne arrestatie, d/d gestrafte niet vóór den tweeden en niet na den vijfden dag na dien, waarop de oplegging v/d straf ter zijner kennisse is gekomen.

Eene ingebrachte klacht kan niet worden ingetrokken.

D/h inbrengen v/d klacht wordt het arr. niet opgeheven en de uitvoering of verdere uitvoering v/d straf niet geschorst.

(Aant. Bij A. O. 1879, No. 32 is bepaald, dat, voor het geval arrest of straf is opgelegd d/d gew. chefs van wap. en dienst, de afd. of gew. mil. commt. in alle voorkomende omstandigheden, beschouwd moet worden als de chef, die onmiddellijk gesteld is boven die autoriteiten.

Is de straf een gevolg van fouten van adm. of techn. aard, dan is de afd. of gew. mil. commt. verplicht de quaestie a/h oordeel v/d alg. chef van wap. of dienst te onderwerpen).

Art. 1. bis. Wordt de klacht door in voorgaand art. bedoelden chef ongegrond bevonden, dan kan gearresteerde of gestrafte verzoeken, dat de zaak d/d krijgsraad worde onderzocht.

Het verzoek wordt mondeling of schriftelijk ingediend b/d comm. off., uiterlijk binnen driemaal vier en twintig uren nadat beslissing v/d chef ter kennisse v/d klager is gekomen.

Intrekking v/h verzoek is toegelaten zoolang niet overeenkomstig art. 4 off. commiss. zijn benoemd.

Het verzoek kan, wanneer het tijdig is gedaan, d/d comm. off. niet worden geweigerd.

Art. 2. V/h oogenblik af, dat het verzoek is gedaan, houdt klager, naarmate hij off. is of tot de mindere mil. behoort, kamerarr. met acc. of kwartierarr.

Wanneer arr. wordt gevioleerd, verandert de comm. off. dit in kamerarr. zonder acc. voor off. en in pol. kamer voor minderen.

Overigens blijft arr. gehandhaafd tot krijgsraad i/d zaak heeft beslist, ten ware klager d/d krijgsraad i/h ongelijk is gesteld, in welk geval het arr. blijft voortduren tot a/d eindbeslissing v/h H. M. Gerechtsh. ingevolge art. 5 van dit besluit.

Art. 3. Krijgsraad en chef zijn verplicht om bij gegrondbevinding der klachten, arrest op te heffen en straf of strafreden te wijzigen of van strafregister te doen schrappen.

Wanneer gedane klacht dermate ongegrond en lichtvaardig is, dat zij aan verregaande oneerbiedigheid moet worden toegeschreven, straffen zij klager deswege ingevolge de wet.

Art. 4. De comm. off. benoemt, wanneer onderzoek door krijgsraad wordt verlangd (zie omtrent bewijs dat reclamant met zijne reclame is afgewezen A. O. **1875,** No. **32**), twee off. in commissie. Bij gemis aan voldoend aantal off. kunnen ook onderoff. daartoe worden aangewezen.

Deze commissie, waarbij minste of jongste in rang der commiss., tevens als secretaris optreedt,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hoort klager, strafoplegger en zoo noodig getuigen; leest alle verhooren aan klager voor; houdt van zijne aanmerkingen aanteekening op het stuk, waarop zij vallen, en wint, zoo noodig, andere inlichtingen in. (Zie A. O. **1885,** No. **1**).

De comm. off. zendt stukken vervolgens aan aud.-mil.

Art. 5. enz.

Art. 6. enz.

Art. 7. Plaatsing van miln. in 2e kl. M D. is straf, waartegen klacht kan worden ingebracht.

f. A.O. 1887 No. 21.

Door pl. (mil.) ct. over te leggen verklaring in geval van reclames over straffen (arrest).

Met terugzicht A. O. **1874**. No. **10** (zie ook toelichting in A. O. **1875,** No. **32**) wordt medegedeeld, dat H. M. Gerechtsh. den wensch te kennen heeft gegeven, bij processtukken in reclamezaken mede aan te treffen schriftelijke verklaring, waaruit tijdstip blijke:

a. waarop gestrafte (gearresteerde) zijne reclame bij bevoegde mil. autoriteit heeft ingebracht;

b. waarop reclamant beslissing van chef van strafoplegger (dengene, die arrest bevolen heeft), is medegedeeld;

c. waarop reclamant daarna verzocht heeft, dat krijgsraad zijne zaak zal onderzoeken.

Alle pl. (mil.) cten worden derhalve uitgenoodigd, deze verklaring, waartoe zoo noodig gegevens van betrokken chefs behooren te worden opgevraagd, door hen onderteekend, steeds bij processtukken over te leggen.

g. A.O. 1879 No. 32.
Toelichting op art. 1 van A. O. 1874 No. 10.

Met terugzicht art. 1 A. O. 1874, No. 10 wordt medegedeeld dat, voor het geval arrest of straf is opgelegd door gew. chefs van wap. of dienst, de afd.- of gew. mil. ct. in alle voorkomende omstandigheden beschouwd moet worden als chef die onmiddellijk gesteld is boven die autoriteiten.

Is de straf een gevolg van fouten van administratieven- of technischen aard, dan is afd.- of gew. mil. ct. verplicht de quaestie a/h oordeel van alg. Chef van wap. of dienst te onderwerpen.

Is arrest of straf opgelegd door Afd.- of Gew. mil. ct., hetzij in zijne functie als zoodanig, hetzij in zijne functie van pl. of pl. mil. ct., dan moet ct. v/h Leger beschouwd worden als Chef, die onmiddellijk is gesteld boven die autoriteit. Heeft deze echter straf opgelegd in zijne functie van korps- of comp. ct., dan treedt Chef van Wap. of Dientsvak, waartoe gestrafte behoort, als zoodanig op.

h. A.O. 1875 No. 32.
Toelichting op A. O. 1874 No. 10.

Op grond van ter zake door H. M. Gerechtsh. genomen beslissing, moet reclamant, die overeenkomstig art. 1 A. O. **1874,** No. **10**, verzoekt, dat zijne zaak door krijgsraad worde onderzocht, bij dat verzoek schriftelijk bewijs overleggen, dat hij, met zijne reclame door chef van arrest- of strafoplegger is afgewezen (Zie ook A. O. **1887**, No. **21**).

j. A.O. 1885 No. 1.
Bevoegdheid Offn. Commiss. en van Krijgsraden.

Bij verschillende gelegenheden is gebleken, dat het bij art. 4 A.O. 1874 No. 10 gegeven voorschrift

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

omtrent hooren van klager, strafoplegger en getuigen, door vele off. verkeerd wordt begrepen, tengevolge waarvan zij — deel uitmakende van bij dat art. bedoelde commissie — instede van zich te bepalen tot beoordeeling van arrest of van straf met hare omschrijvende redenen, aan onderzoek eene uitbreiding geven, die met geest der wet en bedoeling des wetgevers geheel in strijd is, en zij daarbij niet zelden vervallen in beoordeeling van handelingen hunner meerderen, die èn in rechts- èn in reclame-zaken, *uitsluitend en alleen* behoort tot bevoegdheid der hoogere chefs.

In verband daarmede wordt A. O. 1860, No. 40 in herinnering gebracht.

Hoewel in deze order alleen wordt gesproken over bevoegdheid van krijgsraden, geldt uit den aard der zaak alles wat daaromtrent wordt gezegd ook voor off. commss.; terwijl ook de omstandigheid, dat deze order was gegrond op het bepaalde b/d sedert b/d hierboven genoemde besluiten gewijzigde art. 15 t/m 11 *Rechtspl. landmacht*, niets aan hare kracht ontneemt.

Een en ander blijkt uit art. 1 der regeling omtrent het recht van reclame, alsmede uit eene door H. M. Gerechtsh. in reclamezaak genomen dispositie waarin eene handelwijze van off. commss. als hier bedoeld, ten strengste werd veroordeeld en wel op grond van dezelfde beginselen, in A. O. 1860, No. 40 aangevoerd.

k. A. O. 1860. No. 40.
Onbevoegde kennisneming van bezwaren over sommige handelingen.

In een onlangs geslagen vonnis van een krijgsraad te velde, is deze zijn bevoegdheid te buiten gegaan, en hoewel slechts geroepen om ingevolge art. 15

regl. rechtspl. landmacht, kennis te nemen van de bezwaren over eene opgelegde straf, is hij verder gegaan en heeft hij ook beoordeeld de mil. bevelen welke den off. op andere tijdstippen door zijn chef zijn gegeven, hoewel ze met deze straf in geen betrekking staan.

De verkeerdheid dezer uitspraak en de aanmatiging v/d krijgsraad, die daardoor in attributen is getreden, welke alleen bevoegdheid v/d mil. autoriteit is, hebben adv. fisc. land- en zeemacht genoopt, de aandacht van mil. dep. te vestigen op de kwade gevolgen voor krijgst. en de goede orde b/h leger, indien aan recht van reclame zoodanige extensie wordt gegeven, dat zij op alle soorten van grieven, die inferieur tegen zijn superieur heeft, wordt toegepast, daarbij in overweging gevende om omvang en grenzen van recht van reclame, ingevolge artt. 15 — 13 rechtspl. landmacht, nader te omschrijven.

Hieraan voldoende, wordt in herinnering gebracht dat recht reclame der minderen jegens hunne meerderen niet verder gaat, dan het doen onderzoeken van bezwaren, wegens ten onrechte te zijn gearresteerd, of onschuldig, of te zwaar te zijn gestraft, en dat alle extensie, welke aan dit recht wordt gegeven, onwettig is en luidt tot verzwakking van krijgstucht. (Zie A. O. 1885, No. 1).

1. A. O. 1903 No. 146.
Bevoegdheid oplegging disciplinaire straffen bij troepen op marsch.

1e. De bevoegdheid tot opleggen van disciplinaire straffen berust, behoudens het bepaalde in punt 2, op marsch evenals in garn. (bivouak), alleen bij organiek tot korps behoorende off. die feitelijk een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bevel voeren en aan wie deze bevoegdheid is toegekend in „Regl. Krijgst." zooals aangevuld door A. O. **1887**, No. **69**.

Tijdelijk met bevel over een korps of een gedeelte daarvan belaste offn. worden, t/o van bevoegdheid tot opleggen van straffen, gerekend organiek tot korps te behooren.

2e. Aan commandant van op marsch zijnden troep, samengesteld uit verschillende korpsen of deelen van verschillende korpsen of wapens, wordt t/o van opleggen van discipl. straffen behalve bij punt 12 van A. O. **1887** No. **69** aan pl. en pl. mil. Cten. verleende bevoegdheid, ook die aan ct. van troepen op excursie of te velde bedoeld in A. O. **1903**, No. **104**, toegekend.

3e. Offn., belast met civ. bestuur, die troep vergezellen, zijn als zoodanig niet bevoegd tot opleggen van discipl. straffen.

4e. Wanneer op marsch zijnde troep bivouak betrekt en de Ct. van het geheel de betrekking van bivouak-Ct. aan een ander off. opdraagt, draagt hij dezen tevens bevoegdheid tot opleggen van discipl. straffen als pl. mil Ct. over.

5e. Cten van op marsch zijnde troepen die tijdelijk verblijven in reeds bestaand en bezet bivouak, nemen pl. mil. commando aldaar niet over, ook al zijn zij ouder of hooger in rang dan bekleeder dezer betrekking.

6e. Onderoff., Cten. van deten. op marsch zijn alleen dan bevoegd discipl. straffen op te leggen wanneer zij ook in garn. (bivouak, of post) zelfst. Ct. van dat det. zijn.

7e. Een troep wordt beschouwd „op marsch" te zijn, wanneer hij, onverschillig voor welk doel, zich tot het verrichten van oorlogshandelingen buiten garn. bevindt.

m. A. O. 1903 No. 104.

Verhouding tusschen Commandant van te velde zijnd of op excursie gezonden detachement en ouder of hooger in rang zijnde, daarbij ingedeelde officieren.

Wordt ter kennis gebracht het schrijven v/d Adv. Fisc. Land- en Zeemacht luidende als volgt:

Ik heb de eer Uwe Exc. mede te deelen dat ook mij geen enkele wettelijke bepaling bekend is, die de verhouding regelt tusschen den ct. van een op excursie gezonden det. en een ouder of hooger in rang zijnden daarbij ingedeelden off. van een ander wapen of dienst.

Maar daar het herhaaldelijk voorkomt, dat bij excursies of te velde een hoogere in rang, speciaal als deze behoort tot een wapen of dienst, die niet tot het Commando kan worden geroepen, wordt gesteld onder de bevelen van een off. van lageren rang, geeft m.i. het Commando meerderheid van rang a/d mindere in graad.

En met het oog op art. 1 en 3 Regl. Krijgst. en art. 80 Crim. Wetb. is alsdan de mindere, die bevel voert, gerechtigd v/d ouderen of hoogeren in rang zijnde off. te vorderen dat hij hem gegeven bevelen gehoorzaamt en getrouwelijk volbrengt.

Laat de oudere of hooger in rang zijnde off. dat na, dan maakt hij zich naar gelang van omstandigheden schuldig aan het misdrijf, omschreven in art. 95 of 96 Crim. Wetb. dan wel aan overtreding van art. 16 Regl. krijgst., en in dat laatste geval is de bevelvoerend mindere off. ook volkomen bevoegd hem krachtens art. 43 Regl. Krijgst. te straffen zonder te letten op het voorschrift van art. 5 van A.O. 1888,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

No. **27,** hetwelk geschreven is voor gewone toestanden in een garn.

Ik acht in dat geval het strafopleggen of geven van bevelen door een jonger of lager off. aan een ouder en hooger in rang zijnden off. dus niet in strijd met het beginsel vervat in § 1 v. h. Regl. krijgst. en art. 3 Regl. Inw. Dienst, maar geheel overeenkomstig die bepaling en art. 4 Regl. Inw. Dienst daar de jongere als ct. de meerdere is, terwijl bij troepen op excursie of te velde handhaving van strenge Krijgstucht, lijdelijke gehoorzaamheid en het streng opvolgen van gegeven bevelen ook voor off. een noodzakelijkheid is in belang v/d velligheid v/d troep en v/h welzijn v/h algemeen.

Daar mij uit dat schrijven gebleken is dat mijne meening ten deze geheel in overeenstemming is met mil. wetten en dienstvoorschriften, wordt bepaald dat in voorkomende gevallen overeenkomstig de in dat schrijven aangegeven beginselen moet worden gehandeld.

Aan de betrokken mil. autoriteiten wordt echter opgedragen om, *indien de omstandigheden zulks zonder ernstig bezwaar veroorloven,* bij de hiervoren bedoelde detn. geen off. in te deelen; die ouder of hooger in rang zijn, dan de off. die als ct. wordt aangewezen.

n. Krijgsraadzaken. A. O. 1890 No. 64. (bijgewerkt volgens A. O. 1912 No. 50 en 1913 No. 20).

Inwinnen advies Auditeur Militair, enz.

De Pl. en Pl. Mil. Cten. zijn gehouden, om, wannneer zij vermeenen, dat de daad, welke aan eenig militair wordt ten laste gelegd, van dien aard is, dat daarvan door een krijgsraad moet worden

kennis genomen, de klacht met de daarbij behoorende stukken, door tusschenkomst van den Afd. of Gew. Mil. Ct. [1]) te stellen in handen van den Aud.-Mil. met verzoek te willen adviseeren of er termen bestaan om den beklaagde voor een krijgsraad te doen terecht te staan, en in het bevestigend geval, of deze in het provoosthuis moet worden overgebracht, dan wel voorloopig op vrije voeten kan blijven of worden gesteld.

Omtrent beide punten, evenals omtrent de vraag of een beklaagde in afwachting van vorenbedoeld advies al dan niet in verzekerde bewaring (politiezaal a.a.) moet worden gehouden, is de beslissing aan den Pl. of Pl. Mil. Ct. overgelaten.

Wordt echter van het advies van den Aud. Mil. om een beklaagde voorloopig op vrije voeten te doen blijven of te stellen, afgeweken, dan moet hiervan door tusschenkomst van den Afd. of Gew. Mil. Ct. omstandig worden bericht aan den Ct. van het Leger (le Afd.)

Hoewel uit den aard der zaak de eerste alinea niet bindend is bijaldien een mil. op heeterdaad door de mil. of burgerl. justitie op het plegen van eenige misdaad, staande ter beoordeeling van den mil. rechter, is gearresteerd, in welk geval behoort te worden geprocedeerd als aangegeven in het slotgedeelte van art. 19 R.L., komt het niet overbodig voor er op te wijzen, dat bij een oordeelkundige toepassing van de aangehaalde wetsbepaling, de behandeling eener zaak op dien voet

[1]) Het inwinnen van het advies geschiedt door tusschenkomst van den Afd.- of Gew. Mil. Ct., om hem op de eenvoudigste wijze van het gebeurde kennis te doen dragen, en hem tevens in staat te stellen na te gaan of de wet behoorlijk wordt nageleefd, ten einde den Pl. of Pl. Mil. Ct. zoo noodig daarop te kunnen wijzen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

tot de hooge uitzonderingen zal behooren. Ook in dergelijke gevallen moet echter de Afd.- of Gew. Mil. Ct. met de zaak in kennis worden gesteld.

A. O. 1904 No. 157.

Wenken voor het opmaken van klachten en het verwijzen naar den krijgsraad.

Ten einde te voorkomen dat in mil. strafzaken voortgeprocedeerd en vonnis gewezen wordt op klachten, in welke òf geene voldoende opgaven van de ten laste gelegde strafbare feiten maar slechts qualificatiën van misdrijven opgenomen zijn, en waarvan het onvermijdelijk gevolg is dat het H. M. G. in die gevallen verplicht is vonnissen, houdende schuldigverklaring aan wel bewezen, maar niet ten laste gelegde strafbare feiten te vernietigen, worden de betrokken mil. autoriteiten gewezen op de noodzakelijkheid, dat de klachten moeten inhouden een korte, maar duidelijke opgave van de ten laste gelegde strafbare feiten, met vermelding van het tijdstip waarop en de plaats waar zij voorgevallen zijn en voorts van alle omstandigheden, welke die feiten voorafgaan, vergezeld of gevolgd hebben, voor zoover zij tot verlichting of verzwaring van de schuld van den beklaagde kunnen bijdragen.

In het belang van eene spoedige en behoorlijke rechtsbedoeling droeg de Adv.-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht in N.I. bij circ. van 8 Maart 1886 No. 32 den Auditeurs-Mil. op om telkens bij het uitbrengen hunner adviezen, indien de klachten niet aan de gestelde eischen voldoen, daarop de aandacht van den bevelv. off. te vestigen, met verzoek deze door behoorlijk aangevulde klachten te doen vervangen.

Het is mij echter gebleken, dat niet immer aan die verzoeken wordt voldaan, hetgeen dan het zeer

ongewenschte gevolg met zich voert, dat moet worden overgegaan tot vrijspraak van beklaagden, niettegenstaande uit het ger. onderzoek hunne schuld duidelijk bleek.

Zonder te kort te doen aan de den mil. autoriteiten bij de wet toegekende bevoegdheden, wordt hun mits deze ernstig onder het oog gebracht, dat aan vorenbedoelde verzoeken van de Aud-Mil. de noodige aandacht behoort te worden gewijd, opdat worde voorkomen, dat door minder juiste inzichten der officieren, belast met de verwijzing van strafzaken naar den krijgsraad, de goede loop der rechtspraak wordt belemmerd.

Aangezien het voorts herhaaldelijk voorkomt, dat de Pl. Mil. Ct., waar hij een beklaagde naar den krijgsraad verwijst, in het geheel niet, dan wel slechts zeer onvolledig, in zijn betrekkkelijke order opneemt voor welk feit of welke feiten de beklaagde wordt verwezen, ziet het H.M.G. zich genoodzaakt, voortaan, waar niet behoorlijk blijkt ter zake waarvan een beklaagde naar den krijgsraad is verwezen, het gewezen vonnis te vernietigen en den A. M. niet ontvankelijk te verklaren met zijn eisch. Ten einde echter zoo mogelijk dergelijke vernietigingen te voorkomen, heeft het H.M.G. het verlangen te kennen gegeven, dat in de betrekkelijke order, waarbij een beklaagde naar den krijgsraad wordt verwezen, zal worden vermeld voor welk feit of welke feiten de verwijzing plaats vindt, kunnende de vermelding dier feiten geschieden òf door omstandige opname daarvan, zooals zij in de klacht of ander stuk, hetwelk de klacht vervangt, luiden, òf door verwijzing naar de betrekkelijke klacht of ander stuk, hetwelk de klacht vervangt, waarbij dan echter datum van de klacht of van dat stuk en plaats, waar en door wien zij zijn opgemaakt, niet zullen mogen ontbreken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Aan de verwijzende mil. autoriteiten wordt opgedragen zich naar het verlangen van bovengenoemd Hof te gedragen.

X. Besmettelijke ziekten, Drinkwater, Hygiëne, Geneesk. handleiding, Geneesmiddelen.

a. A. O. 1910 No. 50. Maatregelen bij en tegen Cholera.

(1) Ingeval cholera in naburige plaatsen voorkomt, doch garn. plaats zelve nog niet is besmet verklaard, als bedoeld bij art. 4 Quarantaine Ordonnantie c. q. art. 10 Epidemie-Ordonnantie, kan worden volstaan met streng hand te houden aan algemeene hygiënische maatregelen, in de eerste plaats met betrekking tot reinheid lichaam (in het bijzonder der handen) en omgeving en tot toezicht op voeding en drinkwater.

(2) Tegen overbrenging van cholera uit besmette streken moet worden gewaakt door ontsmetting van de gedragen kleeding en een observatie gedurende vijf achtereenvolgende dagen (de dag van vertrek uit de laatst aangedane besmette plaats als de eerste gerekend) van alle uit besmet verklaarde garnizoenen nieuw aangekomen kampementsbewoners.

(3) Deze observatie moet bestaan in een onderzoek op vijf achtereenvolgende dagen door garn. dokter.

(4) Personen uit besmette garnizoenen mogen niet dan bij hooge noodzakelijkheid worden overgeplaatst. Verloven uit of naar besmette plaatsen mogen niet dan om dringende redenen worden verleend; gedurende reis moet oponthoud op besmette plaatsen zooveel mogelijk worden vermeden.

(5) De garn. arts draagt zorg, dat aan kampementswachten desinfectiemiddelen, brancard voor vervoer van verdachten of zieken, benevens gesloten vervoermiddel en eenige zakken voor overbrengen van alle van besmetting verdachte bedfournituren en kleedingstukken naar desinfectieoven, aanwezig zijn, of — bij korten afstand van ziekeninrichting als anderszins — op aanvraag onmiddellijk beschikbaar worden gesteld.

(6) Zoolang geen uit hosp. personeel samengestelde ontsmettingsploegen zijn gevormd, treedt garn. arts in overleg met Pl. E. A. W. Genieoff. voor beschikbaarstelling van eenig personeel (desinfectiebrigade) voorzien van noodige reinigings- en ontsmettingsmiddelen.

(7) Nadat plaats met cholera besmet is verklaard of zich een geval van cholera in een kampement heeft voorgedaan, dient de E. A. W. Off. v. Gezondh. den Pl. (Mil.) Ct. van advies omtrent te nemen, bij garn. order bekend te maken, maatregelen.

Deze maatregelen zullen in het bijzonder moeten omvatten:

a. zorg zuiver drinkwater.

Is geen volkomen betrouwbaar leidingwater aanwezig, dan zal, indien zulks niet reeds plaats heeft, onmiddellijk worden overgegaan tot verstrekking van gekookt water in den vorm van thee. Leksteenen met martavanen dan wel op gesloten vaten worden onmiddellijk buiten gebruik gesteld. Het drinkwater — c. q. de thee — moet worden bewaard in gesloten vaatwerk, voorzien van kraan, zoodat indompelen daarin van drinkmokken of flesschen niet mogelijk is, terwijl geen mokken of glazen mogen worden beschikbaar gesteld voor gemeenschappelijk gebruik.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ook voor mondspoeling en tandreiniging behoort gekookt water beschikbaar te zijn.

Met gestrengheid moet de hand er aan worden gehouden dat bij uitrukkende diensten veldflesschen zijn gevuld met koffie, thee of gekookt water, terwijl gebruik van andere drank, dan uit het kampement medegenomen, moet worden tegengegaan.

Geen ijs mag worden verstrekt *in* dranken:

b. zorg zuiver badwater.

Minder zuiver water afkomstig uit putten, rivieren enz., bad- en spoelwater bruikbaar te maken door toevoeging desinfectantia als hypermanganas kalicus, ongebluschte kalk, sulfas cupricus etc. Troepenct. zal in overleg garn. dokter bepalen op welke wijze en met welke middelen voor bad- en spoelwater gezorgd zal worden. Moet noodgedrongen baden in rivieren worden toegestaan, dan geschiede zulks op bepaalde aangewezen plaatsen, zoonoodig onder toezicht.

Op uren, dat wind doorstaat, moet baden in open lucht worden verboden.

c. Verbod gebruik roedjak, onrijp en overrijp ooft en vruchten, die met schil worden gegeten of geschild te koop worden aangeboden.

d. Verscherpt toezicht op zindelijkheid in en om kampementen, speciaal der privaten, welke herhaaldelijk behooren te worden gereinigd, dagelijks gedesinfecteerd (vooral zitplaatsen) met 30% oplossing sapocarbol, terwijl vuil en afval (in het bijzonder bij keukens en stallen) behoort te worden begraven of verbrand.

e. Intrekking of beperking zoolang hevigheid epidemie zulks wenschenlijk doet zijn van middag- en avondpermissies en verbod zich op te houden, anders dan om redenen van dienst in die

stadsgedeelten, waar vele cholera-gevallen voorkomen [1]).

f. Regeling v/d dienst, waarbij in acht te nemen, dat, wanneer hevigheid epidemie zulks wenschelijk doet zijn, als regel niet voor 6.30 V. M. worde uitgerukt voor den morgendienst en als regel bij marsch-, gevechts- en andere inspannende oefeningen niet later dan 10 uur V. M. in kwartier worde teruggekeerd; en dat bij regen onmiddellijk worde ingerukt en bij thuiskomst verwisseling der vochtige kleeding plaats hebbe onder toezicht van kader.

g. Verscherpt toezicht van Off. en kader op hoedanigheid en bereiding van eet- en drinkwaren, op schoonmaken vaatwerk, borden enz. niet alleen in keukens, doch vooral ook in vrouwenloodsen. Eetwaren, zooals brood en dergelijke moeten op meest zindelijke wijze worden afgeleverd en behandeld; laten fondsen het toe, dan moet brood onmiddellijk vóór gebruik oppervlakkig geroosterd.

Mede is het van grootste belang voedsel tegen vliegen te beschermen, omdat deze insecten cholerakiemen kunnen overbrengen.

Vruchten moeten alvorens te worden gegeten:

1ste met gekookt water afgewasschen of met droge doeken afgewreven;

2de daarna een uur lang aan zonlicht worden blootgesteld;

3de vervolgens geschild worden.

Groenten mogen niet in ongekookten toestand worden verstrekt.

Openingen van potten, flesschen en blikken moeten goed worden afgewasschen en schoongewreven nadat, vóór het openen, de kurken mede die bewerking hebben ondergaan.

---

[1]) V. Z. N. uitzondering te maken voor gehuwden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

h. Toezicht van Off. en kader op gezondheidstoestand kampementsbewoners, opdat elk geval van buikziekte onmiddellijk ontdekt. Slapen in open corridors en op den grond moet worden verboden.

i. Verplichting van iederen kampementsbewoner om elk geval van buikziekte (herhaaldelijk naar privaat loopen, braken) onmiddellijk te rapporteeren.

j. De zorg, dat een kampementsbewoner die verschijnselen van diarrhée en braken of een van beide vertoont, onmiddellijk per brancard (zie punt 5) worde vervoerd naar ziekeninrichting, waarin afzonderlijk gedeelte voor verdachten moet worden gereserveerd en dat vertrek, waarin lijder heeft gelegen, tot na ontsmetting geheel wordt ontruimd; privaat, dat het laatst door lijder is gebruikt, wordt gesloten en op plaatsen, waar braaksel of ontlasting is gemorst, onder toezicht van kader dadelijk wordt begoten met ruime hoeveelheid 3 % sapo-carbol-oplossing.

De onmiddellijk op te roepen desinfectiebrigade (ontsmettingsploeg) zorgt voor verdere reiniging en ontsmetting van vertrek en privaat, zoomede dat alle voorwerpen die door lijder zijn bevuild, in zakken en in gesloten vervoermiddel [zte punt (5)] naar desinfectieoven worden vervoerd. (Voor dit overbrengen kunnen manschappen uit kazerne worden aangevraagd).

Zij, die met lijder in aanraking zijn geweest, behooren handen en in geval van blootvoetsgaan, ook voeten te ontsmetten met 2 % creoline-oplossing, zich door een bad met water en zeep te reinigen en schoone boven- en onderkleeding aan te trekken. De gebruikte kleeding wordt op hierboven aangegeven wijze naar desinfectieoven gevoerd.

Het vervoer van lijder behoort langs kortsten weg te geschieden, bij voorkeur door buurlieden van lijder of door personen, die reeds met hem in aanraking zijn geweest, onder toezicht van een gegrad. die zorg draagt, dat in geval door lijder buiten brancard wordt gebraakt, dat braaksel ruim met daarvoor mede te nemen ontsmettingsmiddel wordt overgoten.

Geleiders worden in ziekeninrichting gehouden, totdat andere kleeren voor hen zijn ontvangen. De geleiders ontsmetten in ziekeninrichting de handen (zoo noodig ook voeten) en nemen een bad, waarna zij schoone kleeding aantrekken. Zij worden gedurende vijf achtereenvolgende dagen op ziekenrapport voorgesteld onder opgave, dat zij als geleider van aan cholera lijdend verdachten patiënt hebben dienst gedaan.

(8) Eischt cholera in troepenlogies dagelijks slachtoffers, dan moet geheele ontruiming van logies worden overwogen.

(9) Treedt cholera in bivak op, dan zorge men voor onmiddellijk isolement der lijders en wake er in het bijzonder voor, dat slechts diegenen, die ambtshalve daartoe geroepen zijn, tot deze toegang hebben.

(10) Het verdient aanbeveling door garn. arts theorie te doen houden met Off., kader en manschappen over alg. en persoonl. voorbehoeding tegen cholera. Is garns. arts verhinderd, dan kan een daarvoor geschikt Off. worden aangewezen tot houden theorieën. Hierbij worden in eenvoudige, voor toehoorder begrijpelijke bewoordingen volgende punten behandeld:

a. Aard en ontstaan der ziekte.

Cholera wordt veroorzaakt door smetstof, welke gewoonlijk alleen langs mond het lichaam binnen-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dringt, b.v. met voedsel, dranken, onreine handen, onreine glazen, borden, lepels enz. De smetstof, (cholerabacil) is zoo klein, dat zij door microscoop nog slechts even zichtbaar is.

In maag of darmen aangekomen, kan deze bacil onder voor haar gunstige omstandigheden vergif voortbrengen, dat eigenlijke ziekteverschijnselen te voorschijn doet komen. Deze zijn hevige diarrhée en braking van op rijstwater gelijkend vocht, gepaard met pijnlijke krampen in spieren van beenen, armen, handen en voeten, stilstand van urineloozing, koude en klamme huid en bewusteloosheid, als gevolg van plotselinge hartszwakte.

Gunstige omstandigheden als bovenbedoeld ontstaan, als maag of ingewanden van streek zijn b.v. door overmatig gebruik sterken drank, ongeregelde voeding, bedorven, ongaar of onrijp voedsel, koudevatten en oververmoeienis.

b. Het voorkomen van cholera door nauwgezette en stelselmatige toepassing van de boven gegeven voorschriften, waarbij nog er op te wijzen:

1ste. dat bij vullen van veldflesch het water niet vooraf met handen of vingers in aanraking komt;

2de. dat bij baden, vooral in de rivier, geen water door neus of mond naar binnen kan komen;

3de. dat handen en nagels voor elken maaltijd met zeep en water worden gereinigd;

4de. dat moet worden vermeden iets in mond te steken (tandenstokers, muziekinstrumenten, potlooden, pijpen enz.), dat niet vooraf met zuiver water is afgewasschen, en daarna goed droog is afgewreven;

5de. dat moet worden gewaakt tegen vatten van koude;

6de. dat geneesmiddelen, die op maag of ingewanden werken, alleen op raad van dokter moeten worden ingenomen;

7de. dat dadelijk geneesk. hulp moet worden ingeroepen, zoodra storing van spijsvertering of iets dergelijks wordt waargenomen;

8ste. dat onnoodige verontrusting en opwinding moet worden vermeden.

b. A. O. 1909 No. 24

Drinkwater, Watervoorziening.

De nadeelige invloed, dien gebruik van onzuiver (besmet) drinkwater op gezondh. kan uitoefenen, maakt het noodzakelijk, dat comm. off. en off. v. gezondh. nauwlettend toezien op herkomst van water, bestemd om gedronken te worden, en dat zij voorzorgen nemen, dat troepen alleen zoodanig water te drinken krijgen, waarvan geen schadelijke gevolgen te verwachten zijn. Waar mogelijk moet voor keuze water, oordeel worden gevraagd van e. a. w. off. v. gezondh.

Met nadruk wordt er op gewezen dat:

1e zorgvuldige keuze behoort gedaan uit ter beschikking staande water.

2e uiterste zorg moet gedragen voor tot gebruik bestemde water, opdat dit niet op eenigerlei wijze worde verontreinigd.

3e streng worden toegepast middelen om oorspronkelijk niet bruikbaar (verdacht) water, geschikt te maken om te worden gedronken.

Ad. 1e. Water dat in aanmerking kan komen is: artesisch-, bron-, put-, regen- en rivierwater.

Direkt geschikt voor drinkwater is:

a. water uit diepe lagen (10 en meer meters en van bodemoppervlak gescheiden door water-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

keerende lagen), wanneer het daaraan onttrokken wordt door inslaan van Norton-pijpwellen of diepe pijpwelboringen [1]).

b. water uit bronnen, van welke door nauwkeurig ingesteld onderzoek is gebleken, dat zij niet door oppervlaktewater zijn of kunnen worden verontreinigd. Het debiet der bronnen, in verband met den regenval en temperatuurswaarnemingen van het water geven daarbij belangrijke aanwijzingen.

c. regenwater, mits zoodanig opgevangen en bewaard, dat het onmogelijk verontreinigd kan worden.

Beslist ongeschikt voor drinkwater is: water, waarvan door plaatselijk onderzoek kan vastgesteld, dat het door afvalsproducten van menschelijke of dierlijke huishouding verontreinigd wordt of kan worden.

Slechts voorwaardelijk geschikt of *verdacht* is: water uit beken, rivieren, kanalen, sawah's, ondiepe putten enz. (zoogenaamd oppervlaktewater), daar zulk water als het ware op ieder oogenblik van den dag verontreinigd kan worden met voor gezondh. schadelijke stoffen. Alleen in geval van nood kan zoodanig water als drinkwater worden gebruikt, mits vooraf aan zoodanige bewerking onderworpen, dat mogelijkerwijze daarin geraakte ziektekiemen met zekerheid daardoor zijn verwijderd of gedood. Helder beekwater is in bergachtige

[1]) Aanleg diepe putten, wier gemetselde wand, zoowel aan binnen- als buitenzijde, tot ver beneden peil van grond- of zakwater is gecementeerd, is geen voldoende waarborg tegen besmetten van water uit diepe lagen van bodem, daar het door doorgroeien van plantenwortels als anderszins gescheurde cement zakwater toch doorlaat.

streken, zoolang het over rotsachtigen bodem en door weinig bewoonde streken loopt, in het algemeen geschikt voor drinkwater.

Is, zooals uit bovenstaande blijkt, in allereerste plaats noodig nauwkeurig plaatselijk onderzoek; dit dient zoo mogelijk aangevuld door physisch, scheikundig en bacteriologisch onderzoek.

Is dergelijk deskundig onderzoek niet mogelijk, dan dient op volgende gelet:

Goed drinkwater moet zijn helder, zonder smaak, kleur en reuk.

Bij beoordeeling dezer physische eigenschappen dient echter in oog gehouden, dat water uit diepe lagen van bodem afkomstig, in sommige streken niet zelden geringen geur van zwavelwaterstof heeft, die, wanneer het water slechts een oogenblik aan open lucht is blootgesteld geweest, geheel verdwijnt. Zoodanig water kan ook tengevolge van aanwezigheid van opgeloste humusachtige stoffen of oplosbaar geworden ijzerverbindingen een lichte kleuring vertoonen, die, hoewel minder gewenscht, toch niet behoeft te leiden tot ongeschikt-verklaring, daar zij geenerlei voor gezondh. schadelijken invloed uitoefent.

Verdere eischen, aan goed drinkwater gesteld, zooals onschadelijkheid der daarin opgesloten stoffen en afwezigheid van ziektekiemen, kunnen, door middel van scheikundig en bacteriologisch onderzoek, worden beoordeeld.

Aan water, voor bereiding van spijzen, wasschen en baden, zijn zoo mogelijk dezelfde eischen te stellen als aan drinkwater.

Spoel- en schrobwater kunnen aan lagere eischen voldoen, tenzij goed water in overvloed aanwezig is.

Zoogenaamd hard water, dat men herkent aan on-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

volkomen schuimvorming met zeep, is als zoodanig niet ongeschikt voor drinkwater, wel minder geschikt voor toebereiding van sommige spijzen.

Ad. 2e. Zorg voor goed water moet zich niet slechts bepalen tot keuze uit het voorhandene, maar zich ook uitstrekken tot voorkomen van bederf door achteloosheid of onreinheid.

Gebruikt men rivierwater, dan moet dit *altijd* bovenstrooms van bewoonde plaatsen en bivaks genomen worden.

Bij putten zorge men, dat deze steeds overdekt zijn en dat daarin bevatte water, noch bodem in omgeving daarvan, verontreinigd kunnen worden. Aanbeveling verdient het, den grond in nabijheid putten door zand of kiezel in zindelijken staat te houden en staanblijvend water door goten af te leiden.

In nabijheid van putten, waarvan water moet worden gedronken, mag niet worden gebaad of gewasschen.

Ad. 3e. Onder middelen in staat om *verdacht* water geschikt te maken om te worden gedronken, neemt *koken* allereerste plaats in. Hierdoor worden alle ziektekiemen zonder onderscheid gedood. Het is noodig dat verdachte water *minstens een kwartier* heeft gekookt.

Behandeling met *scheikundige middelen*, hoewel in staat tot zeer belangrijke vermindering van aantal aanwezige micro-organismen, geeft i/d regel niet zulke afdoende resultaten als koken.

Filtratie door zoogenaamde bacterievrije filters (Chamberland, Berkefeld, Delphin e.a.) geeft wel drinkbaar water, doch vereischt behalve technische kennis voortdurende zorg en groote oplettendheid. Betrouwbare veldfilters, die aan iedereen in handen gegeven kunnen worden, bestaan niet.

Voordat tot drinken bestemde water aan bovengenoemde bewerkingen wordt onderworpen, kan het noodig zijn dat het mechanisch van zwevend vuil wordt gereinigd.

De middelen daartoe zijn:

a. klaren.

Het klaren dat alleen wordt toegepast wanneer troebel water geschikt moet worden gemaakt voor drink-, wasch- en badwater geschiedt als volgt:

Men voegt een nader aan te geven hoeveelheid oplossing van ijzerchloride, zooals in mil. apoth. in voorraad, bij te klaren water, roert dit goed om, voegt er daarna een bepaalde hoeveelheid koolzure soda in oplossing aan toe, roert daarop weer goed om en laat het geheel eenige uren bezinken.

Voor het klaren van een draagbalie water zijn noodig 60 druppels oplossing van ijzerchloride en 18 kub cM. van een oplossing van 1 kilogram gekristallisseerde koolzure soda in zooveel water, dat oplossing volume van twee liters heeft.

Voor klaren van een kleinen kookketel water zijn noodig 16 druppels ijzerchlorideoplossing en 5 kub. cM. der soda-oplossing; voor een middensoort kookketel 80 cM. druppels ijzerchlorideoplossing en 25 kub. cM. der soda-oplossing; voor een grooten kookketel, de dubbele hoeveelheid van die, benoodigd voor een middensoort.

Nog beter en sneller wordt klaring verkregen door in plaats van oplossing van gekristalliseerde koolzure soda te nemen:

poeder van dubbelkoolzure soda (bicarbonas natricus) en wel voor elke 10 L. water

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

10 druppels ijzerchloride-oplossing en $1^1/_4$ g poeder van dubbel koolzure soda, waarna h mengsel even tot oplossing van dat zout wor geroerd.

In geval ijzerchloride en soda niet beschik baar zijn of klaring met spoed moet geschiede kan men met vrucht gebruikt maken van alui (tawas).

Men voegt hiertoe per L. te klaren wate daaraan 400 milligr. tot poeder gebrachte aluin toe, roert sterk om en laat bezinken. He water is dan na 15 — 30 min. voldoende ge zuiverd.

Aluin, dat als klaringsmiddel zeer dikwijls in de steek laat, vooral wanneer het water arm aan opgeloste stoffen is, kan in die gevallen bruikbaar gemaakt worden door a/h water een zeer geringe hoeveelheid koolzure soda toe te voegen. Gebruikt men per L. 400 mgr. aluin, dan is 50 mgr. gekristalliseerde koolzure soda (of nagenoeg 2 druppels der beschreven oplossing) ter klaring reeds voldoende.

Heeft men deze hoeveelheden koolzure soda niet, dan kan men daarvoor in de plaats de goed doorgebrande asch van een halve sigaar nemen.

Inhoud van draagbalie ± 60 L; van kleinen kookketel ± 16; van middensoort ± 83 en van grooten kookketel ± 167 L.

In garn. worden de tot klaring benoodigde chemicaliën verstrekt op voorschrift v/d off. v. gezondh.; de geneesk. dienst draagt zorg, dat ook te velde steeds een voldoende voorraad daarvan beschikbaar is.

b. bezinken.

Wanneer over voldoenden tijd kan worden

beschikt, is bezinken tot drinken bestemde water een eenvoudig middel om belangrijke zuivering te verkrijgen. Ook voor bad- en waschwater is dit aanbevelingswaard en gemakkelijk toe te passen.

c. filtreeren.

1e. door zuivere ontvette watten of schoone lappen katoen (te velde).

2e. door leksteenen.

Watten proppen in openingen van bodem van petroleumblikken gestoken, laten oorspronkelijk niet al te troebel water na korten tijd vrij helder door. Een twee- of vierdubbele lap (verband) katoen houdt bij het doorgieten vele zwevende deelen terug en verschaft ook voldoende helder water.

Filtreering door leksteenen, wanneer men de leksteenen vult met kool.

Het best is patent gekorreld beenzwart, waarmee leksteen tot den rand kan worden gevuld, daar het zwaarder is dan water. Bezit men deze stof niet, dan gebruikt men houtskool. Daar deze echter lichter is dan water, moet zij met laagje goed gewasschen keisteentjes worden bedekt. Patent gekorreld beenzwart moet eenmaal per maand worden uitgegloeid; houtskool wordt iedere maand door nieuwe vervangen.

Leksteenen moeten op geregelde tijden behoorlijk worden gereinigd, door ze zoowel aan binnen- als buitenzijde flink af te schrobben en daarna door te spoelen met een oplossing van hypermangaanzure kali om de poriën der leksteenen te reinigen. Daarna wordt leksteen met gekookt water doorgespoeld, totdat dit er ongekleurd doorheen loopt.

Beide wijzen van filtreeren, zoowel door watten of lappen katoen als door leksteenen hebben geen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ander doel dan het zwevende vuil uit het water te verwijderen. Verdacht water moet daarna steeds worden gekookt.

Alleen onder zeer bijzondere voorzorgen kunnen leksteenen, die in uitstekenden staat van reinheid gehouden zijn, ook dienen om gekookt water, dat door die bewerking al zijn daarin opgeloste zuurstof heeft verloren, weer zuurstof te doen opnemen en het daardoor smakelijker te maken.

In meeste gevallen zal het te verkiezen zijn gekookt water in vorm van thee te verstrekken.

Daartoe wordt het water eerst een kwartier gekookt en daarna wordt er thee van gemaakt door het water van het vuur te nemen en er thee aan toe te voegen om af te trekken.

c. Hondsdolheid. Instituut Pasteur.

Dolle hond is niet altijd gemakkelijk als zoodanig te herkennen; men onderscheidt razende en stille dolheid. Dolle hond is in eersten tijd onrustig, verandert vaak zonder reden van plaats, likt graag overal aan, ook aan zijn meester; is òf vroolijk en vriendelijk, òf nijdig. Gewoonlijk is hij schrikachtig en vertoont een min of meer moeilijken gang.

Na 1 — 3 d. breekt eigenlijke dolheid uit. Dolle hond loopt weg en bijt in voorbijgaan andere honden en menschen. Na korten tijd zoekt hij huis weer op en gedraagt zich rustig tegenover bekenden; overigens blijft onrust bestaan. Stem is veranderd: in plaats van geblaf, doet hij gehuil hooren. Er bestaat geen eigenlijke watervrees; wel moeilijkheid bij drinken, doordat hij niet kan slikken. Speeksel loopt hem **niet** uit mond. Langzamerhand treedt verlamming op; gang wordt waggelend, laat den staart hangen. Later kan hij niet meer opstaan; vermagert sterk. Binnen enkele dagen treedt dood in.

Bij stille dolheid zijn onrust, lust om weg te loopen en bijtlust niet zoo duidelijk. Reeds in begin ziekte treedt verlamming van onderkaak op; speeksel loopt uit den bek, gezwollen, roode tong komt te voorschijn. Eetlust verminderd, stem veranderd. Onder verlammingsverschijnselen volgt dood.

Ook andere dieren (waaronder katten) kunnen dol worden.

Instituut Pasteur, Behandeling.

Art. 1. . . . . .

Art. 2. . . . . .

Art. 3. (1) Ieder persoon, ongeacht landaard of maatschappelijke positie, die door dollen hond of ander dol dier of mensch gebeten is, heeft aanspraak om kosteloos aan Instituut-Pasteur behandeld te worden, mits op vertoon schriftelijke verklaring, waaruit met voldoende zekerheid bestaan van dollehondsbeet blijkt.

(2) Over geldigheid dezer schriftelijke verklaring en noodzakelijkheid tot instellen van geneesk. behandeling wordt uitsluitend geoordeeld door Dir. van Instituut, die bevoegd is in dringende gevallen ook personen zonder schriftelijke verklaring in behandeling te nemen, wanneer hem medegedeelde of bekende omstandigheden daartoe aanleiding geven.

Art. 4. (1) De in vorig art. bedoelde schriftelijke verklaring moet afgegeven door bevoegden Eur. geneesk. of paarden- of veearts.

bij gemis van dezen door Inl. geneesk. of veearts, dan wel, wanneer ook dezen niet aanw. zijn, door hoogste ter plaatse gevestigde civ. autoriteit.

(2 Zij, die verklaring afgeven, zijn gehouden, zooveel doenlijk van bestaan van dollehondsbeet uit waargenomen feiten of hun medegedeelde omstandigheden zich te overtuigen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

(3) Schriftelijke verklaring gaat zooveel mogelijk vergezeld van ingevulden staat van inlichtingen van bijgaand model.

Staat van inlichtingen omtrent den persoon van..... die zich ter erlanging van geneesk. behandeling zal aanmelden bij het Instituut-Pasteur te Weltevreden.

Naam	
Landaard	
Geslacht	
Ouderdom	
Woonplaats (met vermelding van gewest, afdeeling district)	
Beroep	
Behoeftig of niet	
Wanneer en door welk dier is beet toegebracht?	
Hoe diep drong beet door? Zijn bedekkende kleedingstukken gescheurd? . .	
Heeft toegebrachte wond gebloed? . .	
Heeft hond of dier reeds bestaande wonden, zweren enz. van gebeten persoon gelikt?	
Zoo ja, in welken toestand bevonden zich die wonden, zweren, enz.?	
Is er reeds geneesk. behandeling ingesteld?	
Zoo ja, welke?	
Waarop berust meening, dat dier dol was?	
Is het vroeger door dollen hond of ander dol dier gebeten?	
Was zijn aard in laatste dagen veranderd?	

Had het vlagen van woede, waarin het menschen of dieren beet?	
Verslond het buitengewone zelfstandigheden als glas, steenen, enz.? . . .	
Zijn bij sectie dergelijke zelfstandigheden in maag gevonden?	
Was stemgeluid van dier veranderd?. .	
Waren ledematen verlamd?	

..... *den*..... *191*....

De .....

Art. 5. (1) Behoeftigen, voor wie schriftelijke verklaring is afgegeven als in art. 4 vermeld, kunnen ter erlanging geneesk. behandeling in Inst.-Pasteur op 's Lands kosten worden overgevoerd naar Weltevreden en terug naar plaats hunner herkomst, mits op minst kostbare wijze, ter beoordeeling van betrokken Hoofd van gew. of plaats. bestuur. Ter begeleiding van behoeftige jeugdige kinderen kan zoo noodig op dezelfde wijze ook aan een der familiebetrekkingen van lijders of aan ander door bestuur aan te wijzen betrouwbaar persoon overtocht voor rekening van den Lande worden verleend.

(2) Voor zooveel Eur. en met hen gelijkgestelden betreft, worden hier onder behoeftigen alleen begrepen zij, die als zoodanig worden aangemerkt volgens voorschriften in Gouv. Besl. van 25 December 1867 No. 1 (Stbl. 172).

(3) Voor Inl. en met hen gelijk gestelden beslist Hoofd gew. of plaats. bestuur, of zij als behoeftigen in den zin van dit art. moeten worden beschouwd.

Art. 6 (1). Eur. en met hen gelijkgestelden, die ingevolge vorig art. op 's Lands kosten naar Weltevreden

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

worden opgezonden, komen in aanmerking om tijdens hun verblijf aldaar in mil. hosp. als behoeftigen te worden opgenomen; aan Inl. en met hen gelijkgestelden wordt huisvesting en verpleging verleend in stadsverband of Chin. hosp. Batavia naar gelang van landaard.

(2). Hoofden gew. en plaats. bestuur dragen zorg, dat vervoer der op 's Lands kosten over te brengen personen zooveel mogelijk worde bespoedigd; zij voorzien hen, voor zooveel noodig, van schriftelijk bewijs ter erlanging vrij transport door andere gewesten.

Art. 7. Hoofden plaats. bestuur geven Dir. Inst. Pasteur op aanvrage inlichtingen omtrent gezondheidstoestand van personen, die bij die inrichting in behandeling geweest zijn.

d. GENEESKUNDIGE HANDLEIDING.

BLOEDINGEN.

Bij *uitw.* bloeding vloeit bloed uit bloedvaten naar buiten het lichaam; bij *inw.* bloeding wordt bloed niet buiten uit lichaamsdeelen ontlast, maar in lichaamsholten (schedel-, borst-, buik-, gewrichtsholten) of onder huid.

Slagaderlijke bloeding: bloed is helderrood en spuit met straaltje en stootsgewijs uit wond.

Aderlijke bloeding: bloed is donker, vloeit gelijkmatig, niet stootsgewijs uit wond.

Haarvaten bloeding: bloed sijpelt droppelsgewijs op vele plaatsen uit wond.

Behandeling uitw. bloedingen. Is bloeding gering, dan is eenvoudig drukverband gewoonlijk voldoende om bloeding te doen ophouden. Men legge verband (uit verbandpakje) op wond, zonder wond met vingers aan te raken, en binde een windsel

Fig. 54.

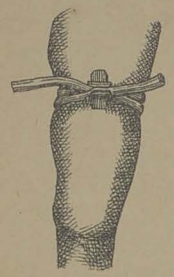

Fig. 55.

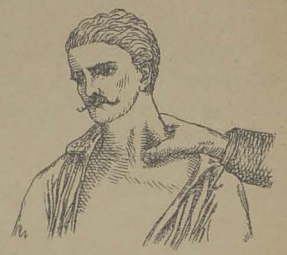

Fig. 56.

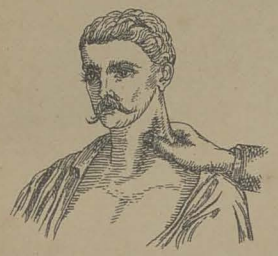

Fig. 57.

Fig. 58.

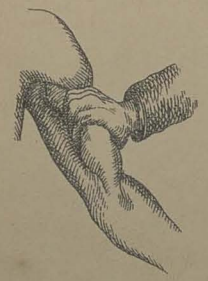

Fig. 59.

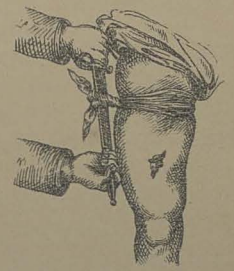

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

stevig daar omheen. Op plaatsen, waar men geen drukverband kan aanleggen (als aan hals), geschiedt stelping van sterke bloeding het best door met dikke prop watten of gaas sterk in en op verwonde plaats te drukken en blijven drukken, totdat geneesh. bij gewonde is.

Bij elke eenigszins ernstige of sterk bloedende wond moet spoedigst geneesk. hulp ingeroepen. Intusschen onverwijld volgende middelen van bloedstelping, terwijl kleederen ter hoogte verwonding worden opengesneden.

1°. Hooge ligging van bloedend lichaamsdeel. Men brenge lidmaat (arm of been) loodrecht in hoogte en legge drukverband aan.

2°. Elastieke buis Esmarch (fig. 54).

Is aan een der ledematen slagaderl. bloeding, dan omsnoere men verwonde lidmaat ongeveer handbreed boven wond (dus tusschen hart en wond) met elastieke buis Esmarch. Is deze niet bij hand, dan knoope windsel of zakdoek enz. stevig om lidmaat (fig 59); op wond zelf legge men verband.

Buis Esmarch, of ander omsnoerend middel, mag hoogstens één uur blijven liggen, anders heeft afgesnoerde lichaamsdeel groote kans af te sterven. Is na één uur geen dokter bij hand, of merkt men vóór dien tijd, afgebonden deel blauw, koud, of gevoelloos, dan moet buis of doek onmiddellijk afgenomen. Als bloeding dan nog niet opgehouden, moet men vingerdruk toepassen. Onder

3°. Vingerdruk verstaat men dichtdrukken met vingers van slagader tegen daaronder gelegen been. Natuurlijk drukt men toevoerende slagader steeds op plek, dichter bij hart dan wond zelf.

Plaatsen van lichaam, waar men bij hevige bloeding vingerdruk moet aanwenden, zijn (fig. 55 t/m 58).

PERPUSTAKAAN NASIONAL

1°. Gleuf naast strottenhoofd rechts en links, waar halsslagader tegen wervelkolom kan dichtgedrukt.

2. Groeve boven borstbeenuiteinde van sleutelbeen (rechts en links), waar uit borstholte naar arm loopende slagader tegen eerste rib kan toeegedrukt.

3. Gleuf aan binnenzijde van bovenarm, waar armslagader tegen opperarmbeen kan aangedrukt.

4. Aan handwortel op polsslagader.

5. Midden van liesstreek, waar men dijslagader tegen heupbeen kan aandrukken.

6. Kniekuil, in bovenste helft waar men kniekuilslagader tegen onderste einde van dijbeen kan aandrukken.

7. Achter binnenenkel.

Ander middel, bij slagaderl. bloeding aan ledematen is 4°. Sterke buiging in gewrichten bijv.: aan hand door sterke buiging van arm in elleboogsgewricht en vast binden van benedenarm in deze houding; verder sterke bloeding aan bovenbeen door sterke buiging in knie en vastbinden van been in deze houding.

Gebruik van azijn, spinrag, koud water tot stelping van uitw. bloeding moet nagelaten; deze middelen kunnen doodelijke wondziekten veroorzaken.

Inw. bloedingen herkent men aan teekenen van bloedverlies: lijder wordt bleek, koud, misselijk, het schemert hem voor oogen en kan flauw vallen en sterven.

Bij flauwte als gevolg van bloedverlies handelen als volgt:

Men legge lijder plat op rug, met hoofd laag en beenen een weinig in hoogte; make knellende kleedingstukken en koppel los, houde zakdoek met eau de cologne of azijn onder neus, verwarme doorwrijven of warme kruiken. Zoodra hij zoover is bij-

gekomen, dat hij kan slikken, geve men water of koffie; bij buikwonden niets drinken of eten, vervoer van lijder liggend (per brancard enz.); loopen, zitten of staan nadeelig.

NEUSBLOEDING.

Bij neusbloeding make aan hals knellende kleeren los en late zuiver koud water opsnuiven.

Snuiten van neus moet verboden. Helpt dit niet, dan drukke men aan bloedende zijde neus dicht of vulle bloedende helft van neus met zuiver verbandgaas op. Bij ernstige neusbloeding moet lijder naar ziekeninrichting vervoerd of geneesk. hulp ingeroepen.

BLOEDSPUWING.

Bij bloedspuwing lijder rustig op bed liggen; spreken verbieden. Knellende kleeren moeten losgemaakt; en kleine stukjes ijs te slikken of ijswater in kleine hoeveelheden te drinken geven. Verder koude omslagen op borst en geve men halven eetlepel keukenzout in. Lijder mag niet vervoerd; geneesk. hulp moet ontboden.

WONDEN EN WONDBEHANDELING; VERBRANDING; BETEN VAN HONDEN, KATTEN, APEN, SLANGEN ENZ.

Soorten: gesneden, gehouwen, gestoken, geschoten, gekneusde, lichte en ernstige wonden.

Tot ernstige wonden behooren sterk bloedende wonden, wonden, tot binnen in gewricht of groote lichaamsholten (schedel-, borst- en buikholte); wonden gepaard met beenbreuk.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

BEHANDELING.

Hoofdzaak bij behandeling wonden: „Afsluiting van lucht". Er leven in lucht talrijke kleine schimmelplantjes, „bacteriën", die, op wonden terecht komende (o. a. door hand van helper, waschwater, onzuiver verband) deze ettering of ontsteking kunnen veroorzaken; wonden worden dan pijnlijk, huid daaromheen rood en zwelt op; lijder krijgt koorts en zelfs kan dood intreden.

Ontstoken en etterende wonden genezen moeilijk. Wonden dus zoo spoedig mogelijk met zuiver (bacteriënvrij) verband bedekken, waardoor tevens belet, dat stof en vuil binnendringen.

Natuurlijk mag tot bedekking wonden alleen zuivere (kiemvrij gemaakte) verbandstoffen gebruikt.

Tweede regel bij behandeling wonden: men rake wond nooit met vingers aan, tenminste als vingers te voren niet terdege met zeep en water en daarna met sublimaat, carbol of ander bacteriëndoodend geneesmiddel gewasschen. Want, hoe rein handen ook, steeds blijven levende bacteriën daaraan kleven (vooral onder nagels).

Ander belangrijk vereischte is rust van gewonde deel, door wond doelmatig te verbinden en lichaamsdeel zoodanig ondersteunen, dat het ook bij vervoer van gekwetste zoo onbewegelijk mogelijk blijft.

Wondontsmettende middelen zijn oplossingen van carbolzuur, sublimaat, jodoform enz.; deze middelen past men toe bij onzuivere, etterende wonden.

Buikwonden. Lijder moet zich rustig houden; mag niets eten, noch drinken. Zijn darmen buiten, dan mogen deze niet naar binnen gebracht. Reiniging wond en darmen mag niet plaats hebben, dit aan geneesh. overlaten. Wond wordt met verband bedekt, waartoe verbandstoffen uit zooveel verbandpakjes als noodig om wond en darmen geheel te bedekken en dit met een driehoek bevestigd. Lijder alleen vervoeren, wanneer dokter niet kan komen. Bij dwarse wonden moet lijder met opgetrokken beenen liggen; bij overlangsche wonden rechtuit en met verhoogd kruis.

Brandwonden. Veroorzaakt door vlam vatten kleeren, kokend water, kruitontploffingen, sterke zuren, enz. kenmerken zich door pijnlijke roodheid huid, optreden pijlijke brandblazen of geel of zwart worden huid.

Hebben iemands kleeren vuur gevat, leg hem op grond en tracht door aandrukken kleeren of middels een sprei of iets dergelijks brandende kleeren te blusschen; met water halen te veel tijd verloren.

Daarop en ook als brandwonden veroorzaakt door kokend water, sterke zuren enz., make kleederen nat met zuiver water en snijde of knippe ze open; kleeren niet uittrekken; daardoor kans verbrande huid mede te nemen.

Men kan hevige pijnen lenigen door verbrande plaatsen voorzichtig besmeren met olie of vet (geen boter, die door zoutgehalte veel pijn veroorzaakt), of in warm water dompelen (koud water vermeerdert pijn).

Zeer aan te bevelen verbrande deelen in zuivere watten (uit verbandpakjes) te wikkelen.

BETEN VAN HONDEN, KATTEN, APEN, SLANGEN ENZ.

De wonden uitdrukken en uitwasschen met carboloplossing (2 %) of sublimaatoplossing (1 op 2000). Bij alle, zelfs geheel onbeduidende beten aan ledematen van vermoedelijk dolle dieren of van slang moet verwonde lidmaat, handbreed boven verwon-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ding, stijf omsnoerd met elastieke buis, windsel of handdoek.

Uitzuigen van wond, door beet van slang, is zeer gevaarlijk, als men wondjes of ontvellingen aan lippen of in mond heeft; daarom zoo mogelijk door gebetene zelf.

Bij beten duizendpooten en schorpioenen ammonia of sirih-kalk op wond.

Bij ernstige gebeten wonden, bij geringste beten van vermoedelijk dolle dieren (zelfs als deze aan ontvelling hebben gelikt) of van slang, moet lijder met spoed naar ziekeninrichting vervoerd.

Vast omsnoerende elastieke buis, windsel, handdoek e.d. niet langer dan één uur zonder gevaar voor omsnoerde lidmaat.

VERBANDLEER.

Doel. Verbanden dienen om wonden af te sluiten van buitenlucht, opdat er geen kiemen (bacteriën), stof en vuil bij komen; voorts tot steun gekwetste en gebroken lichaamsdeelen (draagdoek, spalkverband, gipsverband), tot stelpen bloedingen (drukverband) en tot bevestiging geneesmiddelen (zalven enz.).

Verbandstoffen. Gebruikelijke verbandstoffen zijn gaas en watten, bacteriën-doodend gemaakt door toevoeging van middelen, die bacteriën dooden (carbol, sublimaat, jodoform), of bacteriënvrij door blootstelling aan stoom.

Steeds moeten verbandstoffen goed afgesloten van lucht bewaard; in verbandpakjes bovendien tegen nat schermd door verpakking in waterdichte stof (perkamentpapier, mackintosh).

Noodverband. Is pakje verbandstoffen, zoodanig klaargemaakt dat dadelijk wond er mee kan bedekt, dient om wond op slagveld of waar geen dokter of ziekenverpleger zoo spoedig mogelijk zelf, (door kameraden) te kunnen verbinden, bestaat gewoonlijk uit laag gaas, eenige watten en gazen zwachtel, alles verpakt in waterdichte stof, pakje moet, totdat gebruikt, gestoten blijven.

Verbandpakjes, die geopend en vermoedelijk verontreinigd werden, mogen nimmer gebruikt, ook niet als van binnen nat.

Openen verbandpakje geschiedt adus: waterdichte stof (perkamentpapier), waarin verbandstoffen zijn opgerold, wordt uitgespreid, waarbij zorgen, dat inhoud op papier blijft liggen en nergens anders mede in aanraking komt (o.a. niet met grond).

Gaas op wond leggen, daar boven watten, terwijl zwachtel dient, om verband op wond te bevestigen. Zonder wond en dat gedeelte van gaas, wat op wond komt, met hand aan te raken en terwijl men zorgt, dat bij verbinden onze kleeren ook niet daarmee in aanraking, wordt zoodra mogelijk met verband bedekt. Voorafgaande, zoogenaamde reiniging van wond onnoodig; dit eerst later door geneesheer.

Zwachtelverbanden. Zwachtels (windsels) zijn: opgerolde strooken linnen, katoen, gaas, flanel enz., en dienen voornamelijk om andere verbandstukken te bevestigen en om lichaamsdeel inte wikkelen.

Men onderscheidt vrije uiteinde, randen en hoofd (d. i. de rol).

Bij eenhoofdigen zwachtel is strook alleen van eene einde naar andere opgerold, zoodat zwachtel slechts uit één rol of hoofd bestaat.

Bij tweehoofdigen zwachtel zijn elk der uiteinden naar dezelfde zijde opgerold, zoodat hieruit twee rollen of hoofden ontstaan. Elke ontrolling

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van zwachtel om lichaamsdeel heeft gang, slag of toer.

Bij aanleggen zwachtels neme men het volgende in acht.

1. Men plaatse zich zoodanig vóór te verbinden lichaamsdeel, dat men volmaakt vrije gebruik handen houdt; naar gegeven geval sta men vóór, op zijde, achter lijder.

2. Aanleggen van zwachtel mag nooit op gewonde plaats zelve begonnen, evenmin einde van zwachtel daar bevestigd, maar kiest daarvoor verwijderde, onpijnlijke plaats.

3. Men neemt hoofd van zwachtel zoodanig in holte van rechterhand, dat vrije uiteinde beneden ligt, liggend op middel- en ringvinger nedergehouden door duim, en uitglijden te verhinderen, aan beide randen door wijsvinger en pink licht ondersteund. Hierop vat men met duim en wijsvinger linkerhand vrije einde van zwachtel, rolt een stuk af, legt het op die plaats van getroffen deel, waar men wil beginnen, houdt het daar met een paar vingers zoolang vast, tot het door eenige daarover gebrachte cirkelgangen bevestigd is, en gaat dan met verder aanleggen van zwachtel voort, zoodat men zwachtelhoofd kort bij lid houdend, rondom dit beweegt, waarbij alle schudding van zieke deel zorgvuldig moet vermeden. Bij verwisselen handen moet windselhoofd steeds behoorlijk gespannen gehouden, opdat reeds gemaakte omwikkelingen niet los geraken.

4. Plooien en vooral gapen van zwachteltoeren moeten zorgvuldig vermeden. Heeft men deelen van ongelijke doorsnede, zooals bijv. onderbeen, te verbinden, dan maakt men, ter vermijding van gapende plooien, den zoogenaamden omslag (renversé), (fig. 60) dien men zoolang als

noodig, bij alle toeren herhaalt. Naar gelang te verbinden deel in dikte toe- of afneemt, worden deze omslagen neder- of opwaarts gemaakt. Daartoe draait men zwachtelhoofd half om zijne as, terwijl men duim der linkerhand op bovensten of ondersten zwachtelrand (naar gelang omslag neder- of opwaarts gemaakt moet) van laatst gemaakte zwachteltoer legt, zoowel om deze vast te houden, als om de draaiingsplaats voor omslag te bepalen. Opdat zwachtel zich vrij en zuiver omlegge, gezorgd, dat zwachtelhoofd op oogenblik van omslag niet te kort bij lichaamsoppervlakte kome en het deel van zwachtel, dat omslag vormt, niet verslapt worde; maar zwachtelhoofd ook niet al te ver van te verbinden deel gehouden, zoo omslag goed zal uitvallen. Is omslag gemaakt, dan onder voortdurend matig spannen van zwachtel het zwachtelhoofd in linkerhand en strijkt met duim rechterhand omslag glad. Zijn er verscheidene omslagen noodig, dan brengt men ze altijd op dezelfde plaats, zoodat hunne hoeken alle in zelfde richting liggen.

5. Wat graad vastheid betreft, waarmede zwachtel moet aangelegd, valt volgende op te merken:

Als wond zeer pijnlijk, moet verband los zijn. Naarmate bloeding uit wond erger wordt, zwachtel des te vaster aangehaald, echter nooit zóó stijf, dat nadeelige gevolgen (zwelling en blauw worden van huid in omgeving wond, versterf) daaruit zouden voortvloeien. Men houde verder rekening met omstandigheid, dat katoenen- en gazenzwachtels, na aanleggen bevochtigd, krimpen, waardoor lid vaster wordt ingesnoerd, dan meestal bedoeld. Omgekeerd raken zulke zwachtels los, zoodra zij droog worden.

Afnemen van zwachtel moet voorzichtig gebeuren, bewegingen om verbonden deel heen zoo kort mogelijk verricht, trekken en stooten te vermijden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voornaamste **zwachtelverbanden:**

1. **Korenaarverband voor hand.** Men legt over pols een cirkelslag, gaat vervolgens schuin over handrug naar palm van hand en van hier langs andere zijde van hand naar handrug terug. Dan maakt men weer een cirkelslag om pols. Op dezelfde wijze ten slotte 3 à 4 slagen om hand.

2. **Korenaarverband voor voet.** Wordt op zelfde wijze als voor hand aangelegd; eerste slag iets boven enkel en overige slagen kruisen elkaar op voetrug.

3. **Korenaarverband voor schouder.**

Men begint met cirkelslag om bovenarm (ruim handbreed onder schoudergewricht), voert zwachtel schuin naar boven en gaat over schouder en rug naar oksel andere zijde. Van hier langs borst naar te verbinden schouder terug, vervolgens nog eenige malen zelfde slagen maken, totdat geheele schouder is ingewikkeld.

4. **Korenaarverband voor heup.**

Begint met cirkelslag om buik. Van hieruit naar lies, daarna achter om dij naar lies en eindelijk naar buik terug.

5. **Schildpadverband (fig. 61) voor knie, elleboog en hiel.**

Men begint onder knie en voert zwachtel kringsgewijs om onderbeen, vervolgens schuin over kniekuil naar bovenknie en hier eveneens een cirkeltoer. Dan keert men door kniekuil naar onderknie terug. Deze toeren herhaalt men totdat ruimte tusschen windselgangen geheel bedekt; laatste windselslag legt men dwars over knieschijf.

6. **Muts van Hippokrates** is zwachtelverband voor hoofd. Men gebruikt tweehoofdigen zwachtel. In iedere hand een zwachtelhoofd, beide naar boven gekeerd. Nu legt men tusschen deze hoofden gelegen deel van zwachtel op midden van voorhoofd en voert beide zwachtelhoofden in tegenovergestelde richting boven langs ooren, totdat zij op het achterhoofd bij elkander gekomen zijn, waarna men ze van handen verwisselt en overkruist. Met eenen zwachtel moet hoofd ingewikkeld. Dit aldus: men begint op kruisingsplaats aan achterhoofd en voert zwachtel midden over kruin naar voorhoofd. Daarna beschrijft men ter weerszijden van dezen eersten slag van voorhoofd naar achterhoofd en omgekeerd, toeren, elkander dakpansgewijs bedekkende gaat hiermede voort, totdat geheele hoofd ingewikkeld.

Met anderen zwachtel maakt men gedurig cirkelslagen om hoofd, om toeren van eersten zwachtel te bedekken.

7. **Zwachtelverband voor één oog.** Om rechteroog te verbinden, maakt men om voor- en achterhoofd twee cirkeltoeren. Van voorhoofd gaat men schuins over rechteroog en rechterwang naar onder rechteroor. Van hier om achterhoofd en over linkerwandbeen naar voorhoofd, waarna weder cirkeltoer dwars om hoofd. Nu herhaalt men nog twee à drie malen schuinsche toeren over rechteroog, elkander gedeeltelijk bedekkende.

Na elken schuinschen toer, cirkeltoer om hoofd. Voor linkeroog komen schuinsche toeren te liggen over rechterwandbeen.

Doekverbanden. Driehoekige verbanddoek dient om aan gekwetste deel meer rust te verzekeren, en om, in bijzondere gevallen, zwachtel te vervangen.

Men onderscheidt 3 randen, waarvan langste basis, beide anderen zijranden genoemd, van 3 hoeken heet de aan basis tegenovergestelde top, beide einden aan de basis slippen.

Voor verschillende lichaamsdeelen aangewend als:

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

1. Groote draagdoek voor arm (fig. 62).

Eene slip over gezonden schouder heen, zoover om nek, dat aan andere zijde van hals te voorschijn komt, hier vasthouden, terwijl andere slip vóór langs lichaam naar beneden hangt. Gebogen arm voorzichtig op midden doek leggen en top er van, achter elleboog, eenige centimeters naar buiten trekken. Vervolgens naar beneden hangende slip, voor arm heen, naar schouder der zieke zijde omhoog slaan en met andere slip in nek vastknoopen. Ten laatste top om elleboog heen naar voren getrokken en hier vastgespeld.

2. Geheele doek.

a. Hoofdverband (fig. 63) Doek met midden op hoofd, zoodat basis dwars over voorhoofd en top in nek afhangt. Daarop slippen over ooren heen naar achteren, over achterhoofd kruisen, weder naar voren brengen en op voorhoofd vastbinden.

Daarna achter afhangende top strak naar beneden getrokken, over achterhoofd naar boven omgeslagen en ter hoogte kruin met veiligheidsspeld vastgestoken.

b. Verband bij borstwonden. Midden van doek op borst gelegd, top over eenen schouder naar achteren geslagen en basis in streek, waar borst en buik aan elkander grenzen. Dan brengt men slippen naar achteren en knoopt ze op rug. Vervolgens over schouder geslagen top naar beneden getrokken, onder vastgeknoopte slippen heen gehaald en door veiligheidsspeld of knoop bevestigd.

c. Verband bij verwondingen van rug. Op gelijke wijze als borstverband, doch in tegenovergestelde richting aangelegd.

d. Heupverband. Basis om bovenste gedeelte van dij, met midden aan buitenzijde. Dan beide slippen naar binnenkant dij, kruist ze daar en knoopt of speldt ze aan buitenkant aan elkander.

Fig. 60.

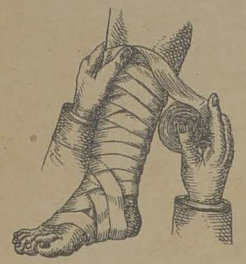

Fig. 61.

Fig. 62.

Fig. 63.

Fig. 64.

Fig. 65.

Fig. 66.

PERPUSTAKAAN NASIONAL INDONESIA

Top wordt boven heup onder tweeden doek geschoven, die als riem om buik gebonden (een als halsdoek gevouwen driehoekige doek), slaat haar daarover terug, om dan vastgespeld te worden.

3. Halve doek.

Men vouwt doek in tweeën door eene slip op andere te leggen.

a. Handverband (fig. 64 en 65.). Hand zoodanig op uitgespreiden doek, dat pols midden van basis bedekt, terwijl vingertoppen uitgestrekt worden in richting van top. Deze wordt nu over hand heen naar voor-arm omgeslagen. Dan kruist men slippen over top en knoopt ze om pols.

b. Voetverband. Voet met zool midden op doek, zoodanig, dat teenen naar top gericht; dan slaat men top over wreef naar boven, haalt beide slippen om enkels heen, kruist ze op wreef en knoopt ze op voetrug aan elkander.

c. Schouderverband (fig. 64). Men snijdt doek in twee gelijke stukken en gebruikt eene helft tot halsdoek (opgevouwen, als kleine draagdoek voor arm). Met andere helft bedekt men schouder zóó, dat top tegen zijvlakte van hals en basis op midden van bovenarm, aan buitenzijde, komt te liggen. Dan voert men beide slippen naar binnenkant van arm, kruist ze onder oksel en knoopt ze op buitenkant van bovenarm aan elkander.

Top wordt aan hals onder draagdoek doorgeschoven, vervolgens omgeslagen en ter hoogte van schouder vastgestoken.

4. Halsdoek.

Vorm van halsdoek verkrijgt men door top herhaaldelijk naar basis om te vouwen.

Halsdoek kan, in plaats van zwachtel, worden toegepast, ter bevestiging van verbanden op wonden aan hals, oog, voorhoofd, ooren, wangen, kin en onder-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kaken, tot bevestigen spalken bij beenbreuken. Verder als kleine draagdoek voor arm.

BEENBREUKEN; VERSTUIKING; ONTWRICHTING; KNEUZING.

Bij eenvoudige beenbreuken is huid niet beleedigd.

Bij samengestelde beenbreuken is huid gewond, deze breuken zijn levensgevaarlijk en genezen moeielijk.

Een gebroken been herkent men:

1°. dat lijder gebroken lidmaat niet gebruiken kan;

2°. dat hij, bij poging tot bewegen, hevige pijn heeft ter hoogte van breuk;

3°. dat lidmaat anderen vorm gekregen heeft, bijv. als een anders in rechte lijn verloopend lidmaat hoekig verbogen is of, vergeleken bij ander lid, verkort schijnt;

4°. dat ter hoogte van breuk been buitengewoon bewegelijk is. In alle gevallen van beenbreuk, of vermoeden daarop, moet spoedig mogelijk geneesk. hulp ontboden; vervoer zonder deskundige hulp soms met groote gevaren. Gebeurt ongeluk op marsch, zoodat niet dadelijk geneesk. hulp kan ingeroepen, dan handele men aldus: men steune gebroken lidmaat door middel van kleeren enz., zoodat het onbewegelijk kan blijven liggen; lijder gewoonlijk niet ontkleeden; noodeloos veel pijn.

Wanneer tevens bloeding, kleeren ter hoogte van wond opengeknipt (niet uitgetrokken!), om bloeding te stelpen en wond met verband te bedekken. Bij stuksnijden kleederen gebroken lidmaat onbewegelijk vast houden en tevens eenigszins

uitrekken. Daarna soort spalkververband (fig. 66) aangebracht. lijder met beenbreuk nooit zonder eenig spalkverband vervoeren. Om lijder met beenbreuk van onderste lidmaat van grond op te tillen, minstens drie dragers noodig; twee dragen romp, derde gekwetste been. Beide eersten knielen rechts en links van gewonde en reiken elkaar achter diens rug hunne ongelijknamige handen. Derde draagt niet alleen gespalkte been, maar tegelijk gezonde been.

Spalkverband dient ter voorkoming verplaatsing breukuiteinden, waardoor pijnen toenemen, zelfs huid door die beenstukken doorboord kan worden.

Als spalk kan men gebruiken stukken bamboe, houtlatten, scheede kapmes, geweer enz. Heeft men watten, kapok, stroo of alang-alang bij de hand, dan worden spalken aan binnenkant dik daarvan voorzien. Voor vastmaken spalken gebruike men zakdoeken, of als halsdas gevouwen kleine driehoeken, die men op spalken (niet op huid van lijder) vastknoopt.

Is arm gebroken, dan legge spalken zóó, dat boven- en benedenarm rechthoekig op elkander staan. Gebroken bovenarm bevestige men aan borstkas; gebroken benedenarm legge men steeds in draagdoek; of men gebruike jaspand als armdoek.

Gebroken been wordt best verbonden in gestrekte houding; na aanleggen spalkverband binde men bovendien gebroken aan gezonde been.

Uitstekende verbanden tot vervoer lijders met beenbreuk zijn rottantransportverbanden „de Mooy"; bestaan uit rottan en zijn van banden voorzien ter bevestiging om ledematen, die gesteund moeten.

Bij eenvoudige beenbreuk wordt lid omwikkeld

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

met watten, kleedingstuk, sprei enz., en daarover heen verbandstuk, voor gebroken deel bestemd, nu zóó dat dit nergens met huid in aanraking komt. Hier en daar kan, om te sterke drukking op enkele uitstekende lichaamsdeelen tegen te gaan, verband met alang-alang enz. opgevuld.

Bij beenbreuken, waarbij huid gewond of doorboord, wordt eerst wondverband aangelegd en daarna op bovenbeschreven wijze gehandeld.

Bij verstuiking, ontwrichting of kneuzing zieke lidmaat zóó gelegd, dat lijder minste pijn heeft.

VERVOER ZIEKEN EN GEWONDEN.

1. Dragen.

Naarmate aard en plaats verwonding of ziekte wordt lijder gedragen op rug, handen, met behulp van geweren, jassen enz.

Bij dragen door één of twee personen wenschelijk, dat lijder zich met beide handen aan dragers vasthoudt.

Wanneer sterk stroomende rivier moet worden overgetrokken, mag dragen nooit door één persoon plaats hebben. Het best gebeurt dit zittend op handen van twee dragers; kan of mag lijder niet zitten, dan door twee man onder armen en aan beenen opgenomen en dragers zelf, om niet te vallen, gesteund.

Bewusteloze zieken mogen alleen in liggende houding gedragen, dus minstens door twee personen. Lijders met in borstholte doordringende wonden best in halfzittende, halfliggende houding vervoerd, waarbij opgerolde kleedingstukken als anderszins ter ondersteuning.

2. Met Baren.

a. draagbaren bij leger in geruik:

b. nooddraagbaren; balehbalehs, spreien of hangmatten aan stok bevestigd, stoelen, planken, klapperbladeren (Atjehsche tandoe) enz.

c. raderbaar de Mooy. Opnemen en plaatsen van lijder op draagbaar geschiede als volgt: steeds opbeuren zoo langzaam en voorzichtig mogelijk. Alleen bij bijzondere kracht mag één persoon den zieke oplichten; die al zijn kracht daarvoor noodig heeft, zal dat met horten en stooten en dus slecht doen.

Heeft men lijder op de armen, dan buige men zich achterover en drage hem op de borst, wat dragen zeer verlicht. Beter gewonde met twee personen opnemen.

Baar wordt in één lijn met lichaam van lijder neergezet; twee dragers gaan links en rechts van hem staan en lichten hem op, soms derde drager om gekwetste deel te ondersteunen. Dragers mogen houding van lijder, indien niet bepaald zeer noodig, niet veranderen; den liggende mag men niet laten zitten, den zittende niet neerleggen.

Bij gaan met draagbaar moeten dragers uit den pas loopen, met korte passen, en op ongelijk terrein vooral voorzichtig.

Een drager moet op lijder toezien en o. a. waarschuwen, wanneer gewonde onderweg bloedt of flauw valt.

Draagbaar steeds zóó dragen, dat gewonde niet schuins maar vlak blijft liggen; vooral wanneer over een hoogte moet vervoerd, heeft lijder neiging telkens naar voeten- of hoofdeinde af te zakken.

Bij vervoer in bergachtig terrein drage men: bergop hoofdeinde vooruit, bergaf voeteneinde vooruit. Bij beenbreuken van onderste lede-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maten beter in omgekeerde richting dragen, omdat anders gewonde been door zwaarte van lichaam gedrukt.

Bij vervoer per raderbaar de Mooy moet gezorgd, dat lijder vlak (horizontaal) blijft liggen en kieze men meest effen en schaduwrijkste plaatsen van weg.

Verder overtuige men zich nu en dan of schroeven goed vastzitten, of lijder niet flauw gevallen en zijn verband doorgebloed is.

Wielen moeten goed gesmeerd en mogen niet piepen.

Een der voornaamste vereischten bij vervoer van ernstige gewonden is dat zij zooveel mogelijk steeds in dezelfde brancard blijven liggen. Veelvuldig op- en afdragen is nadeelig.

3. Per Grobak.

Grobak is in Indië voor vervoer zieken en gewonden te gebruiken. Voor ernstige lijders schokt zij te veel; echter kan brancard daarin ophangen aan touwen met veeren en haken.

4. Te Paard.

Komt zelden en alleen voor lichte zieken en gewonden te pas.

5. Per Spoor.

Men plaatse brancard op veerkrachtige schragen, bestaande uit veerende staanders, twee aan twee verbonden door dwarsstang, waarop brancard rust. Zijn schragen niet aanwezig, dan lijder op stroo- of bultzak in goederenwagen vervoerd.

6. Te Water.

(in prauwen, tongkans, schepen).
Is gewoonlijk het minst schadelijk.

KUNSTMATIGE ADEMHALING; VERDRINKEN; OPHANGING.

KUNSTMATIGE ADEMHALING.

Onder hoofd en bovenlijf van op den grond of op bed met ontbloot bovenlijf liggenden, drenkeling of gehangene kussens leggen. Een helper trekt met zakdoek of iets dergelijks tong van drenkeling een weinig uit mond, opdat lucht gemakkelijk toestroome. Een ander plaatst zich achter hoofd drenkeling, grijpt beide armen nabij ellebogen en brengt ze bedaard maar krachtig langs hoofd naar boven. Na pauze enkele seconden brengt men armen langs zelfden weg terug en drukt ze gedurende twee seconden krachtig, echter niet ruw, tegen de zijvlakken borst.

Deze bewegingen moeten regelmatig worden herhaald, zoolang tot lijder weder zelf begint ademen, of inmiddels ontboden geneesh. aangekomen. Zij moeten in elk geval minstens $^1/_2$ à $^3/_4$ uur voortgezet.

Door kunstmatige ademhaling wordt borstkas verwijd en vernauwd, als bij normale ademhaling.

Kunstmatige ademhaling kan worden ondersteund, doordat eerste helper, die tong vasthoudt, daaraan regelmat trekt ongeveer 20 maal per minunt.

VERDRINKEN.

Verkeert iemand in gevaar te verdrinken, dan zorge de redder door drenkeling niet bij armen gepakt of om lichaam gegrepen te worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Men trachte drenkeling van achter te bereiken, grijpe hem bij haar of onder een der oksels en brenge hem zoo, op den rug zwemmende, aan land.

Het is geheel verkeerd begrip, drenkeling, ook al meent men hem dood, niet aan land mogen brengen, zonder eerst komst ontboden politie af te wachten.

Is drenkeling aan land, dan reinige men mond, neus en keel, middels een met zakdoek omwikkelden vinger, van slijk en zand. Daarna legge men hem op buik, zoodat hoofd naar beneden; daardoor kan het in luchtwegen gedrongen water verwijderd. Daarop legge men drenkeling op rug en passe, als hij nog niet van zelf ademt, kunstmatige ademhaling toe.

OPHANGING.

Men tille gehangene onmiddellijk in hoogte en snijde zoo spoedig mogelijk touw door, hem met anderen arm vasthoudende.

Daarop make men strik en nauwsluitende kleeren los. Verder passe men kunstmatige ademhaling toe en wrijve met doek of iets dergelijks krachtig het lichaam.

HULP BIJ MARSCHZIEKTEN.

Flauwte, onmacht en bewusteloosheid zijn graden van zelfden toestand. Lijder wordt bleek, koude zweet breekt uit; eindelijk stort hij neer.

Deze toestand kan gevolg zijn van blijven in overvulde vertrekken met benauwde lucht, groote vermoeienissen, schrik, angst, zien van bloed en wonden, bloedverlies.

Men legge lijder horizontaal, met hoofd laag en

beenen een weinig in hoogte, make knellende kleedingstukken los; besprenkele aangezicht en borst met koud water; houde zakdoek met eau de cologne of azijn onder neus. Zoodra lijder in zooverre bijgekomen, dat hij kan slikken, geve men water of koffie te drinken. Vervoer, zoo noodig naar zieken-inrichting moet per brancard geschieden; loopen, zitten of staan is nadeelig.

Zonnesteek. Ofschoon niet zoo vaak, als men met oog op Ind. warmte zou verwachten, komt zonnesteek onder militairen op marsch vrij veelvuldig voor.

Zonnesteek vooral bij groote hitte, hooge vochtigheid en windstilte; meer bij bedekte lucht dan bij helderen zonneschijn.

Ruime zweetafscheiding gaat zonnesteek tegen; om zweeten in de hand te werken, is het goed over ruime hoeveelheid thee of goed drinkwater te beschikken. Men moet dus op marsch veldflesch gevuld medenemen en die niet in eerste uur geheel leegdrinken; met inhoud integendeel zeer spaarzaam handelen.

Zij, die ruim gebruik of misbruik van alc. dranken maken; pas ziek zijn geweest; nacht te voren niet rustig sliepen, staan meest aan zonnesteek bloot.

Vooral drinken van alcohol vóór den marsch is zeer gevaarlijk; nadeelig is op marsch gaan zonder behoorlijk ontbijt of tijdens marsch alcohol te drinken.

Eerste verschijnselen zijn: hevige dorst, droge tong, beklemming op borst, moeielijke ademhaling, hartkloppingen, ophouden zweeten, rood, zelfs blauwrood worden van aangezicht. Meemarcheeren kost hoe langer hoe meer moeite; men waggelt op beenen. Op vragen wordt geen antwoord meer gegeven. Eindelijk zakt aangetaste plotseling bewusteloos in elkaar.

Ieder dient dus bij optreden allereerste verschijn-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

selen daarvan melding te maken. Bij groote hitte en vermoeiende marschen is het verder goed, elk soldaat op met hem in gelid loopenden acht slaat. Hoe spoediger hulp hoe meer kans op gunstigen afloop.

Men brenge door zonnesteek getroffene in schaduw en legge hem met verhoogd bovenlijf neer.

Hoed neme men van hoofd, make knellende kleeren los en trekke jas en hemd uit.

Is zieke nog voldoende bij bewustzijn, om te slikken, dan geve men hem, bij kleine hoeveelheden, telkens zooveel mogelijk water. Hoofd, hals en borst worden met water overgoten.

Men waaie lijder zooveel mogelijk frissche lucht toe, waarbij atilla of iets anders als waaier gebruikt; water, waarmede hij is overgoten, brengt door snelle verdamping verkoeling.

Keert ondanks maatregelen bewustzijn niet terug en haalt zieke niet flink adem, passe men kunstmatige ademhaling toe.

---

e. GEBRUIKSAANWIJZING GENEESMIDDELEN.

Uitwendige Geneesmiddelen.

---

1. **Ammonia Liquida.** Zeer vluchtig; stopfleschje daarom steeds zorgvuldig sluiten.

Uitw. op beet- en steekwonden van slangen, duizenpooten, schorpioenen.

Het uit wondjes gedrukte bloed wordt met watten afgewischt, wondjes daarna uitgewreven met een met ammonia bevochtigd propje watten, daarbij

zooveel mogelijk zorg dragende, huid in omgeving niet te ver te raken; wondjes vervolgens verbinden met boorzalf.

Vermengd met olie — één deel ammonia liquida op 4 deelen olijf- of versche klapperolie (flink schudden) — is het in gebruik als wrijfmiddel bij verlammingen, verstuikingen of spierpijnen (voor kinderen te scherp).

Voorts als ruikmiddel bij flauwten en hoofdpijn.

Inw. o. a. bij slangenbeet, tot opwekking bij dronkenschap en aan Beri-Berilijders, bij hevige benauwdheid, (10 druppels op 1 glas 150 cM^3.) suikerwater, tot 3 × te herhalen.

2. **Boorzalf.**

Men wake, tegen stof of vuil in de zalf, daar zij anders, in plaats van genezend, schadelijk werkt.

Met (zuiveren) spatel of mes op Eng. pluksel of verbandkatoen uitgestreken om daarmede huidzweren en brandwonden te bedekken.

Wonden moeten vooraf met boorwater (zie boorzuurpoeders), chinosol- of sublimaatopl. en watten gereinigd. Blijft verband goed zitten, dan behoeft zalf niet eerder dan 24 uren later verwisseld.

Alvorens opnieuw met zalf te bestrijken, moet men wonden ook eerst met boorwater, chinosol- of sublimaatopl. wasschen.

Voorts voorbehoedmiddel tegen wondloopen der voeten; eerst voeten goed wasschen en zorgvuldig afdrogen.

3. **Boorzuurpoeders à 5 Gr.**

Opgelost in water, als reinigingsmiddel wonden. Boorzuur heeft n. l. eigenschap, om ontsteking- en ettering-veroorzakende ziektekiemen te dooden.

Behalve als „wondwater" ook in gebruik als „oogwater" bij aandoeningen van oogbindvlies,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

— met afscheiding van slijmerige of slijmig-etterige stof; ontstoken oogen worden dan herhaaldelijk, om of om 2 uur, al naar mate der ontsteking, met die oplossing en watten gewasschen (één zelfde propje watten daarbij maar eenmaal te gebruiken). Bovendien is boorwater uitstekende gorgeldrank bij lichte keelaandoeningen.

Boorzuur lost moeilijk in koud water op, daarom neme men warm water — (1 poeder op 200 cM³. water).

Het water zij helder en gekookt; goed gezuiverde flesschen.

4. Chinosol-Tabletten à 1 Gr.

Opgelost in water, gebezigd als wond- of verbandwater.

Chinosol bezit namelijk eigenschap, om ontsteking- en ettering-veroorzakende ziektekiemen te dooden. Het deelt die eigenschap o. a. met sublimaat, maar lost gemakkelijker in koud water op, is ook veel minder giftig.

1 tablet op 1 L. gekookt, helder water.

5. Chloras Kalicus-Poeders à 5 Gr.

10 gr. op ½ L. (500 cM³.) (¹) water als mondwater en gorgeldrank bij verschillende aandoeningen van mond en keel en bij ontsteking v. amandelen.

Bij het gorgelen tracht men in mond gebrachte vloeistof, zonder haar door te slikken, zoo diep mogelijk in keel te brengen.

Aan kinderen, die nog niet heel goed gorgelen kunnen, geve men liever „boorwater" als gorgeldrank.

6. Dermatol.

Om ettering-tegengaande werking, evenals jodoform,

(¹) Wijnflesch = ongeveer ¾ L.; halve L. = ongeveer ⅔ wijnflesch.

gebruikt bij wonden en zweren (ook bij zachte sjankers). Wonden moeten, voordat zij met dun laagje bestrooid worden, steeds eerst (met chinosol-, boorzuur- of sublimaatopl.) gereinigd.

7. Jodiumtinctuur.

Als smeersel bij langdurige gewrichtsaandoeningen (bij z.g. „leewater", uitstorting vocht in gewricht).

Penseelen mag maar éénmaal daags dadelijk ophouden, wanneer huid stuk gaat. Om ingesmeerde zieke gewricht wordt laag watten gelegd en dit met windsel bevestigd. Bij kinderen moet het steeds met gelijke deelen spiritus, arak of jenever verdund. Voorts tegen kropgezwellen, die daarmede bestreken worden.

Verder is het uitw. geneesm. tegen ringworm, huidziekte, te herkennen aan „roode kringen". Elke kring bestaat uit meestal speldeknopgroote, roode knopjes of blaasjes; binnen dien ring ziet men witachtige schubbetjes op de huid.

Zieke huidplekken worden met tinctuur bestreken en dit volgenden dag nog eens.

Nooit mogen vele plekken tegelijk op één dag behandeld. Op gezicht mag het alleen verdund (met gelijke deelen spiritus, arak of jenever) gebruikt.

8. Kajoepoetie-olie.

Flesch na gebruik goed sluiten omdat olie anders vervluchtigt.

Zonder voorschrift geneesh. alleen als uitw. middel ter inwrijving vermoeide ledematen en spieren, welke stijf en pijnlijk zijn tengevolge van koudevatten (arm-, been-, hals-, rug-, en lendenspieren), zoogenaamde rheumatische pijnen.

Ook kan men er buik mede laten inwrijven (zacht!) bij buikpijnen door gestoorde spijsver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tering, gepaard met opgeblazenheid van buik door gasophooping in maag en darmen.

Voor kleine kinderen steeds met olijf- of versche klapperolie (gelijke deelen) vermengd, daar het onverdund, te sterk op huid inwerkt.

9. Kwikzalf (Blauwe zalf).

Voor inwrijvingen in de huid bij syphilis.

Zonder voorschrift geneesh. mogen die inwrijvingen echter in geen geval toegepast.

Wel mag de zalf, op Eng. pluksel of verbandkatoen uitgestreken, op huid worden aangebracht ten minste als er geen open plekken of huidzweren zijn. Zoo'n kwikzalfverband kan o. a. nuttig zijn bij inw. kneuzingen (als de huid niet wond is) gezwollen gewrichten, klierontstekingen (klapoor).

Voordat men ververscht, moet oude zalf met watje met olijf- of versche klapperolie afgewischt anders ontstaat allicht huiduitslag.

Zelfs bij dit uitw. gebruik van kwikzalf, moet men er dagelijks op letten, dat er geene verschijnselen van vergiftiging ontstaan en bijv. dadelijk ophouden als er speekselvloed (kwijlen) optreedt.

Voorts middel tegen platluizen; deze luizen komen o. a. voor in schaamharen en veroorzaken meestal erge jeuk.

Men zij hier ook zeer voorzichtig, omdat niet alleen huid maar ook mond ziek kan worden; slechts kleine hoeveelheid mag tusschen schaamharen ingewreven en hoogstens gedurende 2 achtereenvolgende dagen.

Insmeren mag niet met vingers gebeuren, maar bijv. met lapje verbandkatoen. (Gouden voorwerpen b.v. ringen, worden door kwikzalf aangevreten!)

10. Oogdroppels (Sulphas Zinci $^1/_2$ %).

Passen natuurlijk niet voor alle oogziekten. Men

gebruikt ze vooral bij lichte aandoeningen oogbindvlies, gekenmerkt door roodheid binnenkant en randen oogleden, afscheiding van slijmige of slijmigetterige stof, gevoel van jeuken in oog enz.

Droppels liefst door middel van oogdruppelbuisje in oog gebracht, waarbij men zorgen moet, dat vloeistof niet in mond kome.

Terwijl zieke zijn hoofd achteroverhoudt, trekke men benedenooglid met behulp van propje ontvette watten met duim weinig van het oog af, waarbij patiënt naar boven moet zien, en brenge 1 à 2 droppels op binnenvlakte van het ooglid.

(Druppelbuisje moet daarbij oog niet aanraken).

Droppelen geschiedt, naar gelang hevigheid aandoening, 1 tot 2 keeren daags en wel bij voorkeur 's morgens vroeg en 's middags om 5 uur.

11. Perubalsem.

Heeft sterk vergiftige werking op „schurftmijten" (vergelijk „schurftzalf"), zonder huid zelf aan te tasten. Wordt daarom vooral gebruikt tegen schurft bij vrouwen en kinderen.

Lijder eerst bad (liefst met lauwwarm water en zeep) nemen. Dan op zieke huidplekken zorgvuldig, maar slechts in dunne laag, ingesmeerd en eerst ongeveer 4 tot 8 uren later met lauwwarm water en zeep afgewasschen.

12. Schurftzalf (ZWAVELZALF).

Tegen schurft, huidaandoening veroorzaakt door „schurftmijten". Deze insecten graven gangen in bovenste lagen van de huid.

Ziekte gekenmerkt door bestaan van kleine, geslingerde gangen in huid (voornl. aan binnenzijde van polsen, tusschen vingers, op penis; verder aan voeten en om enkels, onder borsten en oksels, op billen).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De „gangen" hebben blaasje aan eene en zwartachtig of wit puntje aan andere einde. Behalve die gangen, vindt men over geheele lichaam blaasjes en puistjes, en is huid op verschillende plaatsen stuk gekrabd ('s nachts in bed erge jeuk).

Schurftzalf heeft eigenschap „mijten" te dooden, waardoor huidziekte geneest.

Lijder neemt bad en wascht zicht daarbij flink met zeep. Dan wrijft hij zijn huid, van hals af tot en met voetzolen toe, met zalf in, en trekt andere kleeren aan. Nog 2 achtereenvolgende dagen wordt smeeren herhaald en vierden dag pas wordt alle zalf weer afgewasschen.

Onderkleeren, die vóór kuur door lijder gedragen moeten ontsmet.

(Zie ook: „perubalsem".)

13. Sublimaat-Pastiljes (1) à 1 GR.

Oplossen in zuiver, liefst warm, water 1 pastilje op 1,5 L. of 1 vierk. jeneverfl. water (2) als wond- of verbandwater.

Sublimaat heeft eigenschap, om ontsteking- en ettering-veroorzakende ziektekiemen te dooden.

Bij behandeling hoofdwonden drage men zorg, dat sublimaatopl. niet in oogen komt.

Voorts wordt sublimaatopl. gebezigd voor reinigen van handen van personen, die in aanraking geweest zijn met lijder besmettelijke ziekte (cholera, typhus, pokken enz.) of met van dien lijder afkomstige stoffen (ontlasting, braaksel, bemorste kleeding, beddegoed enz.)

---

(1) Zware vergiften (zooals sublimaat) worden met bijzondere zorg, hetzij met touw of papier over de kurk, hetzij met lak gesloten en van een bijzonder teeken (doodskop of kruis) voorzien.

(2) wijnfl. = halve vierk. jeneverfl. = ongeveer $^3/_4$ L.

Ook voor ontsmetten kleedingstukken, beddegoed, meubelen, glas- en aardewerk, gebouwen.

Metalen voorwerpen echter niet, daar deze daardoor worden aangetast.

Bij ontsmetten glas en aardewerk denke men er aan, voorwerpen steeds met kokend water na te spoelen, omdat sublimaat zwaar vergif is.

14. Vaseline.

In plaats van boorzalf, als voorbehoedmiddel tegen wondloopen der voeten.

INWENDIGE GENEESMIDDELEN.

1. Anijs-Ammoniak.

Dient tot bereiding van z. g. witte anijsdrank, hoofdzakelijk gegeven bij benauwdheid op borst als gevolg van aandoening van luchtpijpen (verkoudheid op borst) om te maken, dat fluimen gemakkelijker worden opgegeven; voorts als opwekkend middel tegen benauwdheid bij Beri-Beri-lijders.

Men bereide de drank uit 5 cM³. anijs-ammoniak op $^1/_4$ L drinkwater of 15 cM³ (eetlepel) op $^3/_4$ L (wijnflesch) water; hiervan aan volwassenen alle 2 uren een eetlepel.

2. Buikpoeders (Tabletten).

Bestaan uit bismuth en opium.

Inw. toegepast bij diarrhee (buikloop), vooral als die reeds eenigen tijd duurt.

Ook bij maagpijnen, gepaard met zure oprispingen aan te bevelen.

Ontlasting wordt door bismuth grijs gekleurd.

Volwassenen 4 × daags 1 poeder; voor kinderen boven de 10 (beneden 10 j. niet verstrekken!) 2 à 4 × daags $^1/_2$ poeder.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

3. Castor-Olie.

Afvoermiddel bij vertraagde ontlastingen bij kort bestaande diarrhee (buikloop), ontstaan door overlading van maag en darmen, of door gebruik van schadelijke spijs of drank (moeilijk verteerbaar voedsel, bedorven vleesch- of vischspijzen, roedjak, gistende dranken enz).

Castor-olie werkt dikwijls heilzaam bij beginnende dysenterie (persloop), wanneer daarbij wel dikwijls stoelgang volgt, maar toch weinig faecaalstof (drekstof) ontlast wordt.

Volwassenen 30 cM³. (2 eetlepels) in eens; kinderen beneden 1 j. 4—8 cM³. (1—2 theelepeltjes); kinderen van 1—3 j. 8—12 cM³. (2—3 theelepeltjes).

Kan lijder de olie, wegens smaak, niet innemen, dan toediening in koffie, melk of bier. Inlanders gebruiken gewoonlijk eenig zout na.

Castor-olie mag nooit lang achtereen genomen worden, omdat zij dan de spijsvertering te zeer benadeelt.

(Zie ook: Laxeerpillen).

4. Chininepillen à 0.050 gr. (¹)

Geneesm. tegen verschillende malariaziekten, welke zich gewoonlijk kenmerken door koortsaanvallen, voorafgegaan door koude en gevolgd door zweeten.

Aanval kan alle 24 u., alle 48 u. (om anderen dag), of alle 72 u. (telkens na 2 koortsvrije d.) opkomen.

Volwassene neme dadelijk na afloop koortsaanval, dus in koortsvrijen tijd, binnen het uur 20 pillen; daarna zelfde gift nog gedurende

(¹) Ook bestaan chininepillen van dubbele sterkte, nl. 0.100 gr. per pil: dan moet natuurlijk de helft van hierboven aangegeven hoeveelheid toegediend.

eenige dagen, ongeveer vijf uren vóór aanval gewoonlijk begon.

Bij kwaadaarige koortsvormen kan het noodig zijn, chininekuur eenigen tijd voort te zetten, en bv. nog elke 8 d. chinine te nemen.

Kinderen gebruiken zóóveel pillen, als zij j. tellen.

Bij gebruik chinine is het goed, zuren, bv. zoutzuur- of citroenzuuroplg., te laten nadrinken. Van 1% opl. v. chinine komt medicijnkopje (50 cM³.) overeen met 10 pillen, en eetlepel (15 cM³.) met ongeveer 3 pillen.

Voor geval men geen geneesh. kan raadplegen, volgt hier uittreksel uit brochure Dr. Terburgh:

Bij optreden van koorts iederen dag 's morgens, 's middags en 's avonds 2 chininetabl. à 0,2 gr. (Bandoengsche Kininefabriek). Is koortsaanval zeer heftig, dan ook 's nachts 2 tabl., dus 4×2 tabl. per dag.

Men wachte met toedienen tabl. niet tot temperatuur gedaald is, maar geve de chinine onmiddellijk wanneer men meent, met malaria-aanval te maken te hebben.

Heeft men op deze wijze gedurende 4 d. chinine toegediend, doch vertoont temperatuur niet minste neiging tot dalen, dan roepe men, welke moeite of kosten daaraan ook verbonden, geneesh. te hulp.

Men heeft dan zeer waarschijnlijk niet met malaria-aanval te maken, maar met andere koortsachtige ziekte, b. v. typhus, waarbij deskundige hulp niet te ontberen.

Verdwijnt daarentegen na eenige dagen de koortsaanval, dan geve men nog 4 d. lang zelfde hoeveelheid chinine.

Daarna gedurende 14 d. iederen dag 's morgens vroeg 3 tabl. en vervolgens gedurende 3 — 6 maanden op 2 achtereenv. d. 3 tabl. 's avonds bij de thee.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voor kinderen wordt aantal tabl. naar verhouding van leeftijd bepaald; methode toediening blijft de zelfde. Zie tabel.

Wanneer bij gebruik chinine urine donker zwarte kleur (zwart bier) aanneemt, stake men onmiddellijk chinine-gebruik en is medische hulp dringend noodig.

Treden gedurende chinine-kuur nieuwe koortsaanvallen op, dan beginne men kuur van voren af aan.

CHININE-GEBRUIK TER GENEZING VAN MALARIA (1).

LEEFTIJD.		Volwassenen en kinderen boven 12 j.	10—12 j.	7—10 j.	5—7 j.	3—5 j.
Gedurende koortsaanvallen . . .		3 of 4 × dgs 2 tbl.	5 × daags 1 tbl.	4 × daags 1 tbl.	3 × daags 1 tbl.	2 × daags 1 tbl.
Na ophouden der koorts-aanvallen.	Eerste 4 d.	3 × daags 2 „	5 × daags 1 „	4 × daags 1 „	3 × daags 1 „	2 × daags 1 „
	Volgende 14 d.	's morgens 3 „	's mrgs 2½ (2) „	's morgens 2 „	's mrgs 1½ „	's morgens 1 „
	Gedurende 3—6 mnd. op 2 achtereenv. d. der week.	's avonds 3 „	's avonds 2½ „	's avonds 2 „	's avonds 1½ „	's avonds 1 „

CHININE-GEBRUIK TER VOORKOMING MALARIA.

LEEFTIJD.		Volwassenen en kinderen boven 12 j.	10—12 j.	7—10 j.	5—7 j.	3—5 j.
Gedurende koortsmaanden	Op 2 achtereenv. d. der week.	's avonds 3 tbl.	's avonds 2½ tbl.	's avonds 2 tbl.	's avonds 1½ tbl.	's avonds 1 tbl.
Gedurende epidemieën of bij verblijf in zeer ongezonde streken.	Iederen dag.	's avonds 2 „	's avonds 2 „	's avonds 1½ „	's avonds 1 „	's avonds 1½ „

(1) Deze tabel kan gevolgd voor Eur. en Inl.

(2) Band. kininefabr. levert ook ½ tabl. à 0.1 Gr.; men kan ook 1/1 tabl. à 0.2 Gr. met een mes in tweeën snijden of in plaats van ½ tabl. (dus 0.1 Gr.) 2 kleine pillen (à 0.05 Gr.) geven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

5. Cholera-Essence.

(aether 25 dln: spirtus fortior 75 dln: ol. menthae pip. 10 dln. laudanum liquid; Sydenhami 20 dln,)

Stopmiddel tegen vele en ruime, dunne ontlasting, waardoor zieken zich krachteloos gevoelen, vooral wanneer gevolg van koudevatten (na marschen in regen, door rivieren enz.).

Echter verkeerd, scholera-essence toe te dienen al dadelijk bij begin van diarrhee (buikloop), welke door gebruik van verkeerd voedsel ontstaan is, want dan juist afvoermiddel („castor-olie") beste om deze te doen ophouden.

Ook niet bij beginnende dysenterie, waar wel vele malen stoelgang doch telkens slechts weinig faecaalstof (drekstof) ontlast wordt.

Men wachte zich er voor, z.g. „buikdrank" louter als genotmiddel te verstrekken aan personen, die aan sterken drank verslaafd zijn.

Aan kinderen beneden 10 j. niet zonder voorschrift geneesheer.

Essence mag nooit onverdund gegeven. De z. g. „buikdrank" wordt bereid uit 30 cM³. (2 eetl.) cholera-essence op $^3/_4$ L. (wijnfl.) drinkwater.

Hiervan volwassenen alle 1—2 u. medicijnkopje of maatje van 50 cM³. tot 5 kopjes per d.

Kinderen 10—15 j. halve gift, dus alle 1—2 u. $^1/_2$ medicijnkopje, maar dan telkens bovendien met evenveel water verdund.

6. Citroenoplossing [1 : $2^1/_2$ (¹).]

Als verfrisschend en dorstlesschend middel aan koortslijders, ten minste als deze geen diarrhee hebben.

Voorts om op vermoeiende marschen, bij groote hitte, te geven aan hen, die verschijselen zonnesteek (hevige dorst, droge tong, beklemming borst, rood of blauwrood gelaat) vertoonen.

Van opl. voege men 15 cM³. (eetlepel) bij $^3/_4$ L (wijnfl.) zuiver drinkwater.

Hiervan telkens 1 medicijnkopje of maatje van 50 cM³. tot ± 5 kopjes.

7. Hoestpoeders. (Tabletten). (pulveres Doveri à 0,200).

Hoofdbestanddeel zijn opium en braakwortel.

Worden gegeven bij hoest.

Werken stoppend en dienen daarom ook bij bepaalde vormen diarrhee (vergelijk „cholera-essence").

Langdurig gebruik streng af te raden; lijder zou, zeer tot blijvend nadeel gezondheid, daaraan verslaafd geraken.

Men wachte zich er voor, louter als „genotmiddel" te verstrekken aan opiumschuivers.

Volwassenen 3 × d. 1 poeder, (tablet); kinderen boven 10 j. 3 × $^1/_2$ poeder (tablet), voor jongere kinderen verboden.

8. Laxeerpillen.

Werken ontlasting-bevorderend en worden gegeven, wanneer castor-olie onmogelijk ingenomen of ingehouden kan worden.

Volwassenen: 1 à 2 pillen 's avonds.

9. Magnesia.

Dit poeder is middel tegen „zuur" (oprispingen zure vloeistof bij gestoorde maagwerking: Maagzuur).

Ook tegen vergiftiging door verschillende zuren (carbolzuur, zoutzuur, azijn-essence) en tegen arsenik- of rattenkruidvergiftiging, ten minste, wanneer het kort nadat die vergiften zijn ingenomen, kan worden toegediend.

(¹) Van citroenzuur-tabl. à 1 gr is gebruiksaanw. 1 tabl. op 1 biergl. (150cM³) water.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Men geeft het in poeder, theelepelsgewijze en laat water nadrinken.

Bij vergiftiging door zuren of arsenik dadelijk 2 theelepels en dan nog 3 × om het uur 1 theelepel.

Bij zure oprispingen 3 × d. 1 theelepel.

10. Phenacetinepoeders (of tabletten) à $^1/_2$ gr.

Zweetmiddel; doet lichaamswarmte verlagen.

Alleen dan phenacetine geven, wanneer koorts bijzonder hoog (boven 40° C.), uren lang hoog blijft en met zware hoofdpijn gepaard gaat.

Volwassenen 1 tot 2 poeders (tabl.) daags; kinderen boven 10 j. $^1/_2$ poeder (tabl.); beneden dien leeftijd $^1/_4$ poeder.

Blijkt het, dat lijder middel niet verdraagt (vooral voorzichtig met toediening aan lijders met hartkloppingen, Beri-Berilijders) — hetgeen o. a. merkbaar is aan benauwdheid op borst, blauwrood gelaat — dan diene men onverwijld opwekkende middelen toe (zie ammonia liquida en anijs-ammoniak).

11. Simaruba.

Deze bast wordt in afkooksel gegeven bij dysenterie (persloop), ziekte, o. a. gekenmerkt door afgang van slijm en bloed, met persende pijnen bij elke ontlasting. In begin ziekte meestal afvoermiddel (castor-olie) aangewezen, wanneer er weinig drekstof en bijna enkel slijm en bloed ontlast worden.

Gaat ziekte niet gauw over, dan geve men afkooksel Simarubabast.

5 gr. (ongeveer afgestreken eetlepel) van gesneden bast en koken met $^1/_4$ L. water, totdat helft van water is overgebleven. Dit afkooksel voor 1 dag voldoende en hiervan aan volwassenen alle 2 u. 1 eetlepel. Meer dan voor 1 d. noodig make men niet, daar afkooksel anders bederft.

12. Sulphas Cupri-Poeders à 1/4 Gr.

Bij vergiftigingen, als braakmiddel.

1 poeder, opgelost in een glas lauw water.

Wanneer braken niet spoedig volgt, nog 1 poeder.

(Zie hoofdstuk middelen bij vergiftigingen).

13. Wormpoeders (of tabletten) à 0,050 Gr.

Dienen tot bedwelmen of dooden van spoelwormen (op regenwormen gelijkende dieren); om ze af te drijven, moet men op toediening der poeders een afvoermiddel (cartor-olie) laten volgen.

Volwassenen 's morgens op nuchteren maag om het uur 1 tot in het geheel 3 poeders (tabl.), $^1/_4$ u. daarna castor-olie. Men doet voorzichtig geen santonine te geven aan kinderen beneden 2 j., daar niet zelden hevige verschijnselen van vergiftiging ontstaan. Voor oudere kinderen $^1/_2$ poeder (tabl.), gevolgd door castor-olie, reeds voldoende.

14. Verdund zoutzuur.

Zoutzuur wordt, met water vermengd, gegeven als verfrissche nde, tevens spijsvertering bevorderende drank aan koortslijders.

Vooral voor lijders aan moeraskoortsen (malaria) is het nuttig, omdat door deze zieken genomen chinine alsdan beter verdragen wordt en dus beter werkt.

In choleratijden is dagelijksch gebruik zoutzuur aan te bevelen, omdat cholera-veroorzakende ziektekiemen, welke in maag kunnen geraken, door zoutzuur aangetast en onschadelijk gemaakt worden; echter zaak, niet te veel van de drank te nemen.

12—15 dr. op 1 gl. water, of 4 cM³. (theelepel) verdund zoutzuur op 1 wijnfl. ($^3/_4$ L.) (met suiker of stroop naar smaak) om in loop v/d. dag te gebruiken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VERBANDMIDDELEN.

Zie ook bij Geneesk. handleiding.

A. **Verbandpakje** bestaat uit:

1. compres van hydrophilegaas.
2. rol ontvette watten.
3. zwachtel van hydrophilegaas, 5 M. lang.
4. driehoekigen verbanddoek.
5. veiligheidsspeld.

Bij aanwending wordt compres op wond gelegd, daaroverheen uitgerolde laag watten en het geheel vastgehouden door omwikkeling met zwachtel.

Driehoekige verbanddoek dient hoofdzakelijk tot betere bevestiging van getroffen deel.

B. **Noodverband** is vervat in waterdicht linnen zakje en bestaat uit twee gesteriliseerde verbandjes, gezamenlijk en bovendien nog afzonderlijk in waterdicht papier gewikkeld.

Elk verbandje bestaat uit laag watten en aan eene zijde voorzien van dubbele laag hydrophilegaas, aan andere zijde bevestigd aan gazen zwachtel van 1.2 M. lengte, welke om het in de lengte opgevouwen verbandje gewikkeld is.

Gebruiksaanwijzing:

1. open linnen zakje en verwijder papier van te bezigen verbandje;
2. vat uiteinden van zwachtel aan en breng deze door vlugge beweging van elkaar, waardoor verband openslaat;
3. leg dubbele laag hydrophilegaas op wond, zonder deze en bedekkende verbandstoffen aan te raken en knoop zwachtel om het gewonde lichaamsdeel vast.

Indien slechts één verbandje wordt gebruikt, moet andere weer in linnen zakje zorgvuldig opgeborgen.

EENIGE VERGIFTIGINGEN EN MIDDELEN DAARBIJ AAN TE WENDEN.

---

1. Ammonia. Lijder onmiddellijk veel laten drinken, liefst suikerwater met azijn of citroensap (of citroenzuuropl.)

Braakmiddelen zijn verboden.

2. Koperen Muntstukken. Veel melk en eiwit toedienen, ook magnesia met water.

Olie-achtige vloeistoffen, castor-olie of zuren mogen niet aangewend.

3. Opium. Kenbaar aan speldenknop-groote pupillen der oogen en slaperigheid.

Braking opwekken door toediening van 1 — 2 sulphas cupri-poeders à $^1/_4$ gr., opgelost in 1 gl. water. Daarna geve men sterke koffie of thee. Voorts bezige men koude begietingen op hoofd, late ammonia ruiken, en ga slapen tegen, door lijder zoo mogelijk tusschen twee personen te doen loopen, door toespraak enz.

Staat ademhaling stil, en wordt lijder blauw, dan kunstmatige ademhaling.

4. Rattenkruid (Arsenik-Verbinding). Veel melk en eiwit drinken en diene eerst 1—2 sulphas cupri-poeders à $^1/_4$ gr. opgelost in 1 gl. water, toe als braakmiddel. Daarna geve men magnesia.

5. Stijfkramp en Kaakklem-veroorzakende Vergiften. Lijder moet rust hebben, mag niet gewreven worden.

Men geve onmiddellijk 1—2 sulphas cupri-poeders van $^1/_4$ gr. opgelost in 1 gl. water.

(Onder krampaanvallen houde men eenige droppels chloro-form op watten of zakdoek voor neus).

6. Sublimaat. Onmiddellijk veel melk (ook blikkenmelk) en eiwit laten drinken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ook 1—2 sulphas cupri-poeders à $^1/_4$ gr. als braakmiddel.

7. Bedorven Visch, Oesters, Garnalen. 1—2 sulphas cupri-poeders van $^1/_4$ gr., opgelost in 1 gl. water. Bij hevige benauwdheid geve men een of ander opwekkend middel, zooals cognac, wijn of jenever.

8. Zuren, (Sterke)-Azijnessence, Zoutzuur, Zwavelzuur, Carbolzuur. Onmiddellijk veel eiwit met water gemengd drinken en tevens melk (ook blikkenmelk) of andere verzachtende slijmige dranken (rijstwater) gebruiken, ook geschraapt krijt of magnesia water.

Men vermijde gebruik van braakmiddelen.

---

f. ONTSMETTINGSMIDDELEN, ONTSMETTING.

1e. Oplossing van sublimaat.
Per L. water 1 gr. sublimaat en 2 kub. centim. zuiver zoutzuur of 1 gr. sublimaat en 5 gr. wijnsteenzuur of 1 gr. sublimaat en 1 gr. zuiver keukenzout.

2e. Oplossing van zuiver carbolzuur bereid door zorgvuldige vermenging van 1 deel carbolzuur (volgens meting) met 18 deelen lauwwarm water.
Wanneer carbolzuur geheel of gedeeltelijk in nog kristallijnen toestand verkeert, behoeft men flesch, die het bevat, slechts in bak met warm water of in zon te plaatsen om kristallijne massa tot smelting te brengen.

3e. Mengsel van ruw carbolzuur en water, bereid door zorgvuldige vermenging van 1 deel ruw carbolzuur (volgens meting) met 18 deelen warm water.

Dit mengsel zal meestal in ruime hoeveelheid moeten bereid worden, b.v. door $2^1/_2$ L. ruw carbolzuur te vermengen met 45 L. warm water. Het mengsel moet vóór het gebruik goed geschud worden.

4e. Oplossing van sapocarbol, bereid door zorgvuldige vermenging van 3 deelen sapocarbol (volgens meting) en 100 deelen water.
Sapocarbol wordt verkregen door onder zachte verwarming (zonnehitte) 5 gewichtsdeelen ruw carbolzuur en 3 gewichtsdeelen groene zeep samen te smelten.

5e. Ongebluschte kalk en kalkmelk, laatstgenoemde in eene verhouding van 100 gr. versch gebluschte kalk op 1 L. water.

Sublimaatopl. staat wegens groot ontsmettend vermogen als ontsmettingsvloeistof bovenaan.

Carbolzuur of sapocarbol kan voornamelijk dienst doen ter ontsmetting van met smetstof bezwangerde uitwerpselen der lijders, en in dit geval te verkiezen boven sublimaatopl. Sapocarbol verdient boven carbolzuur de voorkeur.

Ongebluschte kalk en kalkmelk komen in aanmerking bij ontsmetting van privaten en riolen, wanneer over geen sapocarbol of carbolzuur te beschikken is en moeten in dat geval in ruime hoeveelheid bij te desinfecteeren vloeistoffen gevoegd worden.

Zorgvuldig witten van muren, omwandingen, pleisterwerk, enz. heeft ook niet onbelangrijke ontsmettingswaarde.

Terwijl in bepaalde gevallen een gepast onder de noodige voorzorgen, gebruik van deze ontsmettingsmiddelen, van groot nut kan zijn, zoo zij evenwel niet uit het oog te verliezen, dat uiterste zindelijkheid, aanhoudende luchtverversching en inwerking

PERPUSTAKAAN ... REPUBLIK INDONESIA

der zonnestralen, mede als krachtige ontsmettingsmiddelen moeten beschouwd en nimmer verwaarloosd mogen worden.

Algemeene Regelen.

Ontsmetting geschiedt, wat vervoerbare voorwerpen aangaat, in den regel op erf van gebouw, waarin besmette voorwerpen aanwezig zijn, of anders op daarvoor aangewezen plaats, maar steeds zoodanig, dat algemeene gezondheidstoestand daardoor geen gevaar kan loopen.

Hetzelfde geldt voor verbranding of vernietiging van voorwerpen.

Besmette of besmet geachte personen. Personen, in aanraking geweest met lijder besmettelijke ziekte of met van lijder afkomstige stoffen (ontlasting, braaksel, bemorste kleeding of beddegoed), moeten als besmet beschouwd worden en zijn verplicht zich te ontsmetten. Naar omstandigheden kan volstaan worden met flink reinigen handen met zeep en water en daarna met sublimaatopl. $^1/_{1000}$, of dient hieraan toegevoegd reinigingsbad, verwisselen van kleeren en schoenen met opvolgende ontsmetting van beide laatste.

Besmette of besmet geachte voorwerpen. Bij behandelen van goederen worde zooveel mogelijk verhoed, dat daardoor stof in de lucht wordt gebracht; overbrenging naar plaats ontsmetting of verbranding geschiede voor zoover noodig in met sublimaat, sapocarbol-, of carbolzuur-oplossing gedrenkte matten, lakens, spreien of dergelijke.

a. Kleedingstukken en beddegoed. Ontsmetting van kleedingstukken, lijf- en bedlinnen, beddetijk en alles van dien aard, wat met lijder in aanraking is geweest of door hem gebruikt is, geschiedt in ontsmettingsoven, overeenkomstig gebruiksaanwijzing.

Waar geen ontsmettingsoven beschikbaar is, worden goederen gedurende 20 minuten gekookt in grooten van deksel voorzienen pot met water, waarin een paar handen keukenzout.

Kleedingstukken en beddegoed, ligmatjes, voorwerpen van leder, caoutchouc en dergelijke, die, om welke reden ook, noch aan ontsmetting door stoom, noch aan koking kunnen worden onderworpen, worden met sublimaatopl. of wel met opl. van zuiver carbolzuur overgoten, dan wel afgesponst, vervolgens na verloop van $^1/_2$ uur of langer met zeepsop en met schoon water nagewasschen en daarna te drogen gehangen of gelegd.

b. Matrassen en kussens worden in den ontsmettingsoven ontsmet.

Is dit niet mogelijk, dan wordt kapok er uitgenomen en verbrand, terwijl beddetijk overeenkomstig sub **a.** wordt ontsmet. Bij stroozakken in elk geval stroo verband en slechts de tijk ontsmet.

c. Meubelen, huisraad en dergelijke voorwerpen worden met sublimaatopl. en $^1/_2$ uur of langer daarna met zuiver water, ter dege afgewasschen en vervolgens met lappen zorgvuldig afgewreven, welke lappen daarna worden verbrand.

Metalen en andere voorwerpen, welke voor behandeling met sublimaat niet geschikt zijn, worden, voor zoover zij niet in oven kunnen ontsmet, met opl. van zuiver carbolzuur behandeld en daarna goed afgewasschen.

Glas- en aardewerk worden met sublimaatopl. afgewasschen en daarna met kokend water nagespoeld.

Wat op geenerlei wijze door stoom, kokend water of ontsmettingsvloeistof te desinfecteeren is, wordt zoolang mogelijk aan inwerking zonlicht of aan kunstmatige droge verhitting blootgesteld.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Gebouwen, vertrekken, voer- of vaartuigen. Te desinfecteeren localiteit wordt ten spoedigste door bewoners of gebruikers ontruimd.

Roerende goederen er uit verwijderd en ontsmet.

Permanente gebouwen. Van muren wordt vettig beslag en vuil onder voortdurende bevochtiging met sublimaatopl. verwijderd door afkrabbing van oppervlakkige laag kalk of teer.

Spleten en barsten in houtwerk worden flink uitgeborsteld. Er wordt goed geschrobd en schoon gemaakt. Daarna heeft eigenlijke ontsmetting plaats, door krachtige besproeiing, bespuiting of afwassching met sublimaatpol. van al het binnenwerk, voor zooveel het daarvoor in aanmerking komt.

Het bespuiten moet regelmatig en krachtig geschieden. Alles moet deugdelijk nat wezen van sublimaatopl., vooral ook aangezamelde vuil, dat geheel nat moet verwijderd.

Na één uur alles met zuiver water afgewasschen of gespoten.

Na genoegzame droging muren weer gewit of geteerd.

Vervolgens (ontsmette) roerende goederen weer binnen gebracht.

Tijdelijke gebouwen. Als tot ontsmetting van tijdelijke gebouwen of gedeelten daarvan moet worden overgegaan, worden deze zoo in- als uitwendig goed doorgespoten met sublimaatopl. Aarden vloeren worden, na verwijdering van vooraf ontsmette vuil, rijkelijk met de vloeistof begoten.

Semipermanente gebouwen. Het sub permanente en tijdelijke gebouwen gezegde wordt naar gelang van omstandigheden toegepast.

Het verdient aanbeveling, ontsmette localiteiten voor eenigen tijd buiten gebruik te stellen en inmiddels ruimen toegang te verleenen aan lucht en licht.

Rijtuigen, karren, wagens, draagbaren, tandoes en dergelijke, gebruikt tot vervoer besmettelijke zieken, lijken, besmette goederen, worden na elk zoodanig vervoer terdege gereinigd, geborsteld en gewasschen en met sublimaatopl. dan wel met opl. van zuiver carbolzuur of sapocarbol goed afgesponst of gewasschen.

Privaten, urinoirs, tonnen en andere verzamelplaatsen van vuil, riolen en goten. Verdachte privaten en urinoirs worden tijdens heerschen besmettelijke ziekten, speciaal cholera, dagelijks ontsmet door er ruime hoeveelheid, d. i. eenige emmers vol, van vloeistof sub 4 of, zoo men deze niet ter beschikking heeft, van ongebluschte kalk of kalkmelk bij te voegen en met te desinfecteeren stof zoo goed mogelijk te vermengen.

Trechters, zitplaatsen, vloeren en roosters, moeten met veel zorg gereinigd en muren van tijd tot tijd overgewit of geteerd worden.

Tonnen en potten, gebezigd tot het opnemen van dergelijke uitwerpselen, worden na lediging, met *sapocarbol-* of *carbolzuuroplossing* omgespoeld.

Aanbeveling verdient het om in tonnen of potten, waarin cholera-ontlasting moet worden opgevangen, vooraf eene hoeveelheid sapocarbol dan wel ruw *carbolzuur* te doen, b. v. 1 wijnflesch mengsel sub 3 of 4. (Zie blz. 206 en 207.)

Riolen, goten of leidingen, welke uitwerpselen van besmettelijken aard afvoeren of daarvan verdacht worden, moeten op dezelfde wijze ontsmet worden als privaten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Gel
Te d
door
Roe
Pe
besla
subli
vlakk
Sp
gebo
gema
door
met
zoov
He
schi
subl
gehe
N
of g
N
gete
V
bin
T
tijd
ove
doc
wo
rijk
S
ner
gel
vo
de

AANTEEKENINGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

AANTEEKENINGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

AANTEEKENINGEN.

AANTEEKENINGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

AANTEEKENINGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

AANTEEKENINGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

AANTEEKENINGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SUHARTI WAHYUNING

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

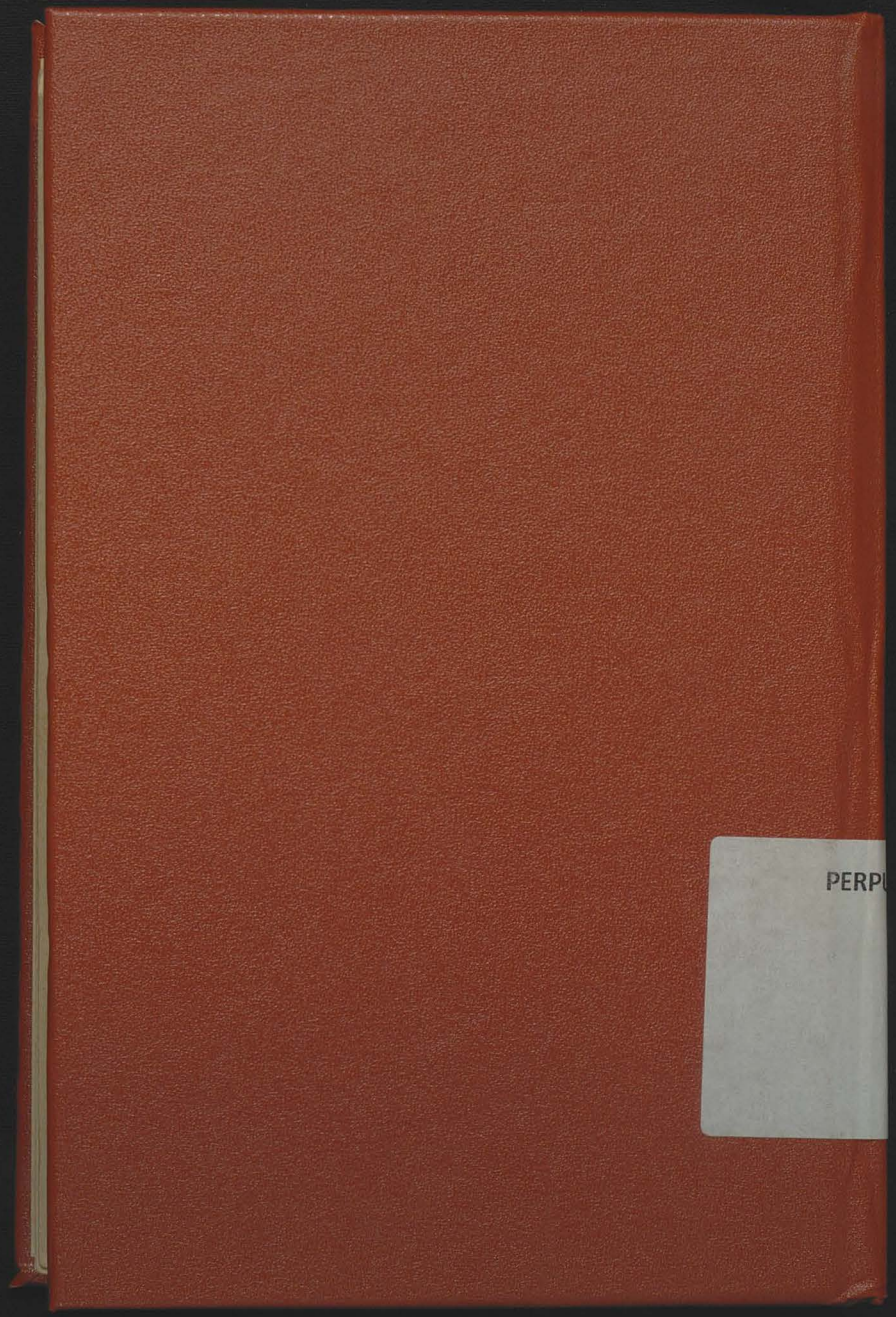
PERPU